

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MUDURNU FOLKLORUNDA DOĞUM GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA MERİÇ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. SERDAR UĞURLU

BOLU, ARALIK - 2020

KABUL VE ONAY SAYFASI

ESRA MERİÇ tarafından hazırlanan “**MUDURNU FOLKLORUNDA DOĞUM GELENEĞİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 16.12.2020

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Doç. Dr. Serdar UĞURLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Prof. Dr. Meral OZAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Doç. Dr. Selçuk Kürşad KOCA

Sakarya Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Osman GÖRÜR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

.....

ESRA MERİÇ

ÖZET

MUDURNU FOLKLORUNDA DOĞUM GELENEĞİ
YÜKSEK LİSANS
ESRA MERİÇ
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. SERDAR UĞURLU
BOLU, ARALIK - 2020
X + 138 Sayfa

Bolu halk kültürü üzerine yaptığımız bu çalışma doğum geleneği ve çocuk üzerine yapılan bir saha çalışmasıdır. Türk halk kültüründe doğum ve çocuk üzerine pek çok inanç, inanış ve pratik yer almaktadır. Bu nedenle Mudurnu halk kültüründe yer alan doğum geleneği ve çocukla ilgili çeşitli inanç, inanış ve pratiklerin tespit edilmesi ve ortaya çıkarılması faydalı olacaktır. Tezimizin adı “*Mudurnu Folklorunda Doğum Sonrası Bebek Bakımına Dair Geleneksel Uygulamalar*” olması nedeniyle araştırma sahamız Bolu ilinin Mudurnu ilçesidir. Mudurnu ilçesi merkezi ve köylerinde yaptığımız bu saha çalışmasında kaynak kişilerden elde ettiğimiz bilgileri tezimize aktarmış bulunmaktayız. Mudurnu ilçesinin Bolu ili merkezinden uzak olması, coğrafi konumu ve sit alanı ilan edilmesi nedeniyle sahip olduğu kültürün bozulmadan günümüze kadar aktarabilmiş olup bu durum tezimiz açısından oldukça faydalı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Fakat tüm bu duruma rağmen araştırma sahasında ulaşılabilen malzemeler olduğu gibi ulaşılamayan birtakım malzemeler de bulunmaktadır. Araştırma sahasının bu tür çalışmalara sözlü olarak kaynaklık etme hususunda alışık olmaması araştırma sırasında karşılaştığımız olumsuzluklardan biri olarak örnek verilebilir. Bu tür zorluklara rağmen derleme çalışması yapılan sahada doğum geleneği ve çocuk konusunda yaklaşık olarak yüz on sekiz soru, altmış bir kaynak kişiye sorulmuştur. Kaynak kişilerden yazılı, sözlü ve görsel olarak ulaşılan bu bilgiler kayıt altına alınmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Bolu, Mudurnu, Doğum Geleneği, Gelenek, Kültür, Halk Kültürü, Geçiş Dönemleri, İnanç ve İnanışlar

ABSTRACT

**BIRTH TRADITION IN MUDURNU FOLKLORE
MASTER’S DEGREE
ESRA MERİÇ
BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE
TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE DEPARTMENT
SUPERVISOR: ASSOC. DR. SERDAR UĞURLU
BOLU, DECEMBER 2020**

X + 138 Pages

This study we do on Bolu folk culture is a field study on birth tradition and child. There are many beliefs, beliefs and practices about birth and child in Turkish folk culture. For this reason, it will be beneficial to identify and reveal the birth tradition and various beliefs, beliefs and practices regarding the child in Mudurnu folk culture. Since the name of our thesis is “Traditional Practices of Postpartum Baby Care In Mudurnu Folklore” our research area is Mudurnu district of Bolu province. We have transferred the information we obtained from the source persons in this field study in the center and villages of Mudurnu district to our thesis. Due to the fact that Mudurnu district is far from the city center of Bolu, its geographical location and declared a protected area, it has been able to transfer its culture to the present day without any deterioration, and this has brought very useful result for our thesis. However, despite all this situation, there are some materials that are not accessible in the research area as well as accessible materials. The fact that the research field is not used to referring to such studies orally can be given as one of the negativities we encountered during the research. Despite such difficulties, approximately one hundred and eighteen questions about the birth tradition and the child were asked to sixty-one source people in the field where the review was conducted. This information, which was obtained from the source persons in written, oral and visual form, was recorded.

KEYWORDS: Bolu, Mudurnu, Birth Tradition, Tradition, Culture, Folk Culture, Transition Periods, Beliefs and Beliefs.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
RESİMLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
TEŞEKKÜR	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. BOLU İLİ VE MUDURNU İLÇESİ	3
1.1. Bolu'nun Fiziki ve Tarihi Dokusu	3
1.2. Bolu'nun Tarihi Dokusu	5
1.3. Mudurnu İlçesi ve Tarihi.....	5
1.3.1. Mudurnu'nun Tarihi.....	5
1.3.2. Mudurnu'nun Coğrafi Konumu	9
1.3.3. Mudurnu'da Sanat ve Mimari	11
İKİNCİ BÖLÜM	17
2. TÜRK KÜLTÜRÜNDE DOĞUM GELENEĞİ.....	17
2.1. Türk Halk Kültüründe Aile ve Çocuğun Önemi	20
2.1.1. Türklerde Doğum Öncesi Adet ve Uygulamalar	23
2.1.2. Türklerde Doğum Sırası Adet ve Uygulamalar	25
2.1.3. Türklerde Doğum Sonrası Adet ve Uygulamalar.....	26
2.1.4. Türklerde Çocukluk Dönemi Adet ve Uygulamalar	27
2.1.5. Türklerde Sünnet İle İlgili Adet ve Uygulamalar	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	32
3. MUDURNU FOLKLORUNDA DOĞUM GELENEĞİ.....	32
3.1. Doğum Öncesi Âdet ve Uygulamalar	32
3.2. Doğum Sırası Âdet ve Uygulamalar	47
3.3. Doğum Sonrası Âdet ve Uygulamalar	57

3.4. Çocukluk Çağı Âdet ve Uygulamalar	80
3.5. Sünnet İle İlgili Âdet ve Uygulamalar	101
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	110
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	110
KAYNAKLAR	114
KAYNAK KİŞİ LİSTESİ	116
EKLER	118
EK-1	118
EK-2	122
ÖZ GEÇMİŞ	137
ORJİNALLİK RAPORU	138

RESİMLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 1. Bolu İli Haritası.....	3
Resim 2. Mudurnu İlçesi'nde Antik Dönemlerden Kalma Lahit ve Kitabeler.....	6
Resim 3. Mudurnu İlçesi ve Köyleri Haritası.....	9
Resim 4. Mudurnu Nehri'nden Bir Görüntü	10
Resim 5. İğne Oyasından Yapılmış Gelin Tacı Örneği.....	12
Resim 6. Mudurnu Tarihi Konaklarından Bir Görünüm	13
Resim 7. Mudurnu Hacı Şakirler Konağı	14
Resim 8. Mudurnu Yıldırım Bayezid Camii.....	15
Resim 9. Yıldırım Bayezid Hamamı	15
Resim 10. Ebegmeci Bitkisi	123
Resim 11. Yardak Diken Bitkisi.....	123
Resim 12. Bir Beşik Görünümü.....	124
Resim 13. Boncuk ve Beşik Örtüsü İle Bir Beşik Görünümü	124
Resim 14. Modern Bir Beşik Görünümü.....	125
Resim 15. Modern Bir Beşik Görünümü.....	125
Resim 16. Kundak Beziyle Kundaklanmış Yeni Doğan Bir Bebek	126
Resim 17. Bir Bebek Yapımı ve Kundaklama Örneği.....	126
Resim 18. Bir Bebek Örneği.....	127
Resim 19. Tahtadan Yapılmış Bir Bebek Örneği	127
Resim 20. Tahtadan Yapılmış Bir Bisiklet Görünümü.....	128
Resim 21. Çocukların Oynaması İçin Yapılmış Bir Kukla Örneği	128
Resim 22. Bir Oyuncak Örneği	129
Resim 23. Bir Oyuncak Görünümü.....	129
Resim 24. Resim 24. El Emeği Bir Bebek Şapkası Örneği.....	130
Resim 25. El Emeği Bir Bebek Hırkası Örneği.....	130
Resim 26. El Emeği Bir Bebek Yeleği Örneği.....	131
Resim 27. El Emeği Bir Bebek Süveter Örneği.....	131
Resim 28. El Emeği Bir Bebek Patiği Örneği	132
Resim 29. Bebek Töreninden Bir Görünüm.....	132
Resim 30. Bebek Töreninde Misafirler İçin Bazı Hediyelikler.....	133
Resim 31. Bir Sünnet Kıyafeti ve Taç Örneği.....	133
Resim 32. Sünnet Töreni İçin Bir Pelerin Örneği.....	134
Resim 33. Kaynak Kişilerimizden Fatma Çınar ve Melek Dilbez	134
Resim 34. Kaynak Kişilerimizden Nurgül Türk.....	134
Resim 35. Kaynak Kişilerimizden Nuray Söbüta ve Sevilay Aksöz.....	135
Resim 36. Kaynak Kişilerimizden Şaziye Altan.....	135
Resim 37. Kaynak Kişilerimizden Huriye Bayram, Nurcan Bayram.....	135
Resim 38. Kaynak Kişilerimizden Durmuş Akdede.....	136
Resim 39. Kaynak Kişilerimizden Emine Akdede.....	136

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

AİBÜ	: Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Bşk.	: Başkan, Başkanlık
çev.	: Çeviren
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
nu.	: Numara
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
s.	: Sayfa
haz.	: Hazırlayan

TEŞEKKÜR

“Mudurnu Folklorunda Doğum Geleneği” adlı yüksek lisans tezimi hazırladığım bu süreçte kıymetli halk bilgisi ürünlerini benimle paylaşan Mudurnu halkına, desteklerini esirgemeyen aileme, değerli görüş ve bilgileriyle yoluma ışık tutan kıymetli tez hocam Doç. Dr. Serdar UĞURLU’ya teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

GİRİŞ

“Mudurnu Folklorunda Doğum Geleneği” adlı yüksek lisans tez çalışmamız bir saha çalışmasıdır. Araştırma olarak seçilen sahamız ise Mudurnu ilçesi merkezi ve köyleridir. Ele alınan malzemeler de halk kültürüdür. Çalışmamız için ele alınan konumuz geçiş dönemlerinden ilk aşaması olan doğum geleneği ve çocuk ile ilgili inanç, inanış ve uygulamalardır. Mudurnu ilçesinin Bolu merkeze uzaklığı, göçlere maruz kalmayarak nüfus yapısını koruması, bölgenin coğrafi konumu gibi durumlar sonucunda zengin bir içeriğe sahip olan halk kültürünün bozulmadan geçmişten günümüze kadar koruması düşüncesi sonucunda bu konu belirlenmiştir.

Geçmişten bugüne sahip olunan halk kültürlerinde çeşitli bozulmaların, eski gelenek ve göreneklerin unutulmaya yüz tutması gibi durumlar nedeniyle bu türden bir araştırma yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu husustan anlaşılabileceği üzere tez çalışmamızın amaçlarından birisi sahip olunan bu zengin içerikli halk kültürünün yok olup gitmeden önce kayıt altına alarak gelecek kuşaklara aktarabilmektir. Bu amaç doğrultusunda yapmış olduğumuz bu çalışma ise 2020 senesinden sonraki bu türden yapılacak olan çalışmalar için bir kaynak olması temenni edilmektedir.

Çalışmamız doğum geleneği çerçevesinde ve çocukla ilgili her türlü hususu içermektedir. Bu bağlamda doğum öncesi âdet ve uygulamalar, doğum sırası âdet ve uygulamalar, doğum sonrası âdet ve uygulamalar ayrıca çocukluk çağı ve sünnet olmak üzere pek çok konuyu kapsamaktadır.

Çalışmamızda ele aldığımız yöntem, halk biliminde sahadan folklor derleme metot ve teknikleri olarak belirlenmiş yöntem ve teknikleridir. Çalışmamıza başlamadan önce bu konunun ele alınıp alınmadığını anlayabilmek için literatür taraması ve kütüphane araştırması yapılmış olup bu türden bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Saha araştırması öncesinde yapılan bu tarama çalışması sonucunda Mudurnu doğum geleneği üzerinde bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilince ikinci aşama olan sahaya çıkma aşaması gerçekleştirilmiştir. Sahada ulaşılan kaynak kişilerle görüşmeler yapılmış ve pek çok bilgiye ulaşılmıştır. Ulaşılan bu bilgiler yazılı, sözlü hatta görsel olarak kayıt altına alınmıştır. Saha araştırması sırasında kayıt altına alınan bu malzemeler

titizlikle yazıya aktarılmıştır. Aktarma sırasında çeşitli eksiklikler tespit edilmiştir. Bu eksiklerin giderilmesi amacıyla sahaya tekrar çıkılmış ve bu eksikliklerin üzerinde durulmuştur.

Bu hususlar ışığında derleme çalışmamız Bolu ili Mudurnu ilçesi doğum geleneği ve çocuk üzerine yapılmış bir çalışmadır. Bu halk kültürü çalışmaları kervanına tezimizi kazandırmak ve bu tür çalışmaların devam etmesi bizler ve gelecek kuşaklar için kıymetli bir kazanım olacağı düşünülmektedir.

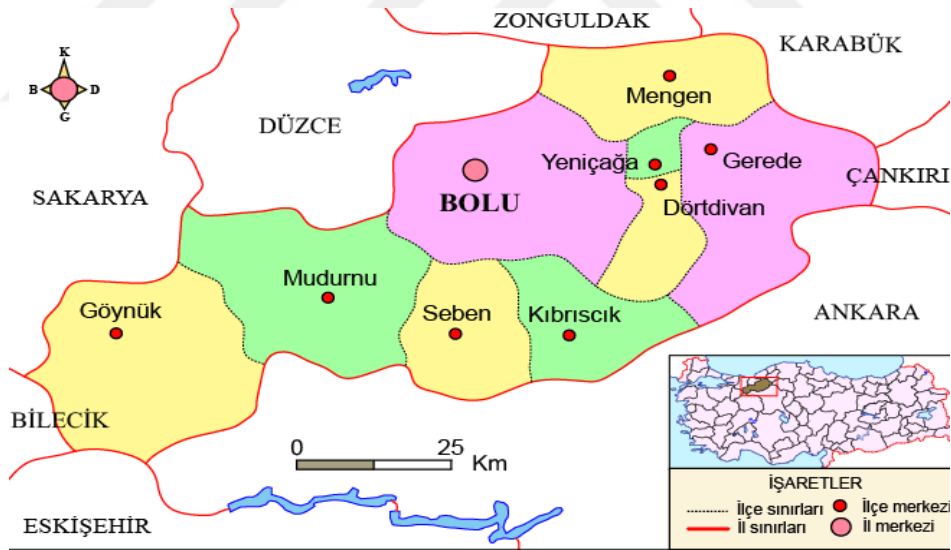

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BOLU İLİ VE MUDURNU İLÇESİ

1.1. Bolu'nun Fiziki ve Tarihi Dokusu

Bolu ili ve çevresi bulunduğu coğrafi konumu ve doğal güzellikleri nedeniyle dikkat çekmiş ve pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bolu şehrine ilk bakıldığında düz bir ovada kurulduğu düşünülebilir fakat şehrin iç kısımlarına doğru gidildikçe İstanbul'a benzer bir özelliğinin var olduğu ifade edilebilir. Bolu şehri üç tepe üzerine kurulmuştur (Keser, 2016: 2). “Bu tepeleri küçükten büyüğe doğru sıralanırsa, Mezarlık, Hıdırlık ve Hisar Tepesi'dir” (Soydemir, 2016: 3). Bu üç tepenin en büyük tepesi şehrin doğu kısmında yer almaktadır. Ayrıca bu tepe şehrin ilk yerleşim yeri ve eskiden var olan kalenin bulunduğu yer olarak ifade edilmektedir (Soydemir, 2016: 3). Fakat bugün Hisar Tepesi'nde eski adı Mektebi Sultanî olan Atatürk Anadolu Lisesi bulunmaktadır.

Resim 1: Bolu İli Haritası

Bolu Salnameleri incelendiğinde geçmişten günümüze şehirde pek çok yapının yok olduğunu veya değiştiğini söyleyebiliriz. Ferhat Keser'in tespitlerine göre (2016: 1); 1. Günümüzde Karga Tepesi olarak bilinen mekânın 'Kafiye Tepesi' olarak ifade ediliyor olması, 2. Karamanlı Mahallesi'nde bulunan Hıdırlık Tepesi'nde yer alan Fatih Sultan Mehmet'in yaptırdığı Şeyh Bedrettin hazretlerine

ait dergâh ve türbenin yer aldığı, fakat bugün böyle bir yapının bulunmaması, 3. Bolu şehrinin merkezinde yirmiden fazla caminin olduğunun ifade edilmesine karşılık bugün sadece sekiz caminin bulunması gibi sözü edilen değişimlere örnek verilebilir.

Ankara ve İstanbul arası yol güzergâhında bulunan Bolu şehri, Batı Karadeniz bölümünün 30° 32' ve 32° 36' doğu meridyenleri, 40° 06' ve 41° 01' kuzey paralelleri arasında bulunmaktadır. Şehrin batısında Düzce ve Sakarya, güneybatısında; Bilecik ve Eskişehir, güneyinde; Ankara, doğusunda; Çankırı ve Karabük, kuzeyinde; Zonguldak illeri bulunmaktadır (<https://www.bolu.bel.tr/bolu/>, 29 Ekim 2019'da erişildi). Bolu ilinin sekiz ilçesi bulunmaktadır. Bunlar; Dörtdivan, Gerede, Göynük, Kıbrısık, Mengen, Mudurnu ve Seben'dir.

Bolu şehri aktif deprem kuşağında yer almaktadır. Tektonik bakımdan çökme ve hareketlenmeler mevcuttur. Tektonik hareketlenme ve genç arazi yapısına sahip olması nedeniyle sıcak su kaynakları, kaplıcalar, şifalı ve maden suları açısından zengindir (Engin, 2012: 47). Bolu Karacasu Mahallesi'nde yer alan sıcak su kaplıcaları, Akkayalar'da çıkan maden suyu, Bolu'nun bir ilçesi olan Mudurnu da yer alan Sarot ve Babas kaplıcaları bu zenginliğe örnek verilebilir.

Bolu Karadeniz Bölgesi'nde bulunması nedeniyle şehrin genelinde nemli bir hava hâkimdir. “Bolu ilinin güney ve güneybatı kesimlerinde Marmara ve İç Anadolu iklim tiplerinin de etkisi hissedilir” (Engin, 2012: 55). Bolu şehrinde pek çok farklı iklim tipine sahip olması nedeniyle kısa mesafelerde bile bu özelliğini hissettirmektedir. “İl genelinde batıdan doğuya ve kuzeyden güneye doğru gidildikçe Karadeniz etkisi azalır, İç Anadolu karasal iklimi belirginleşmeye başlar” (Engin, 2010: 55).

Şehirde farklı iklim özelliklerinin bulunması ve yağışı bol, nemli bir havaya sahip olması nedeniyle pek çok ağaç çeşidi bulunmaktadır. Bu konuda Bolu Salnâmesi'nde şu bilgiler verilmektedir. “Ormanlarda görülen eşcâr-ı tabî'yye meşe, kayın, gürgen, ıhlamur, karaağaç, dişbudak, çınar, akcağaç, kızılbaş, kestâne, fındık, ceviz, üvez, yabancı elma, armud, yabancı kirâz, muşmula kızılıçık, çam ve bi'l- hâssa sarıçam, köknar, ardıç, kavak, söğüd, şimşir...” şeklinde bilgilere rastlanmaktadır. (Birgören, 2017: 33).

Bolu şehrinde dağlık araziler yaygınlık gösterir ve dağların çoğu bin metrenin üzerindedir. Şehrin yarısından fazlası dağlarla kaplıdır. Bu dağlara; Bolu Dağları, Abant Dağları, Köroğlu Dağları, Elmacık Dağları, Sünnice Dağları gibi

daha pek çok örnek verilebilir (Engin, 2012: 58-59). Şehrin bir başka özelliği ise doğal ve yapay olmak üzere pek çok göle sahip olmasıdır. Bulunduğu konum ve Karadeniz iklimine bağlı nemli bir havaya sahip olması gerekse su fazlalığı nedeniyle pek çok doğal ve yapay göle sahiptir. Abant Gölü, Yeniçağa Gölü, Karamurat Gölü, Çubuk Gölü, Sünnet Gölü, Gölköy Gölü gibi daha pek çok örnek verilebilir.

1.2. Bolu'nun Tarihi Dokusu

Bolu şehri köklü bir geçmişe sahiptir. Tarih öncesi çağlarda yaşanan durum ve olaylar, elde yeterli bir veri olmaması nedeniyle gün yüzüne çıkarılamamıştır. Bolu tarihiyle alakalı net bir şey söylemek mümkün değildir. Fakat Hititler devrine ait bazı bilgilere ulaşılabilir. “Hititler Bolu’ya sahip olmadan önce burada Masa krallığı bulunmaktaydı. Masa (Bolu civarı) ve Aravanna (muhtemelen Safranbolu) krallıkları Hititlerin batı bölgeleri için sürekli bir tehdit oluşturmaktaydı. Daha sonra Bolu muhtemelen Hititler tarafından ele geçirilmiştir” (Soydemir, 2016: 5). M.Ö. 546’lı yıllarda ise Pers İmparatorluğu Bolu ve çevresini ele geçirmiştir. Masa, Aravanna krallıkları, Hititler, Pers İmparatorluğu ve daha pek çok uygarlık Bolu ile ve çevresine hâkim olmuşlardır. (Soydemir, 2016: 6). Çeşitli uygarlıklar Bolu ve çevresine hâkim olsalar da bu topraklarda oturup oturmadıkları hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır.

Yaygın bir görüş olarak Bolu şehrinin tarihini başlatanlar Bithynler’dir. Bithynia krallarından Ziales (M.Ö. 255-235) fetihleri sırasında o dönemki ismi Salania Campus olan Bolu şehrini yani Bithynion’u kurmuştur. Daha sonra Roma İmparatorluğu’nun işgallerine maruz kalan Bithynia toprakları Roma hâkimiyetine geçmiştir. Bunun sonucunda Bithynion adındaki Bolu topraklarına Claudiopolis denilmeye başlanmıştır (Soydemir, 2016: 7).

Türk devrinde bahsi geçen topraklar için ‘Bolu’ denilmeye başlanmıştır. Bolu adının menşei konusundaki yaygın görüş ise “Claudiopolis” adının son kısmındaki “polis”ten bozma olduğudur (Orhonlu 1992: 276). Polis şehir demektir ve bu kelime zamanla Poli, Boli, Bolı şeklini almıştır (Soydemir, 2016: 4). Daha sonraki zamanlarda da bu isim son şeklini alarak Bolu’ya dönüşmüştür.

1.3. Mudurnu İlçesi ve Tarihi

1.3.1. Mudurnu’nun Tarihi

Mudurnu, Bolu ilinin bir ilçesidir. İlçenin ilk kuruluş yerinin Hisar Tepesi olduğu ifade edilmektedir. Mudurnu ilçesinin adı Rum Tekfurunun kızının

adından geldiği düşünülmektedir. Bursa Rum Tekfurunun kızı Matarni'dir. Matarni adı, zamanla Modrones, Moderna, Mudurlu gibi değişimler yaşayarak şimdiki ismi olan Mudurnu ismini almıştır. (Özdemir v.dğr., 2017: 117). Bolu Livasi Salnamesi adlı eserde Evliyâ Çelebi'ye ait şu ifadeler bu durumu desteklemektedir. “Evliyâ Çelebi Mudurnu kalesinden bahsederken diyor ki: (Yenvan târîhinin kavli üzre bu kalenin bânîsi Bursa tekfurunun (Mudurnu) nâm kızıdır. Kaleye de anın için bu isim verilmiştir” (Kılıç v.dğr., 2008: 655).

Mudurnu bölgesi eski çağlardan bu yana pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlçede bugüne kadar yapılan arkeolojik çalışmalar ve değerlendirmeler yapılamaması sonucunda elde net bilgiler bulunmamaktadır (Kurt v.dğr., 1994: 17). Eski uygarlıklara ait kalıntılar gerektiği gibi korunamadığı ve değerlendirilemediği için var olan izleri de tahrip olup zamanla yok olmuşlardır.

Resim 2: Mudurnu İlçesi'nde Antik Dönemlerden Kalma Lahit ve Kitabeler

Yapılan bazı arkeolojik çalışmalar sonucunda elde edilen yazılı veriler ve tarihi kaynaklara göre Mudurnu tarihi Bithnialılar ile başlamaktadır. Milattan önceki yüzyıllarda Trak göçleri sonucunda Kuzey Batı Anadolu'nun topraklarına yerleşenler, Bithynler olarak bilinmektedir. Bithnialılar, Kuzey Batı Anadolu'nun topraklarında uzun süre hüküm sürmüşlerdir (Ekincikli, 1995: 1).

Bitinya bölgesinde bilinen ilk yerleşimler, M.Ö. 5000 yıllarında Proto-Hititler, M.Ö. 2000 yılarında Hititler tarafından yapılmıştır. Tarihçi Pline ve

Coğrafyacı Strobon'a göre Bitinya'nın ilk ahalisi Bebris ve Bitinyen-Tiniyen kavimleridir. Bölge M.Ö. 1200 yıllarında Trak-Frig kabilelerinin istilasına uğramıştır. Buna bir kanıt olarak Mudurnu- Babas Kaplıcası yakınlarında yer alan Gâvur Evleri mevkii, Seben-Muşlar kovu vadisi, Seben-Çeltikderesi vadisi ve Göynük Soğukçam Köyü civarlarında Frigler'e ait olan pek çok kaya mezarlarına, kayalara oyulmuş evler ve kitabeler yer almaktadır (<http://mudurnu.bel.tr/>, 04 Kasım 2019'da erişildi). Günümüzde ise gün ışığına çıkan antik dönemlerden kalma bazı kaya mezarları ile kitabeler koruma altına alınarak ziyaretçilerin görmeleri için sergilenmektedir.

M.Ö. 7. yüzyıldan itibaren bölge Lidya sınırları içerisinde yer alır. M.Ö. 546-333 yılları arasında Anadolu, Pers egemenliğine girmiş ve Biritanya'da Perslere bağlı yarı bağımsız bir krallık kurulmuştur. M.Ö. 333'de Anadolu'ya gelen Makedonya İmparatoru İskender, Bitinyadan geçerken, Mudurnu-Sarot kaplıcalarında konakladığı bazı kaynaklarda yer almaktadır. Yarı bağımsız olan Bitinya krallığı M.Ö. 75 yılında son bulmuş ve Roma'ya bağlı bir eyalet haline gelmiştir (<http://mudurnu.bel.tr/>, 04 Kasım 2019'da erişildi).

Selçuklular Devleti döneminde Türkmen halk, Malazgirt Savaşı sonunda Bizans hâkimiyetinin sona erdiği Doğu Anadolu topraklarına, Orta Asya bozkırlarından göç etmişlerdir. Selçuklu hükümdarları Tuğrul Bey, Alparslan, Melik Şah kitleler halinde göç eden göçebe Türk boylarını yerleşik hayata geçirmek ayrıca yeni topraklar elde etmek amacıyla Anadolu'ya sevk etmişlerdir. Bu uygulama ilerde Anadolu Selçuklu Devletinin ve Türk beyliklerinin kurulmasına neden olmuştur (Kurt v.dğr., 1994: 19, Ekincikli, 1995: 9). Selçuklu hükümdarlarının göçebe halkı Anadolu'ya sevk etme politikasını, Moğol istilası daha da hızlandırmıştır.

1072-73 yıllarında Artuk Bey, komutasındaki Selçuklu ordusu Kapadokya'dan Bolu, İznik, İzmit civarında Bizans'ı bozguna uğratmıştır. 1078 senesinde Süleyman Şah İznik'e gelerek Üsküdar'a kadar ilermiş ve Sakarya, Eskişehir, Mudurnu-Bolu, İznik gibi yerlere Türkmenleri yerleştirmiştir. 1176 senesinde II. Kılıçaslan Eskişehir civarında yapılan Miryokefalon Savaşı'nda kesin bir şekilde Bizans'ı bozguna uğratmış ve Sakarya, Bolu bölgelerine kadar ilerlemiştir. Mudurnu ve köylerine, Eskişehir gibi yerlere göç eden Türkmenler bu topraklara yerleşmiştir. Bunun sonucunda bugün bile bazı yer ve köy adlarının o dönemde yerleşmiş olan Türk ve gazilerin adlarıyla anılmaktadır. Buna; Çepni,

Dodurga, Avşar, Kızık, Alpagut, Bayındır (Ekincikli, 1995: 10) gibi örnekler verilebilir.

Mudurnu, tarih boyunca ticari ve stratejik öneminin yanında coğrafi konumu itibarıyla da büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle kuzey ve batı Anadolu toprakları dikkat çeken yerleşim yerleri olmaları nedeniyle akınlara maruz kalmıştır. Osman Gazi'nin görevi, babası Ertuğrul Gazi'den devraldığı senelerde, Anadolu Selçuklu hanedanı arasındaki taht mücadelesi nedeniyle Mudurnu civarlarına bir sefer yapmıştır. Bu seferden sonra Osman Bey, Mudurnu ve çevresine dönem dönem akınlar düzenlemiş ve Umur Han beyliği egemenliğindeki bu toprakları kendi hâkimiyet sahasına dâhil etmeye çalışmıştır (Ekincikli, 1995: 14, Hoşcan, 2008: 61).

Osman Gazi'nin, Mudurnu ve çevresin her yaptığı akında ona yardımcı olan ayrıca Ertuğrul Gazi'nin yakın arkadaşı Samsa Çavuş'tur. Samsa Çavuş, Mudurnu tarihi için önemli bir isimdir. XIII. Yüzyılın ilk yarısında Ertuğrul Gazi ile Birtnia topraklarına ayak basmıştır. Samsa Çavuş, liderliklerini yaptığı Türkmenler ile birlikte İnegöl civarlarına yerleşmek istese de Bizans tekfurlarından rahatsızlık duyması sonucunda Mudurnu ve Göynük civarlarına yerleşmiştir (Ekincikli, 1995: 15).

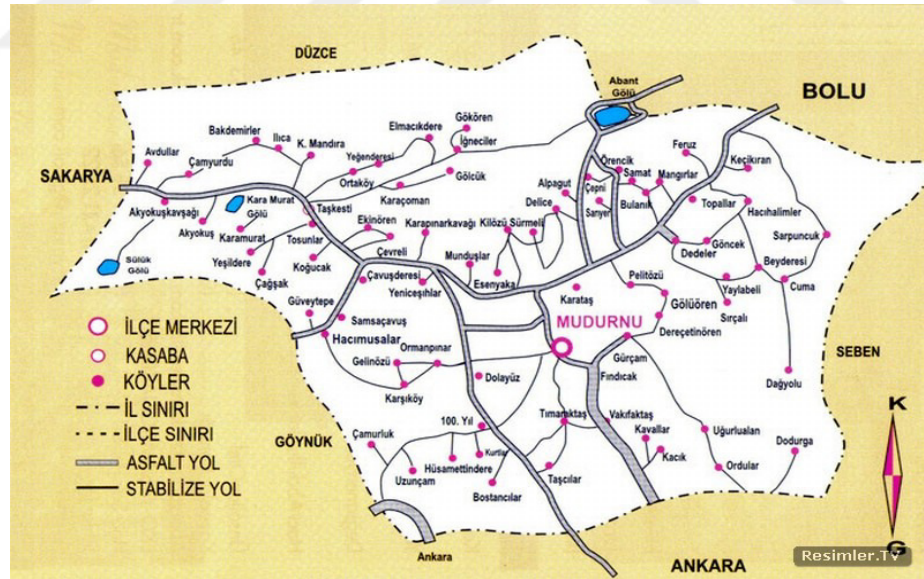
Samsa Çavuş hakkında elde kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Samsa Çavuş, Osmanlı Devleti'nin oluşmasına katkı sağlayan toprakların ele geçirilmesinde gönüllü olan bir isimdir. Samsa Çavuş, 13. ve 14. yüzyılda Ertuğrul Gazi, Osman ve Orhan Bey zamanlarında yaşamıştır. 'Samsâme' yani keskin kılıç ismiyle de bilinen Samsa Çavuş, Osman Bey ile pek çok fetih hareketinde katılmış Bizans köy ve kalelerine baskınlar yaparak halkta korku ve saygı duyguları uyandırmıştır. Osmanlı devlet teşkilatında ve saray görevleri arasında 'Çavuş' rütbesi önemlidir ve 'Çavuş' rütbesini ilk taşıyan isimdir. Ayrıca Samsa Çavuş, Osman Bey tarafından Mudurnu-Göynük-İznik çevresine 'Uç Beyi' olarak atanmıştır (Kurt v.dğr., 1994: 22).

XIV. yüzyılın ilk dönemlerinde Orhan Gazi'nin, Osmanlı Beyliğinin başına geçtiği dönemlerden sonra Samsa Çavuş hakkında, yazılı kaynaklarda bir bilgi yer almamaktadır. Bu ifadenin sonucundan bahsi geçen yüzyılda Samsa Çavuş'un öldüğü ifade edilebilir (Ekincikli, 1995: 15, Kurt v.dğr., 1994: 22). Bugün Mudurnu-Göynük yolu üzerinde bulunan Çavuşderesi köyünde bulunan türbenin Samsa Çavuş'un kabri olduğuna dair yaygın bir görüş bulunmaktadır.

Samsa Çavuş'un Mudurnu ve çevresine akınlarından sonra Mudurnu çevresine ilk ciddi akınlar 1320'den itibaren Konuralp tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu akınlardan sonra Mudurnu ve çevresinde Osmanlı egemenliğine girmesi 1323'lü yıllara denk gelmektedir. Bazı bilgilere göre Konuralp'in çıktığı seferler sonucunda Akyazı, Konrapa, Gerede, Bolu ve Mudurnu'yu Osmanlı topraklarına katmış ve Osman Bey tarafından bu topraklar kendisine tımar olarak verilmiştir (Ekincikli, 1995: 16).

1.3.2. Mudurnu'nun Coğrafi Konumu

Mudurnu, Bolu iline bağlı bir ilçe olup Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz bölümünde yer almaktadır. İlçe merkezi Bolu'dan 50 km güneybatıda Hisar ve Kulaklı tepelerinin arasında kalan vadide kurulmuştur. İlçe $40^{\circ} 19' - 40^{\circ} 39'$ kuzey paraleli ile $30^{\circ} 50' - 31^{\circ} 30'$ doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Kuzeyinde Düzce ili, kuzeybatısında Hendek ilçesi, kuzeydoğusunda Bolu ili, doğusunda Seben ilçesi, güneyinde Nallıhan ilçesi, batısında Göynük ve Akyazı ilçeleri yer almaktadır. İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği 840 metredir (Kurt v.dğr., 1994: 10).

Resim 3: Mudurnu İlçesi ve Köyleri Haritası

Mudurnu'nun arazisi II. zamandan kalma özellikler göstermektedir. Kıvrımlı ve kırık özellikler barındıran arazide yer yer kireç taşı tabakaları, çimento ve kil tabakalar bulunmaktadır. Ayrıca arazi killi ve kireçli toprağa da sahiptir (Kurt v.dğr., 1994: 10). Bu nedenle heyelan gibi pek çok doğal afetin yaşanması mümkündür.

Resim 4: Mudurnu Nehri'nden Bir Görüntü (Dinçtürk 2019: 92)

Mudurnu ilçesinde ne tam olarak deniz iklimi ne de İç Anadolu'ya hâkim olan karasal iklim özellikleri görülmektedir. Her iki iklim arasında bir özelliğe sahip olduğu ifade edilebilir. Fakat daha çok karasal iklim özellikleri taşımaktadır. İlçe yazları ılımandır fakat kışları soğuktur. En çok kış ve ilkbahar mevsimlerinde yağış almaktadır. (Dinçtürk, 2019: 84, Kurt v.dğr., 1994: 13). İlçe engebeli bir araziye sahiptir. Arazinin bu özelliği nedeniyle evler yamaç ve tepelere konumlanmıştır. Ayrıca arazinin engebeli olması çeşitli hava olaylarının da etkisiyle iklim ve bitki örtüsü gibi unsurlarda farklılıkların oluşmasına neden olmuştur.

Mudurnu ilçesi su kaynakları açısından zengin olduğu ifade edilebilir. İlçede nehir ve pek çok göl bulunmaktadır. Bunlar: Mudurnu Nehri, Abant Gölü, Sülüklü Göl, Karamurat Gölü'dür. Mudurnu Nehrinin, ilçeyi ortadan ikiye bölme gibi bir özelli vardır. Nehrin kaynağı ilçenin güney doğu taraflarında bulunan Babas köyündedir ve Sakarya Nehrine ulaşmaktadır (Babalı, 2007: 3). Mudurnu Nehri, Mudurnu merkezini şekillendiren önemli bir unsurdur. Mudurnu Nehri, Mudurnu ilçe merkezini de ortadan ikiye bölmektedir. Merkezde bulunan evler ise manzara olarak çaya dönük bir şekilde konumlandırılmıştır.

Abant Gölü, Ankara ve İstanbul şehirleri arasında yer almaktadır. Mudurnu'nun merkezine 17 km uzaklıktadır (Babalı, 2007: 3, Dinçtürk, 2019:

92). Ayrıca gölün etrafı dağlarla çevrilidir. Abant Gölü ve çevresi ‘Tabiat Parkı’ olarak koruma altına alınmıştır.

Sülüklü Göl, halk arasında Sarı Gölcük de denilmektedir. İlçeye 50 km uzaklıkta bulunmaktadır. Sülüklü Göl, üç asır önce bir heyelan sonucu oluşmuştur. Büyüklüğü 55-60 dönüm arasındadır. Gölün çevresi dik yamaçlar ve bu yamaçların üzeri yeşil ağaçlarla kaplıdır. Göl içerisinde de ağaç kökleri yer almaktadır. Gölün su seviyesinin azalması sonucunda bu ağaçlar ortaya çıkmaktadır (Hoşcan, 2008: 82). Sülüklü Göl ve çevresi ‘Tabiat Parkı Alanı’ olarak koruma altına alınmıştır.

Karamurat Gölü, Mudurnu merkeze 35km uzaklıktadır. Akyazı yolu kenarında Karamurat köyü civarlarındadır. Gölün üç tarafı dağlarla çevrili olup dipten kaynamakta ve vadiden akan su ile beslenmektedir. Gölün küçük bir ayağı vardır ve Mudurnu Nehri’ne karışmaktadır (Kurt v.dğr., 1994: 12, <http://www.bolu.gov.tr/karamurat-golu>, 08 Kasım 2019’da erişildi).

1.3.3. Mudurnu’da Sanat ve Mimari

Mudurnu sokaklarının ve eski çarşısının pek çok sanat erbabına ve zanaatkâra ev sahipliği yaptığını, halkının ise el becerileri konusunda çok kabiliyetli olduğunu ifade edebiliriz. Evliyâ Çelebi her evin bahçesinde bir tezgâh olduğunu kayıt altına almıştır. Mudurnu halkı geçmişten günümüze pek çok sanat, zanaat ve meslek dallarıyla uğraşmıştır. Bugün günümüze kadar ulaşmış olan ve bunlar arasında en çok göze çarpan el sanatları ise demircilik ve bakırcılıktır. Evliyâ Çelebi, Mudurnu’da iğnecilik ve aynacılık sanatlarının çok kıymetli bir yerinin olduğunu yapılan ürünlerin ise farklı yerlere gönderildiğini ifade etmektedir. Seyahatname’de “Çarşı dükkânlarının ekserisi iğneci dükkânlarıdır. Cemî’-i diyâr-ı Rûm’a bu şehirden nice bin yük iğne gider, bu şehrin büyük ve küçük ahâlisi iğneciler olduğundan esmâ-i büldân ismine ‘dâr-ı sûzen’ demişlerdir. Sûzengârlerinin nakli üzerine dükkân ve hânelerinde dahi ashâb-ı şugl ve maslahat-ı sûzengârlardır. Onun için bu şehrin “kız iğnesi” denilen hurda hayal-i nakş iğnesi memdûh-ı âlemdir. Ama hakîrde âna hayrânım, öyle hurda iğne ile tizkârlık öyle yaparlar ki iğne deliğinden beş yüz yıllık yol olan âsumânı seyredenin gözü ermez ve mihneti kârına değmez gâyet ucuzdur” (Kılıç v.dğr., 2008: 659). Evliyâ Çelebi’nin övgüyle bahsettiği iğnecilik sanatının günümüzde de bazı hanımlar sayesinde hala yaşamakta olduğu görülmektedir. Çeşitli fular,

küpe, taç ve kolye gibi ürünler yapılarak günümüze taşınmış ve unutulmasına engel olunmuştur.

Resim 5: İğne Oyasından Yapılmış Gelin Tacı Örneği

Geçmişte Mudurnu halkının demircilik, bakırcılık ve iğnecilik gibi el sanatlarının yanında farklı ticarî uğraşlarının da bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunlara Seyahatname’den hareketle debbağlık, kunduracılık, yemenicilik, kahve değirmenciliği, bıçakçılık ve kuyumculuk da örnek olarak verilebilir.

Tarihsel koruma alanı olan Mudurnu ilçesi; Hisarlı ve Kulaklı Tepeleri’nin arasında kalan düz kısımda yer alır ve yerleşim merkezinin bulunduğu tepelik ve çay, kentin görünüşünde etkili olmuştur. İlçenin görünüşünü kuvvetlendiren bir diğer özelliği ise tarihi Mudurnu evleridir. Mudurnu evleri ‘Osmanlı Evi’ kapsamında ele alınırsa 100-150 yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülebilir (Koçan, 2011: 1-8, Bıçak ve Aras 2016: 895). İlçe iki tepe arasında bulunması nedeniyle genellikle dağınık bir şekilde yamaçlara inşa edilmiştir. Bu nedenle evler de manzara olarak Mudurnu Çayı’na dönük bir şekilde konumlanmış olarak inşa edilmiştir. Mudurnu ilçesi ayrıca dar bir vadiye konumlanmış olduğu için kent merkezindeki geleneksel Mudurnu evlerinin de dar sokaklarla ve birbirine çok yakın bir şekilde inşa edildiği görülmektedir.

Resim 6: Mudurnu Tarihi Konaklarından Bir Görünüm

Mudurnu, Batı Karadeniz Bölgesinde bulunduğu için bol yağış alır ve ormanlık alanı oldukça fazladır. Bu durumun böyle olması konutlarda kullanılan malzemeye ve konumlanma şekillerine etki etmiştir. Karadeniz Bölgesinde evlerin genellikle engebeli olan coğrafyaya dağınık bir vaziyette inşa edildiği ve ayrıca ahşap ürünlerin konut yapımında ana malzeme olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu özellikler Mudurnu evleri için de aynen geçerlidir. Bu genel özellikler Mudurnu'nun, Tarihi İpek Yolu ve ticaret merkezi olması gibi özellikleri nedeniyle daha çok ön plana çıkmıştır.

Türk ev tipine uygun özellikler gösteren geleneksel Mudurnu evlerinin kapıları sokağa açılır ve genellikle bir arabanın geçebileceği büyüklükte olup bu kapı bahçeye geçiş niteliği taşımaktadır. Evlerin kapıları büyük ve iki kanatlıdır. Bu kanatların üst kısımlarında yağmur ve güneşten korunma amaçlı bir saçak mevcuttur (Bıçak ve Aras 2016: 895). Kapıların üzerinde çeşitli süslemeler ve tokmaklar bulunmaktadır.

Bir bahçe içerisine konumlandırılan evler ahşap ya da taştan yapılmış korunaklar ile çevrelenmiştir. Yapıldığı zaman ve sahibi olduğu kişinin gelir durumuna göre evlerde bazı farklılıklar mevcut olabilir. Fakat evler genellikle iki ya da üç katlıdır. Evler, “zemin katı taş veya kerpiçten yığma veya ahşap çatklı, üst katları ahşap” biçiminde inşa edilmiştir (Yaman, 2015: 39-40).

Evlerin zemin katı genellikle ahır, samanlık, kiler, depo, fırın evi gibi amaçlarla kullanılmış, üst katlar ise günlük yaşamın geçirilmesi amacıyla

bölümlendirilmiştir (Koçak 2012: 99). Evlerin iç kısımlarında büyük bir sofa yer almaktadır. Bu sofa tüm ailenin bir arada zaman geçirdiği bir mekândır ve odalara geçiş bu sofadan sağlanmaktadır. Ayrıca Mudurnu geleneksel evlerinde haremlik ve selamlık kısımlar da yer alabilmektedir. Genellikle kişinin zevkine ve gelir durumuna göre farklılık gösteren, tavan, kapı, dolap, pencere süslemeleri yer almaktadır. Geometrik motifler, karanfil, gül, lale gibi çiçek motifleri süsleme açısından tercih edilenlere örnek verilebilir (Bıçak ve Aras 2016: 896-899).

Mudurnu'da Hacı Şakirler, Tekkeliler, Armutçular gibi isimlerde pek çok konak bulunmaktadır. Bu konakların bazıları aslına uygun bir şekilde restore edilmiş ve günümüze kadar varlıklarını korumuşlardır. Kimi konaklar turistlerin konaklama ihtiyaçlarını karşılamak için yeniden düzenlenmiştir. Bazı konaklar aslına uygun bir şekilde restore edilerek yok olması engellenmiş ve günümüze kazandırılmış fakat bazı konaklar da terk edilmiş ve bakımsızlık nedenleriyle adeta yok olmaya mahkûm bırakılmıştır.

Resim 7: Mudurnu Hacı Şakirler Konağı

Sivil mimarı ve geleneksel Osmanlı mimarisinin kıymetli örneklerini barındıran Mudurnu ilçesinin, tarihî özellik taşıyan 162 konutu ve iş yerini koruma altına alınmıştır (Koçak, 2012: 98). Koruma altına alınarak bu tarihî öneme sahip yapıların gelecek nesillere aktarılmasının sağlanması ayrıca sevinç kaynağıdır.

Mudurnu ilçesinde ayrıca bazı tarihi ve mimari eserler de yer almaktadır. Bu eserlere: Yıldırım Bayezid Cami, Yıldırım Bayezid Hamamı, Sultan Süleyman Cami ve Saat Kulesi örnek verilebilir. Yıldırım Bayezid Cami, Mudurnu ilçe merkezinde yer almaktadır. Cami, I. Bayezid (Yıldırım) tarafından

yaptırılmıştır. Cami hakkında bilgi veren bir kitabe bulunmamaktadır. Fakat caminin güney tarafında bir hamam bulunmaktadır. Bu hamamda yer alan kitabeye göre hamam 1382 yılında yapılmıştır. Bu bilgi ışığında caminin hamamla aynı tarihlerde ya da daha önceki bir tarihte yapıldığı ifade edilebilir (Önal, 2013: 529-531). Yapılan incelemelerde cami ile hamamın arasında yeraltından sıcak ve soğuk su bağlantılarının olduğu görülmüştür. Böylelikle cami yazın serin kışın ise sıcak bir ortamı cemaate sunabilmiştir.

Resim 8: Yıldırım Bayezid Camii

Yıldırım Bayezid Hamam'ı, Yıldırım Bayezid'in şehzadelik yaptığı dönemlerde inşa edilmiştir. Hamamın erkekler kısmı soğukluğu kapısının üzerinde bir mermere bazı bilgilerin işlendiği bir kitabe yer almaktadır. Kitabeye göre hamam 1382 yılında İbrahim oğlu Ömer adlı bir mimar tarafından yapılmıştır (Babalı, 2007: 46).

Resim 9: Yıldırım Bayezid Hamamı

Sultan Süleyman Cami, Mudurnu ilçe merkezinde ilçeyi ikiye ayıran Mudurnu Çayı'nın batı tarafında yer almaktadır. Sultan Süleyman Cami ile ilgili inanişâ göre cami bir kitabeye sahiptir. Fakat uzun zaman sonra bu kitabe kaybolmuştur. Caminin 16. yüzyılda inşa edildiği ifade edilebilir ama inşa eden mimarı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Caminin yapısı ve görüntüsü Klasik Dönem Bolu camilerine benzerlik göstermektedir. Fakat pek çok kez onarım geçirmesi sonucu kısmen de olsa orijinalliğini kaybettiği ifade edilebilir.

Mudurnu ilçesinin doğu yönünde, Hisar Tepesi'nde yer alan Saat Kulesi, 1890-1891 yıllarında yapılmış ve malzeme olarak ahşap tercih edilmiştir. 1900 yılında Mudurnu'da yaşanan bir yangın sonucu zarar görmüştür. Bunun sonucunda 1905 yılında taşlar ile Mudurnu Hapishanesi'ndeki mahkûmlarda yeniden yaptırılmış ve Mudurnulu olan bir demirci ustasının yaptığı saat ise kulenin üst kısmına yerleştirilmiştir. Kule, 12 m boyunda ve kare prizma gövdelidir. Kule 1990'lı yıllarda ahşap ile kaplanmıştır (<http://mudurnu.bel.tr/mudurnu/tarihi-eserler>, 13 Kasım 2019'da erişildi). Ayrıca kulenin üst kısmında da bir çan yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRK KÜLTÜRÜNDE DOĞUM GELENEĞİ

Aile, toplumu ayakta tutan evrensel bir kurumdur. İnsanların tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte varlık gösteren aile kurumu, dünyaya sağlıklı bireyler getirerek neslin devam etmesini sağlamakla ve aileye yeni katılan bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Ayrıca aile kurumu, toplumda hâkim olan örf, âdet, gelenek, görenek ve geçiş dönemlerinde karşımıza çıkan ‘kültürel kodları da dünyaya gözlerini yeni açmış bireye zamanla öğretmekle sorumludur.

İnsanın aile kurumundan öğrenmiş olduğu ayrıca insan hayatı için önemlilik arz eden ve diğer canlı türlerinden de ayrılmasına vesile olan geçiş dönemleri, bireyin bulunmuş olduğu konumdan başka bir konuma geçişini çeşitli ritüeller ile topluma karşı meşrulaştırmayı hedeflemektedir (Türker ve Gündoğdu, 2016: 142). Sedat Veyis Örnek’in *Türk Halk Bilimi* adlı eserinde geçiş dönemleri hususunda (2000: 131) “İnsan yaşamının üç önemli ‘geçiş dönemi’ vardır. Doğum, evlenme ve ölüm. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birçok inanç, âdet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu ‘geçiş’leri bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedir. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu ‘geçiş’ dönemindeki yeni durumu belirlemek, kutsamak, kutlamak aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilere korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında güçsüz ve zararlı etkilere karşı açıktır” şeklinde bilgilere yer vermekte ve bu bilgiler ile insan hayatı için geçiş dönemlerinin gereğini ve önemini belirtmektedir.

Az önce de ifade edildiği üzere insan hayatında başlıca üç önemli geçiş dönemi bulunmaktadır. Bunlar; doğum, evlenme ve ölüm şeklinde sıralanmaktadır. Geçiş dönemleri büyük birer gelenek olmaları nedeniyle bünyelerinde ayrıca pek çok adet, görenek, örf, ritüel ve uygulamayı da barındırmaktadır. Bu ritüel ve uygulamaların her nesilde yeniden yerine getiriliyor olmasında geçmişin emanetine ve atalardan miras kalan ananeye saygı ile kutsal dünyanın gizel bilgisine karşı gelişen ‘kaçınma duygusu’ olduğu söylenebilmektedir. Hâkim olduğu düşünülen bu kaçınma yani korku duygusu,

geçiş aşamalarında toplum tarafından dikkate alınan bir durumdur. Mesela; doğumda al karısının bebeğe ve annesine zarar vereceğine, hatta anne ve bebeği öldürebileceğine inanmak toplumdaki korkunun bir işareti olduğu söylenebilir. Toplum bu korku ve kaygılardan uzaklaşabilmek için çeşitli ritüellere ve pratiklere başvurmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere kaçınma/korku duygusu; inanç ve inanışlar tarafından beslenerek bireyi geleneğe uygun davranış sergilemeye zorlar. Geleneksel kimliklerin inşasında bu süreç önemlidir.

Diğer milletlerde olduğu kadar Türkler için de en önemli olan geçiş dönemi doğum geçiş dönemidir. Çünkü geçiş dönemlerinin ilkidir. Evlenme ve ölüm olarak adlandırılan geçiş dönemlerinde olduğu gibi doğum aşamasında da pek çok âdet ve uygulama bulunmaktadır. Doğum hadisesinde kümelenmiş olan bazı âdet ve uygulamaların eski Türklerden günümüze kadar ya aynen ya da farklılaşmış şekillerde ulaşmış olduğu söylenebilmektedir. Geçmişten günümüze ulaşmış olan bu âdet ve uygulamalar Türk halk kültüründe asırlar içerisinde ‘Doğum Geleneği’ dediğimiz büyük geleneğin oluşmasına neden olmuştur.

Türk halk kültüründe önemlilik arz eden ve bir geleneğin oluşmasına vesile olan doğum, “Hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda akrabalarını, komşularını, soyunu ve sopunu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun ve sopun sayısını artırmaktadır. Sayı artışıysa gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplarda aileler, nüfuslarının çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler. Yaygın olan, ‘çocuk, ailede ocağı tütürür’ sözü de toplumun bu konudaki değer yargısını açığa vurmaktadır” (Örnek, 2000: 131). Doğum hadisesi sadece Türkler için değil, diğer milletler için de önemli bir sevinç kaynağıdır. Doğum ile dünyaya gelen her çocuk, ailenin en büyük zenginliği ve mutluluk kaynağıdır. Bu nedenle doğum hadisesi ve meydana getirdiği gelenek, mecburi olarak Türk kültür bünyesinde birtakım törenler, âdetler ve uygulamaları da barındırmaktadır. Sedat Veyis Örnek *Türk Halk Bilimi* adlı eserinde bu konuda (2000: 132) “Doğum da bir geçiş olduğuna göre inançlar ve gelenekler, gebe kadının daha doğum öncesinden hatta çocuk sahibi olma isteğinden başlayarak birtakım âdetlere uymaya, bu âdetlerin getirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Böylece doğum, annenin gebe kalma isteğinden başlayarak

yüzlerce âdetin, inancın dinsel ve büyüsel özlü yüzlerce işlemin hücumuna uğrayarak âdeta onlar tarafından yönetilmektedir” şeklinde bilgiler vermektedir.

Doğum hadisesi ile aileye katılan her yeni birey, aile soyunun devam etmesini sağlamakla birlikte kadının ve erkeğin annelik-babalık statüsüne ulaşmasına, güven duygusu kazanmalarına da vesile olmaktadır. Geleneksel Türk toplumunda doğum hadisesi ile evlat sahibi olan anne ve babanın yaşadığı topluma karşı saygınlığının arttığı gözlemlenirken, evlat sahibi olamayan çiftlerin toplum tarafından horlandığı görülmektedir. Bu hususta Erman Artun, “Doğum kadına duyulan toplumsal saygınlığı artırır. Bu onun aile, akraba ve grup içindeki yerini de sağlamlaştırır. Erkek ise ‘evlat sahibi’ olmakla hem geleceğe güvenle bakar, hem de dostların ve akrabaların arasında saygınlık kazanmış olur. Türk halk kültüründe, kısır kadının doğuramadığı için yakınlarınca küçümsenmesi gibi erkeğin de aynı biçimde küçümsenmesiyle, çevreden gelen baskının ve ‘erkek yerine konmama’nın toplumsal ve ruhsal eziklik, çocuk isteği ve çocuğun doğumuyla birlikte gelen saygınlık ve sevincin en önemli nedenidir” (2013: 153) ifadeleriyle çocuk sahibi olmanın geleneksel Türk toplum hayatındaki önemini vurgulamaktadır.

Çocuk, ailenin önemli bir bireyi olmasının yanında anneye ve babaya yaşadığı topluma karşı bir statü ve saygınlık kazandırır. Bu duruma örnek olarak Dede Korkut hikâyelerinde yer alan Dirse Han Oğlu Boğaç Han hikâyesinde “Bayındır Han yerinden doğrulmuş, bir yere ak otak, bir yere kızıl otak, bir yere kara otak diktirmiş. Oğulluları ak otağa, kızlıları kızıl otağa döşeyin, oğlu kızı olmayanı kara otağa kondurun, kara keçeyi altına döşeyin, kara koyun yahnisinden önüne getirin, yerse yesin, yemezse kalsın, gitsin: onun ki oğlu, kızı yoktur, yüce Tanrı onu hor görmüştür, biz de hor görürüz, demiş” (Gökyay, 2013: 34). Dede Korkut hikâyelerinde yer alan bu ifadeler ile çocuk sahibi olan kişilerin saygın bir konuma sahip olduğunu, çocuk sahibi olmayan kişilerin durumlarının ise olumsuzluk ifade eden kara renk ile simgeleştirildiği ve toplum tarafından dışlandıkları görülmektedir (Koca ve Uğurlu 2010: 4). Dede Korkut hikâyelerinde olduğu gibi geleneksel Türk toplumunda da çocuk sahibi olamayan kişilere karşı toplum tarafından farklı tutumlar sergilendiği görülmektedir.

Toplumda, evliliklerinden bir süre sonra çocuk sahibi olamayan çiftler için ‘kısır, kusurlu, eksik’ gibi isimlendirmeler bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda toplum tarafından kınanmamak ve farklı isimlendirilmelere maruz

kalmamak amacıyla çocuk sahibi olamayan çiftler, çocuk sahibi olabilmek için tıbbî, dinî ve halk hekimliği alanına giren pek çok sağaltma yöntemlerine başvurdukları görülmektedir. Bu bağlamda çocuksuzluk sorununun giderileceği inancına yönelik Manas Destanı'nda bazı bilgiler ve yöntemler bulunmaktadır. Yakup Han, çocuk sahibi olamamaları nedeniyle hatununa karşı bazı sitemkâr sözlerde bulunmaktadır. Bu hususta Yakup Han der ki:

“Çıyırıcı'yı alalı ben bir çocuk öpmedim
 Çıyırıcı çözdüğü saçını taramadı
 Allah'a tövbe edip hiç işime yaramadı
 Çıyırıcı bana bir oğul vermedi
 Çıyırıcı'yı alalı
 Yaz-kış tam on dört yıl oldu
 Çıyırıcı evliya mezarına gitmedi
 Elmalıkta belenmedi
 Kaplıcalarda gecelemedi” (Bars, 2014: 452).

Yakup Han, burada çocuk sahibi olabilmek için hatununa yapması gerekenleri söylemektedir. Böylelikle çocuk sahibi olacağına inanmaktadır. Dede Korkut hikâyelerinden ve Manas Destanı'ndan verilen bu örnekler ile çocuk sahibi olmanın aile kurumu açısından önemli ve değerli olduğunu, çocuksuzluk durumu karşısında birtakım çarelere başvurulduğu görmemiz mümkündür.

2.1. Türk Halk Kültüründe Aile ve Çocuğun Önemi

Aile, toplumun en küçük yapı taşıdır. İki farklı cinsten bireyin kendi istekleri ve (kültürel, yaş, beden, zihin) uyumlulukları doğrultusunda bir araya gelerek oluşturdukları aile, toplumu ayakta tutan özel bir kurumdur. Ailenin başlıca işlevi; soyun devamının sağlanması olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda aile, insanlığın dünyada var olmasıyla birlikte ortaya çıkmış ve varlığını hâlâ sürdürmektedir. Ailenin, neslin devamını sağlama işlevinin yanında daha pek çok farklı işlevi de bulunmaktadır. Bu işlevlere; karşılıklı sevgi, saygı ortamı içerisinde bireyin sosyalleşmesi, ekonomik ihtiyaçların karşılanması, statünün kazanılması, çocuk sahibi olmak ve eğitilmiş bireylerin topluma kazandırılması gibi daha pek çok örnek verilebilmektedir (Tezcan, 2000: 1, Kır, 2011: 384).

Aile, insanlığın dünyada var olmasıyla birlikte ortaya çıkmış ve varlığını da hâlâ korumaktadır. Bu varlığını ve sürekliliğini ise doğum hadisesi ile

gerçekleştirmektedir. Erman Artun bu hususta (2013: 153) “Doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Doğum, toplumda ana ve babaya duyulan saygıyı artırır. Dünyaya gelen her çocuk sadece ana babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu sopu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların sayısını artırmaktadır. Özellikle küçük topluluklarda aileler nüfuslarının çokluğuyla kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler” şeklinde açıklamada bulunur. Dünyaya gelen her bebek, anneyi, babayı ve diğer aile üyelerini sevindirmektedir. Kadının annelik statüsü, erkeğin babalık statüsü, soyun sopun ve akrabaların ise yaşadıkları topluma karşı güç ve saygınlık kazanmalarına vesile olmaktadır (Başal, 2006: 49). Böylelikle çocuk sahibi olan anne, baba ve diğer aile üyeleri, aile içinde ve bulundukları toplumda, statüleri artmakta ve değer görmektedirler.

Dünyaya gelmesi ile birlikte aile üyelerine saygınlık ve statü kazandıran çocuk, ailenin önemli bireylerinden biri haline gelir. Evlilik ile hukukî açıdan ailenin oluştuğu düşünülse de aslında aileyi aile yapanın çocuk olduğu söylenebilir. Çünkü çocuk, ailede bulunan bireylerin arasındaki sevgi bağını, dayanışmayı ve iş birliğini artırmaktadır. Bu bağlamda “çocuk evin neşesidir, çocuk evin bülbülüdür” gibi sözler çocuğun aile içindeki önemini ve konumunu ortaya koymaktadır (Ercan, 2014: 24-25). Toplumun ve ailenin devamını sağlayan her çocuk, dünyaya geldiği andan itibaren korumasız, aciz ve bakılmaya muhtaç bir durumdadır. Aile korumasız, aciz ve bakılmaya muhtaç olan çocuğun beslenme, barınma gibi en temel fizyolojik ihtiyaçlarının yanında sevgi, şefkat gibi psikolojik ihtiyaçlarını da karşılamak durumundadır. Handan Asûde Başal’ın konuyla ilgili olarak “*Türkiye’de Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Çocuk Gelişimi ve Eğitime İlişkin Gelenek, Görenek ve İnançlar*” adlı makalesinde (2006: 46-47) “Çocuk, besleyip büyütme geleneğine sahip olmayan hiçbir toplum varlığını sürdüremez. Aynı şekilde bilgisini ve kültürel geleneklerini aktarmayan hiçbir toplum hayatta kalamaz” denilmektedir.

Çocuk sahibi olan annelerin ve babaların başlıca arzularından biri, aileye yeni katılan çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek ve topluma faydalı bireyler olmasını sağlamak olduğu söylenebilmektedir. Bu açıdan aile, çocuğun eğitimi hususunda önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk, doğası gereği ilk olarak annesini, babasını ve diğer aile üyelerini taklit etmektedir. Bu nedenle anne, baba ve diğer aile üyeleri, çocuğa karşı örnek teşkil edecek davranışlar sergilemeli, olumsuz

tutum ve davranışlardan kaçınmalıdır. Kendisine annesini ve babasını örnek alan çocuk, onlara benzemeye çalışır, onların bazı tutum ve davranışlarını taklit eder. Çocuk, annesinin ve babasının bazı tutum ve davranışlarını taklit etmeye çalışırken ahlakî, kültürel ve bazı toplumsal değerleri de benimsemektedir. Böylelikle çocuğun, aileye birey sayısı açısından katkıda bulunduğu gibi ailede benimsemiş olduğu bazı ahlakî, kültürel ve toplumsal değerleri kendinden sonraki nesle de aktarmasına vesile olduğu söylenebilmektedir.

Genel manada çocuğun aileye ve topluma kazandırdıkları bu şekilde ifade edilebilmektedir. Elbette ki bu kazanımlar bugün de olduğu gibi geçmişte de Türkler açısından oldukça fazla önemsenmiş konulardandır. Geçmişe bir göz atılacak olursa eski Türklerde ailenin özel bir yere sahip olduğu hemen görülecektir. Eski Türklerde aile, toplumun çekirdeğini ve devletin temelini oluşturan kutsal bir kurumdur. Abdülkadir Donuk bu hususta (1982: 147) “Türlere göre ‘Gök kubbesi devletin, çadır ise ailenin birer örtüsü ve kubbesi gibi idi. ‘Gök altında devlet, çadır kubbesi altında ise aile düzeni’ yer alıyordu. Bu sebeple eski Türklerde ‘Devlet düzeni’ ile ‘Aile düzeni’ arasında benzerlik canlı idi” şeklinde bilgiler geçmektedir.

Bu bilgiler eski Türk topluluklarında devlet ve aile yapısı arasındaki benzerliğe güzel bir örnektir, ayrıca Türk töresinin aile ve devlet arasındaki gördüğü işlevi göstermesi bakımından da dikkat çekicidir. Çünkü Türk devlet geleneğinde, toplumun yenilenmesi, yeni bireylerin yetişip neslin ve devletin devamını sağlaması açısından aile önemli bir husustur (Ünal, 2015: 11-12).

Bugün Türk toplumunda hâkim olan ataerkil aile yapısı, eski Türk aile yapısında da yer almaktadır. Ataerkil aile yapısına göre; ailede erkek otoritesi söz konusudur. Dünyaya gelen çocuklar, babanın soyuna aittir ve aile soyunu erkek çocuk sürdürmektedir. Ataerkil aile yapısı sonucu, otorite sahibi olarak erkek görünse de evin sahibi olan kadının da söz hakkı bulunmaktadır. Türk topluluklarında kadına büyük saygı gösterildiği ve değer verildiği buradan anlaşılabilmektedir. Ailenin oluşmasında önemlilik arz eden kadın, “ailede çocukları yetiştiren, erkeğini kollayan, gözetken, toplumun geleceğine yön veren kişidir” (Mandaloğlu, 2012:147). Gerek bugün Türk aile yapısında gerekse de eski Türk aile yapısında olsun ailenin yanında çocuğa da ayrı bir değer ve kıymet verildiği görülmektedir. Kız çocuk ya da erkek çocuk gibi bir ayırım pratikte söz konusu değildir. Fakat Türk toplumunda hâkim olan ataerkil aile yapısı sonucunda

erkek çocuğun, soyu devam ettirmesi açısından bir adım daha önde gibi bir konuma sahip olduğu görülebilmektedir. Evlatlar arasında değer verme noktasında ise aslında kız çocuğuna da erkek çocuğuna da aynı derecede değer ve kıymet verildiği görülmektedir.

Türk halk kültüründe aile neslinin devamı için evlat sahibi olmak önemlilik arz etmektedir. Çünkü Türk halk kültüründe, “çocuk ne kadar çok olursa bağlı olduğu aile, oba, ulus o denli kuvvetli olacaktır. Bu durumda aile itibarının yükselmesi anlamına gelmektedir. Halk arasında ne kadar malın var diye sorulmaz kaç çocuğun var diye soyulur. Bu da toplum nezdinde çok çocuk sahibi olmanın itibar ve saygınlık meselesi olduğunu teşkil etmektedir” (Ünal, 2015: 12). Toplum, genellikle evli çiftlerin çocuk sahibi olmalarını arzulamaktadır. Evli çiftlerin, çocuk sahibi olamama gibi bir durumla karşı karşıya kalması sonucunda ise toplumun, çiftleri kınadığı, küçümsediği, “uğursuz, kısır, meyvesiz ağaç” gibi isimlendirilmelerde bulunduğu görülebilmektedir (Koca ve Uğurlu, 2012: 2). Bu durum ile karşı karşıya kalan çiftler, çocuk sahibi olamama sorununu gidermek adına pek çok yola başvurabilmektedirler. Bu yollar, günümüzde modern tıptan başlanılarak geleneksel sağaltma yöntemlerinin her bir türüne kadar çeşitlilik kazanabilmektedir. Adak adamak, kurban kesmek, dua okumak, mezarları, yatırları ve türbeleri ziyaret etmek, bazı bitkisel ve tıbbî ilaçlar kullanmak sadece bu yöntemlerden birkaçına örnektir.

2.1.1. Türklerde Doğum Öncesi Adet ve Uygulamalar

Doğum hadisesi Türkler açısından mutlu bir hadise olarak kabul edilmesinin yanında doğum geleneği ayrıca Türk kültürü adına da önemli bir kazanımdır. Doğum hadisesi, gelenek içerisinde ele alındığında binlerce yıllık bir kültürel birimi de barındırdığı görülür. “Doğumun etrafında ve evrelerinde birtakım geçiş töreleri ve törenleri oluşur. Doğum etrafında oluşan geçiş töreleri ve törenleri ve bunların bünyelerinde yer alan inançlar ve gelenekler, gebe kadını daha doğum öncesinden, çocuk sahibi olma isteğinden başlayarak birtakım âdetlere uymaya ve bu âdetlerin gerektirdiği işlemleri yerine getirmeyi zorlar” (Artun, 2013: 153). Doğum hadisesi etrafında kümelenmiş olan ve uyulması konusunda insanı zorlayan bu âdet ve uygulamalar, daha kadının gebe kalma isteğinden başlamaktadır. Kadının gelin gittiği yerde saygınlık kazanabilmesi, ailenin gözüne girebilmesi, analık statüsüne ulaşabilmesi ve soyun devam edebilmesi gibi nedenlerle doğum hadisesinin gerçekleşmesi gerekmektedir.

Geleneksel Türk toplumu, genellikle çiftlerin evlilikleri üzerinden bir yıl gibi bir sürenin geçmesiyle birlikte doğum hadisesinin gerçekleşmesini arzulamaktadır. Bu süre zarfında hamile kalamayan kadın, ‘kısır, meyvesiz ağaç’ gibi isimlendirilmelerle karşı karşıya kalmakta ve horlanmaktadır. Ataerkil aile yapısının hâkim olduğu Türk toplumunda, çocuksuzluk sorunu genellikle kadının bir kusuru olarak görülmektedir. Bu bağlamda kadının, çocuksuzluk sorununu giderebilmek için modern tıptan başlayarak geleneksel sağaltma yöntemlerinin her bir türüne başvurduğu söylenebilmektedir.

Evli ve hamile kalamayan ancak çocuk sahibi olmak isteyen genç kızların başvurdukları bazı pratikler ve sağaltma yöntemleri bulunmaktadır. Bu pratiklere ve sağaltma yöntemlerine; Allah’ın rızasını kazanmak amacıyla açların doyurulması, yoksul ve kimsesiz kişilere birtakım yardımlarda bulunulması, hocalara ve büyücülere başvurularak muskalar yazdırılması, çeşitli bitkilerin buğusundan yararlanılması, rahme çeşitli ilaçlar ve bitkiler ile müdahalede bulunulması, bel çektirilmesi, kasıkların sarılması, eski Türk inançlarından günümüze yansıması olan ağaçlara dileklerde bulunularak bezlerin bağlanması, yine eski Türk inanç sisteminde yer alan atalar kültünün günümüze yansımış ve İslâmî renge bürünmüş olarak türbelerin ve yatırların ziyaret edilmesi, buralarda çeşitli adaklarda bulunulması ve kurbanların kesilmesi, dua edilmesi, namaz kılınması, kaplıca ya da şifalı olduklarına inanılan su kaynaklarından yararlanılması, doktorlara, hastanelere başvurulması gibi daha pek çok örnek verilebilir. Türk toplumunda hâkim olan ataerkil aile yapı neticesinde çocuk sahibi olamama konusundaki kusur genellikle kadına ait bir kusur olarak kabul edilir. Bu nedenle de geleneksel ve tıbbî sağaltmalara daha çok kadınların başvurması beklenir. Fakat tıbbî muayeneler neticesinde söz konusu kusurun erkeğe ait olduğu durumlarda ise erkeğin de bazı geleneksel sağaltma çarelerine başvurduğu görülmektedir. Bu çarelerin başında öncelikle modern tıp gelmektedir. Tıbbın sağlamış olduğu imkânlardan ve çarelerden yararlanılmış olup bir sonuca ulaşamamış olan erkek, toplum tarafından ‘koca-karı ilacı’ olarak adlandırılan çarelere de başvurabilmektedir.

Çocuk sahibi olamayan çiftlerin, çocuk sahibi olabilmek için tıbbî, dinsel-büyüsel, bitkisel-hayvansal gibi pek çok sağaltma yöntemlerine başvurmalarına karşılık gebe kalmış kadınların bu istenmeyen gebeliklerine son vermek için pek çok yola başvurdukları da bilinmektedir. Gebe kalmış kadınların çeşitli nedenlerle

çocuklarını doğurmak istememeleri sonucunda; yüksek yerlerden atlamak, ağır işler yapmak, çeşitli bitkisel-hayvansal ilaç kullanmak, rahme sabun, kil, kibrit çöpü, şiş, ebegümece bitkisi, tavuk tüyü gibi maddeler ile müdahalede bulunmak ya da hastaneye gitmek gibi pek çok çarelere başvurularak gebeliklerini sonlandırılmaya çalıştıkları bilinmektedir.

Geleneksel Türk toplumunda gebe kalmış kadına ‘gebe, yüklü, iki canlı, hamile’ denilmektedir. Hamile kadının, gebelik süresince dikkat etmesi ve uyuması gereken pek çok pratikler ve uygulamalar bulunmaktadır. Dikkat etmesi ve uyulması gereken bu pratik ve uygulamalara; gebe kadının aşerdiği şeyleri çocuğun sakat doğmaması için mutlaka yemesi, çocuğa zarar gelmemesi için ağır işlerin yapılmaması, çocuğun vücudunda lekelerin oluşmaması için ciğere, balığa, şeftaliye dokunulmaması, gülün koklanılmaması, çocuğun güzel olması için ayva, elma yenilmesi, güzel şeylere bakılması, ay gibi parlak yüzlü olması için aya bakılması, çocuğun çirkin olmaması için tavşana, ayıya bakılmaması, çocuğun cinsiyetinin, kız ya da erkek olması için ya da çocuğun cinsiyetini öğrenmek için çeşitli pratik ve uygulamaların yapılması gibi gebelik süresince dikkat edilmesi ve uyulması gereken hususlara örnek olarak verilebilir. Geleneksel Türk toplumunda doğum öncesi döneme ait, dikkat edilmesi gereken pek çok nokta, yapılması gerektiğine inanılan pek çok yol, yöntem ve sağaltma türleri bulunmaktadır. Bahsi geçen bu yol, yöntem, sağaltma türleri ve inançlar özleri bakımından birbirine benzemesinin yanında yöresel olarak birtakım farklılıklar da içermektedir.

2.1.2. Türklerde Doğum Sırası Adet ve Uygulamalar

Geleneksel Türk kültüründe doğum hadisesi, önem verilen bir hadise olması nedeniyle doğum öncesine ait pek çok âdet, inanç ve uygulamanın var olduğu gibi doğum sırasında da pek çok âdet, inanç ve uygulama karşımıza çıkmaktadır. Doğum sırasında var olan bu âdet, inanç ve uygulamaların temelinde; doğumun kolay gerçekleşmesi, annenin ve bebeğin kötü güçlerden korunması ile sağlıklı bir bebeğin dünyaya getirilmesi gibi amaçlar yer almaktadır.

Sedat Veyis Örnek bu hususta (2000: 140) “Doğum denen biyolojik olayın gerçekleştiği bu aşama çok önemlidir; bu nedenle de çevresinde doğumu kolaylaştıracak, çabuklaştıracak birtakım uygulamaların kümelendiği görülmektedir. Çocuk isteğinden başlayıp, aşerme ve gebelik aşamalarından geçip yeni bir canlının ortaya çıkacağı bu noktaya varma, yani doğurma eylemi, geçiş

dönemlerinden birincisi olan doğumun en dramatik noktasıdır. Başka bir söyleyişle, bütün o hazırlıklar, doğum olayı ile yani çocuğun gizel dünyasından gelmesiyle gerçekleşecektir. Bu gelişin kolay olması ve anneyle çocuğa zarar vermemesi için birtakım yollara ve çarelere başvurulmaktadır” şeklinde bilgiler vermektedir.

Bu bağlamda Türk kültüründe doğum sırasında hamile kadının kolay doğum yapabilmesi için geliştirilmiş olan inanç ve uygulamalara örnek olarak; tüm kilitli sandıkların kilidinin açılması, kapalı kapıların ve pencerelerin açılması, saç örgülerinin çözülmesi, elbiselerin düğmelerinin açılması, teneke çalınması, silah atılması, hamile kadının odada yürütülmesi ve yüksek yerden atlatılması, kolay doğum yapmış kadınların elleri ile hamile kadına su içirmaları, hamile kadının sırtını sıvazlamaları ve karnına “benim elim değil Fatma anamızın eli” diyerek dokunmaları, suyun içine ‘Fatma ana’ otu denilen bir bitkinin koyulup bu suyun hamile kadına içirilmesi ve daha neler... örnek olarak verilebilir (Artun, 2013: 169-170). Bahsi geçen bu evrede yer alan inanç ve uygulamalar, Türk dünyasında ortak benzerliklere sahip olan inanç ve uygulamalardır.

2.1.3. Türklerde Doğum Sonrası Adet ve Uygulamalar

Türk kültüründe doğum öncesinde ve doğum sırasında olduğu gibi doğum sonrasında da pek çok âdet, inanç ve uygulamanın bulunduğu görülmektedir. Bu âdet, inanç ve uygulamalar eski Türklerden günümüze kadar gelerek varlıklarını korumuşlardır. Eski Türk inanç ve inanışlarının izlerini taşıyan kimi âdet ve uygulamalar ile ‘doğum sonrası’ olarak adlandırılan evrede, annenin ve bebeğin çeşitli zararlardan ve kötü ruhlardan korunması amaçlanmaktadır.

Geleneksel Türk halk kültürüne bakıldığında doğum sonrasına ait ilk âdet, inanç ve uygulamaların çocuğun göbeğiyle ve eşiyle ilgili olduğu görülmektedir. “Nasıl gebe kadının yediği içtiği şeylerin, baktığı kimse ve hayvanların karnındaki çocuğu etkileyeceği tasarımı ve inancı varsa, çocukla göbeği ve eşi = (plasenta) ya da ‘sonu’ arasında da aynı inanç söz konusudur. Onun içindir ki, doğmuş çocuğun göbeği ve eşi birtakım işlemlerden geçirilir. Çocuğun geleceğini, ilerdeki uğraşısını ve işini etkileyeceği inancıyla göbek bağı, gelişi güzel atılmaz” (Örnek, 2000:142). Eski Türklerde yer alan ve çocukları koruduğuna inanılan, ‘Umay’ ile çocuğun göbeği ve son’u bir tutulmuş olup Umay kadar kutsal olduklarına inanılmıştır. Bu inanç doğrultusunda çocuğun göbeği; sandığa koyulur (çocuk evine bağlı olsun gözü dışarıda olmasın diye), okul bahçesine gömülür (meslek

sahibi olsun diye), cami avlusuna gömülür (dini bütün, hoca olsun diye), ahıra gömülür (mallı olsun, hayvanları sevsin diye) gibi çeşitli yerlere saklanarak ya da gömülerek çocuğun geleceğine olumlu yönden bir etkisinin olacağına inanılmaktadır. Çocuktan sonra gelen göbek kordonu ve plasentaya ise ‘çocuğun son’u ya da eşi’ denilmektedir. Çocuğun eşi ya da son’a, “Çocuktan bir parça, hatta çocuğun kendisi gözüyle bakıldığı için doğumdan sonra genellikle ‘eş’ temiz bir beze sarılarak bir yere gömülür. Ancak burasının belirli, öteden beri bilinen yerler olması gerekmektedir” (Örnek, 2000: 143).

Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde doğumun gerçekleşmesi ile birlikte kırk gün boyunca anneye ve bebeğe al basmaması ve kırk basmaması için çeşitli tedbirlerin alındığı görülmektedir. Eski Türk inanç sisteminde yer alan, günümüzde de Anadolu’nun çeşitli yörelerinde varlığını sürdüren ‘al karısı’ inancı, loğusa kadına ve çocuğa birtakım fenalık getireceğine inanılması sonucunda bazı inanç ve uygulamalar geliştirilmiştir. Tedbir ve korunma amaçlı geliştirilen bu inanç ve uygulamalara; annenin ve bebeğin kırkı çıkana kadar odada yalnız kalmaması, odada ışıkların söndürülmemesi, kadının eşine ait eşyaların odada bulundurulması, annenin ve bebeğin yatağına makas, iğne, bıçak, koyulması, odada Kuran-ı Kerim bulundurulması, al karısının kırmızı rengi sevmemesi nedeniyle kırmızı renkli eşyaların kullanılması gibi daha pek çok örnek verilebilir. Ayrıca annenin ve bebeğin kırk gün boyunca hastalanmaması yani ‘kırk basmaması, kırk karışmaması’ için; anne ve bebeğin kırk gün boyunca dışarı çıkmamasına, kırklı kadınların ve çocukların karşılaşmamasına dikkat edilmektedir. (Örnek,2000: 146). Loğusa kadınların ve yeni doğmuş çocuklarının karşılaşması gibi bir durumda ise kırklarının karışmaması için birbirlerinin çocuklarını emzirmeleri ya da birbirlerine iğne vermeleri gerektiğine inanılmaktadır.

Doğum sonrasında, annenin ve bebeğin tüm tehlikelere karşı savunmasız kaldığı bu evrede, anne ve bebeği korumak amacıyla Türk toplumunun her yerinde çeşitli âdet, inanç ve uygulamalar geliştirilmiştir. Geliştirilen bu âdet, inanç ve uygulamalar şekil açısından farklılık gösterebilir de yapılış amacıyla ortak oldukları düşünülebilmektedir.

2.1.4. Türklerde Çocukluk Dönemi Adet ve Uygulamalar

Türk halk kültüründe doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası ne kadar önemliyse çocukluk çağı da bir o kadar önemlilik arz etmektedir.

“Doğumdan sonra, çocuğun gelişimini izleyen; onun anneyle, babayla ailenin öteki üyeleriyle ve toplumsal çevresiyle ilişkilerini düzenleyen bir dizi kural, âdet, tören, işlem ve pratik vardır. Çocuğun korunması, büyümesi, giderek bağlı bulunduğu grubun ya da kültürel ortamın benimsediği, bir örnekleştirdiği kalıplara, değer yargılarına, kısaca modele uydurulması için birçok aşamadan, erginlenme işleminden geçmesi gerekmektedir” (Örnek, 2000: 147). Çocuğun geçmesi gereken bu aşama ve işlemlere ilk olarak çocuğa ad konulması örneği verilebilir. Sedat Veyis Örnek bu hususta (2000: 148) “İnsanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanı sıra büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten bir simgedir. Onun için yeni doğan bir çocuğa gelişigüzel bir ad konulmaz; adın taşıdığı, karşıladığı ya da içerdığı anlamın çocuğun karakterini, kişiliğini, geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını damgalayacak, biçimlendirecek simgesel bir öz taşımasına özen gösterilir” şeklinde bilgiler vermektedir.

Geleneksel Türk toplumunda çocuğa ad vermek sıradan bir olay değildir. Genellikle dinî içerikli küçük bir törenle kutlanıldığı ve çocuğa verilecek adın özenle seçildiği görülmektedir. Çocuğa verilmek istenen ad, hazırlanan tören sırasında hoca, müezzin ya da evin büyüğü tarafından çocuk ile birlikte kibleye dönülerek çocuğun sağ kulağına üç defa adını söyleme işlemi ile verilmektedir. Çocuğa verilmek için seçilen adlara, hiçbir zaman gelişigüzel karar verilmemiştir. “Çocuğun doğduğu gün, zaman, ay ve mevsim; doğum yapılan yer; doğduğu sıradaki olaylar, kimi kişilere karşı duyulan hayranlık, şükran ve minnet duyguları; gelenekler; ailenin varıllığı, yoksulluğu; daha önce kardeşlerinin yaşayıp yaşamadıkları; moda; kültür değişimleri vb. etmenler adın seçilmesinde birinci derecede rol oynarlar” (Örnek, 2000: 149).

Anadolu’nun çeşitli yerlerinde çocuğa verilecek adın, çocuğun kaderinin üzerinde mistik-büyüsel bir etkisi olduğuna inanılmaktadır. Bu inanç doğrultusunda; çocukları yaşamayan ailelerin çocuklarının yaşaması için (Yaşar, Durdu, Durmuş, Duran...), sürekli kız çocuğu olan ailelerin artık erkek çocuk sahibi olabilmesi için (Döndü, Döne...), çok çocuk dünyaya getiren ailelerin bir daha çocuk sahibi olmamaları için (Yeter, Bıktık, Tamam...) ya da çocuklarının güçlü, kuvvetli olması için (Demir, Çelik...) gibi amaçlar doğrultusunda ailelerin çocuklarına çeşitli adlar verdikleri görülmektedir.

Çocukluk çağında, çocuğa ad vermek kadar önemli olan bir başka aşama ve işlem ise ‘diş hediği (buğdayı)’dır. Diş buğdayı töreni, çocuğun ilk dişinin

çıkacağı dönemde yapılmaktadır. Yapılan bu tören ile çocuğun dişlerinin kolay ve sağlam bir şekilde çıkacağına inanılmaktadır. Diş hediği töreninin yapılacağı gün hedik pişirilir. Bu törene soy, sop, akrabalar ve komşular davet edilir. Pişirilmiş olan hedik, misafirlere ikram edilir ve çocuk bir tepsi içine oturtulur. Daha sonra çocuğun başına pişen hedikten dökülür. Dökülen bu hediklerden yedi tanesi bir ipe dizilerek çocuğun boynuna asılır. Sonra çocuk tepsinin içindeyken bir yere makas, kalem, kitap, vb. eşyalar konulur (Sertkaya, 2012: 107). Çocuk, koyulan bu eşyalardan hangisini seçerse ileriki yaşamında o meslekle ilgileneceğine inanılır. Bu inanç doğrultusunda diş hediği töreninin mutlaka yapılması gerektiğine inanılmaktadır. Yapılan bu diş hediği töreni ile çocuğun dişlerinin sağlıklı ve güçlü bir şekilde çıkması, çocuğun rızkının bol, bereketli ve geleceğinin aydın olması amaçlanmaktadır.

Çocukluk döneminde, çocuğa ad verme, diş hediği töreni yapma gibi uygulamaların yanında daha pek çok uygulamalar da yer almaktadır. Bu uygulamalar, genellikle çocuğu çeşitli kötülüklerden korumak, bedensel, ruhsal açıdan sağlıklı bir şekilde büyümesi amacıyla yapılmaktadır. Türk toplumunda yaygın olarak nazar inancının hâkim olduğu söylenebilir. Bu inanç doğrultusunda gözünün degeceğine inanılan kişilere karşı çocuklara; nazar boncuğu takılır, nefesi kuvvetli olduğuna inanılan kişilere muska yazdırılır, çocuğun yüzüne kara sürülür, ev tütsülenir ve bunun gibi daha nice yollara başvurulur. Başvurulan bu yollar ile nazarın kötü etkisinin uzaklaşacağına inanılır.

Bazı zamanlarda çocukların geç yürüdüğü ya da yürürken sık sık düştüğü görülmektedir. Geleneksel Türk toplumunda bu gibi durumlarda çocukların sağlıklı bir şekilde yürüyebilmesi için çocuğun ayaklarına bir ip bağlanır ve bu ip kesilir. Yapılan bu işleme köstek kesme denir. Köstek kesme işlemi sonucunda çocuğun yürüyeceğine inanılır. Yine aynı şekilde çocukların kekelemesi ya da konuşamaması gibi durumlarda çocuklara, kuşun su içtiği kaptan su içirilir, dil bağı kesilir böylelikle çocukların konuşacağına inanılır. Örnek olarak verilen bu geleneksel sağaltma uygulamaları, geleneksel Türk toplumunun çocuklarda var olabilecek bedensel ya da ruhsal kaynaklı bir soruna karşılık başvurdukları yollardan bazılarıdır.

2.1.5. Türklerde Sünnet İle İlgili Adet ve Uygulamalar

Geleneksel Türk halk kültüründe çocukla ilgili bir başka uygulama da sünnettir. Sünnet uygulaması, köklü bir geçmişe sahiptir. Köklü bir geçmişe sahip

olmasındaki en önemli nokta ise Hz. Muhammet'in sünnetli olarak dünyaya gelmesi olduğu söylenebilir. Peygamberin sünnetli olarak dünyaya gelmesi doğrultusunda İslâm dinine mensup olan aileler, erkek çocuklarını peygamberin bu özelliğine sahip olabilmeleri için belli bir yaşa geldikten sonra sünnet ettirdikleri görülmektedir. Toplum tarafından kabul gören süre aşıldığı halde bir çocuğun sünnet ettirilmemiş olması, kabul edilecek bir şey değildir, yadırganır. Bahsi geçen inançların yanında sünnet hadisesinin gerçekleştirilmesindeki en önemli noktanın 'toplum baskısı' olduğu da bu bağlamda söylenebilir. Türk toplumunda belirli bir yaştan sonra sünnet olmayan çocukların, küçümseyici tavırlara maruz kaldığı gibi toplum tarafından 'gâvur, kabuklu domuz' gibi isimlendirilmelerle de karşı karşıya kaldıkları görülmektedir (Örnek, 2000:173-174). Toplumda çocukların, bu küçümseyici isimlendirilmelere ve davranışlara maruz kalmamaları için sünnet yaşı geçmeden sünnet edilmelerine dikkat edilmektedir.

Anadolu'da, çocuğun hangi yaşta sünnet olacağı konusunda belirlenmiş olan bir yaş aralığı yoktur. Sedat Veyis Örnek'e göre bu hususun belirlenmesinde çeşitli etmenler bulunmaktadır. "Ailenin durumu, ekonomik etkinliği, kimi vesileler bu etmenlerin başında gelmektedir. Ancak çocuğun en geç 14-15 yaşına varmadan sünnet edilmesine de özen gösterirler. Çocuklar 4-5 yaşından başlayarak 14-15 yaşına kadar geçen süre içerisinde sünnet edilirler. Ancak son zamanlarda büyük kentlerde kimi ana babaların, çocukların doğumlarından hemen sonra sünnet ettirdiklerine rastlıyoruz" (2000:174). Ailelerin, erkek çocuklarını sünnet yaptırmaya karar vermeleriyle birlikte törenin yapılma zamanına da karar vermektedirler. Genel bağlamda sünnet töreni için ilkbahar, yaz ya da sonbahar mevsimlerini, gün olarak ise Cumartesi, Pazar'ı tercih ettikleri görülmektedir. Aileler, bu tercihlerini; ekonomik durumlarına, çocuğun eğitim dönemine, çocuğun iyileşme sürecine göre şekillendirmektedirler.

Türk toplumunda çocuklarını sünnet ettirmeye karar veren aileler, karar verdikleri günden 10-15 gün öncesinden sünnet gününü, soya, sopa, akrabalara ve yakınlara haber vermektedir. Bu haber verme iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar; okuyucu çıkarma ve davetiye dağıtmaktır. Geleneksel Türk kültüründe, eskiden kırsal kesimlerde okuyucu çıkarma usulüne rastlanırken günümüze daha yakın tarihlerde ise davetiye dağıtarak sünnet töreninin gerçekleşeceği günün haber verildiği görülmektedir.

Sünnet töreninden birkaç gün önce sünnet olacak çocuk için bir takım hazırlıklar yapıldığı görülmektedir. Bu hazırlıklara, sünnet çocuğu için sünnet giysisi almak ve törene özel bir yatak süslemek gibi örnekler verilebilir. Çocuk için sünnet giysisi almak ya da yaptırmak genel anlamada kabul görmüş bir âdettir. Bu giysi, Sedat Veyis Örnek'e göre; "Üzerinde maşallah yazılı bir başlıktan, beyaz bir pantolon ve ceketten ibarettir. Giysinin üzerine kırmızı ya da mavi renkte bir pelerin bu olmazsa aynı renklerde bir kurdele geçirildiği görülmektedir" (2000:179). Ekonomik durumları el vermeyen ailelerin 'sünnet giysisi' alamaması gibi bir durumda ise çocuğa yeni bir kıyafet alındığı ya da kirvelik geleneğinin bulunduğu yörelerde kirvenin karşıladığı görülmektedir.

Sünnet işleminin gerçekleşeceği gün sünnet olacak çocuk, davul ve zurna eşliğinde geziye çıkarılır. Geziden sonra 'sünnetçi' olarak isimlendirilen kişiler tarafından sünnet işlemi gerçekleştirilir. Sünnet işleminin ardından ise çocuk, sünnet günü için özel olarak hazırlanmış ve süslenmiş olan yatağa yatırılır ve çocuğa birtakım hediyeler verilir. Bu hediyeler; oyuncak, kıyafet, ayakkabı, para altın olup hediye veren ailenin ekonomik durumuna, sünnet törenini gerçekleştiren aileye yakınlık derecesine göre çeşitlendiği söylenebilmektedir. Ayrıca sünnet törenine katılan konukların, sünnet töreni yapan aileye birtakım hediyeler verdiği gibi sünnet yapan ailenin de ekonomik durumuna göre konuklarına hediyeler verdikleri, yemekler ikram ettikleri de görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MUDURNU FOLKLORUNDA DOĞUM GELENEĞİ

3.1. Doğum Öncesi Âdet ve Uygulamalar

Doğum öncesi adet ve uygulamalar ile ilgili olarak Mudurnu ve köylerinde çeşitli sorular kaynak kişilere yöneltilmiş ve alınan cevaplar saha sonrası çalışmalar bağlamında metne aktarılmıştır. Sorulan sorulardan başlamak gerekirse ilk olarak: “1. Yeni evli genç kızlar gebe kalmak için neler yaparlar? 2. Peki gebe kalamayanlar acaba gebe kalmak için neler yaparlar? Örneğin; Yatır ve türbelere, hoca ve büyücülere gidilir mi? Büyü veya dua yapılır mı? Şifalı bitkilerden, böceklerden ilaç yapılır mı?” soruları sorulmuştur. Mudurnu merkezdeki kaynak kişilerden Mükerrrem Çakır, Yazılar köyünden; Müşerref Güngör, Emine Akdede, Emine Duman, Alpagut köyünden Hayriye Kaya, Fındıcak köyünden Sevilay Aksöz, Karataş köyünden Fatma Zengin, Munduşlar köyünden; Neval Ayaz, Kadriye Dereli, Yeniceşihlar köyünden Akkadın Uslu ve Nazmiye Yenice ortak ya da benzer olarak yeni evli ve gebe kalamayan genç kızların, bu soruna çare bulabilmek için başvurdukları yöntemlerden biri olarak türbeye gittiklerini ve hatta bazılarının türbede bir gece uykuya yattıklarını söylemektedirler. KK7, KK13, KK14, KK29, KK25, KK37, KK42, KK45, KK46, KK56, KK60.

Türbelerle ilgili benzer inanç ve uygulamalara Mudurnu ilçesinin Dedeler köyünde de rastlanılmıştır. Buna göre Dedeler köyünden Şaziye Altan, gebe kalabilmek için türbelere gidildiğini söylemiş ve şu bilgileri aktarmıştır. “Bizim burada ‘Ermen Dedeler’ yani Dedeler Türbesi vardır. Bu türbeye gidip uykuya yatarlar. Rüyasında bebek gören kişilerin bebeği olur. Ben de gebe kalabilmek için Dedeler Türbesi’ne gittim, orada bir gece uykuya yatmadım ama dua ettim, namaz kıldım. Daha sonra evime gelip uyudum. Rüyamda bir erkek çocuğum olduğunu gördüm. Daha sonra gerçekten de bir erkek çocuk sahibi oldum.” Altan, bu bilgilere ek olarak şu bilgileri de aktarmıştır. “Türbede uykuya yatan kişi rüyasında hangi hayvanı görürse senede bir defa yapılan Dedeler Bayramı’nda mutlaka o hayvandan kurban kesmesi gerekmektedir. Ben de rüyamda keçi görmüştüm. Dedeler Bayramı’nda keçi kurban etmiştim.” KK42. Karacakaya köyünden Fatma Karacadere, bahsi geçen diğer köylerde olduğu gibi gebe

kalabilmek için türbelere gidildiği bilgisini vermiştir, ayrıca gidilen bu türbelerde çeşitli işlemlerin yapıldığını da belirtmiştir. “Eskiden türbeye gidince eşarbını, atletini bağlardın. Allah bana çocuk versin diye. Daha sonra orada tavuk, horoz keserdin. Bizim köyümüzde Üç Kızlar Türbesi vardır. Çam ağacının altı oyuktur. Orada mezar gibi bir yer vardır. Biz bazen oraya gideriz, okuruz. Orada bir taş vardır. O taşın altına dua ettikten sonra para bırakırız.” KK55.

Türbelerle ilgili inanç ve uygulamaların yanında gebe kalabilmek için çeşitli bitkilerden yararlanıldığı da görülmektedir. Yazılar köyünden Huriye Bayram ve Emine Duman, gebe kalabilmek için çeşitli bitkilerden ilaçlar yapıldığı bilgisini aktarmıştır. KK27, KK29 Gebe kalabilmek için çeşitli bitkilere başvurulduğu Munduşlar köyünde de rastlanılmıştır. Bedriye Uğurlu’ya göre; “Gebe kalmak için kuşburnu bitkisi ya da ısırgan otunun kökü suda kaynatılır ve bu su içilir.” KK11 Mangırlar köyünden olan kaynak kişimiz Nezaket Yılmaz ise gebe kalmak için böğürtlen bitkisinin kökü suda kaynatılarak bu suyun içilmesi gerektiği bilgisini aktarmıştır. Çeşitli bitkilerin suda kaynatılarak elde edilen bu suyun içilmesi bilgisinin yanında farklı şekillerde bitkilerden yararlanıldığı da görülmektedir. Bu yöntemlere Mudurnu’nun 100. Yıl köyünden Melek Dilmez’in vermiş olduğu “Gebe kalmak için ebegümecini alıp güzelce ezip suda kaynatacaksın bu suyun buharına oturacaksın” bilgisi örnek olarak verilebilir. KK18.

Mudurnu ilçesinin çeşitli köylerinde gebe kalabilmek için türbe gitmek ve çeşitli bitkilerden yararlanılmasının yanında başvurulmuş daha pek çok yöntem de yer almaktadır. Bu hususta Hacımusalar köyünden Hikmet Sezer adlı kaynak kişimizden gebe kalabilmek için; kasıkların sarıldığı, hocaya gidip muskalar yazdırıldığı, kocakarı ilaçları kullanıldığı, dualar edip namaz kılındığı, kurbanlar kesildiği, Allah’ın takdirini kazanabilmek için yardıma muhtaç kişilere yardımlarda bulunulduğu ya da doktorlara gidildiği bilgisini aktarmıştır. KK52 Ayrıca sahada ulaşılan yöntemlerden farklı olarak gebe kalabilmek için umreye gidildiği bilgisine de ulaşılmıştır. Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan’ın aktarmış olduğu bu bilgi şu şekildedir: “Bizim köyde orta yaşını geçmiş bir kadın vardı. Bu kadın çocuk sahibi olabilmek için umreye gitti. Gerçektende kadının çocuğu oldu.” KK10. Mudurnu ilçesinde gebe kalabilmek için çeşitli geleneksel sağaltma türlerinden, modern tıba kadar pek çok yönetime başvurulduğu görülmektedir. Başvurulan bu yöntemler sonucunda kişi yinede gebe kalamıyorsa

“Allah’ın takdiri, olursa olur olmazsa olmaz, her şey Allah’tan” gibi söylemler ile durumun kabullenilmiş olduğu bilgisine de ulaşılmaktadır. KK44, KK49, KK50.

Kaynak kişilere sorduğumuz “İstenmeyen gebelikte düşürmek için neler yaparlar? Mesela bu işi yapan kişiler var mıdır? Nasıl yaparlar?” sorusuna gelen cevaplar şöyledir:

Kaynak kişilerden ulaştığımız bilgilere göre istenmeyen bir gebeliğe son vermek için ebegümece ve geven otu gibi çeşitli bitkilerden, tavuk tüyü, sabun, kibrit çöpü, şiş... gibi şeylerden yararlanıldığı tespit edilmiştir. Kaynak kişilere yöneltilen istenmeyen gebeliğe nasıl son verilir sorusuna karşılık verilen cevaplarda genellikle “eskiden” ibaresinin yer alması dikkat çekmektedir. Gebeliği sonlandırmak amacıyla eskilerden yapılmış olan pek çok tehlikeli uygulama Mudurnu halkı tarafından bilinmesine rağmen artık pek tercih edilmediği, bu tehlikeli uygulamaların yerine modern tıptan yararlanıldığı ulaşılan bilgiler arasındadır.

Kaynak kişilerden alınan bilgiler sonucunda Mudurnu ilçesinin Yazılar, Dedeler, Alpağut ve Çavuşderesi adlı köylerinde gebeliğe son vermek için “ebegümece ve yordak diken” bitkileri kullanıldığı görülmektedir. KK13, KK22, KK25, KK49, KK50. Ayrıca Fatma Taşkın’dan ve Sebiha Taşkın’dan çocuk düşürmek için biji otu (sarmaşık otu) kullanıldığı bilgisine de ulaşılmıştır. KK1, KK2. Bu hususta Taşkın; “Eskiden sarmaşık kökü ile çocuk düşürürlermiş. Bizim buralarda sarmaşık köküne biji otu denir. Bu sarmaşık kökü ile rahme müdahalede bulunulmuş. Birde şöyle bir şey var. Kadın beyi ile beraber olurken rahme limon tuzu koyulmuş” bilgisini aktarmıştır. KK2. Görüşülen kaynak kişilerden alınan bilgiler ışığında Mudurnu ilçesinin çeşitli köylerinde gebeliğe son vermek amacıyla ebegümece ve geven otunun yaygın bir şekilde kullandığı söylenebilmektedir. 100. Yıl köyünden Fatma Çınar’ a göre ebegümece ve geven otu ile çocuk düşürmek son derece tehlikeli ve ölümcül olabilmektedir. Çınar, ebegümece, geven otundan çok daha farklı ve güvenli olduğunu söylediği bir yöntem hakkında şu bilgileri vermiştir: “Eskiden pabuç çirişinden fitil yapıldı. Bu, un gibi bir şeydir. Pabuç çirişini çarşıdan alıp fitil haline getirilir. Akşam rahme yerleştirilince sabah çocuk düşmüş olurdu. Benim gelinim ebegümece ve geven otuyla çocuk düşürdüğünü söylerdi. Ama bu çok tehlikelidir. Rahmin içinde kalırsa insan ölür ama bu fitil eridiği için bir tehlikesi yoktur.” KK17.

Gebeliğe son vermek için ebegümesi, geven otu ve pabuç çirşi kullanımının yanında daha farklı ve bir o kadar da tehlikeli yöntemlerin olduğu görülmektedir. Bunlardan birisi şiş kullanılmasıdır. Pelitözü köyünden Ayşe Çakır, Ormanpınar köyünden Firdervs Alagöz, Karataş köyünden Müyesser Kahraman, Munduşlar köyünden Neval Ayaz ve Kadriye Dereli, gebeliğe son vermek için şiş kullanıldığı bilgisini aktarmıştır. Ayrıca tavuk tüyü, sabun, kibrit çöpü ve çeşitli kocakarı ilaçlarının kullanılmış olduğu bilgisine de ulaşılmıştır. KK25, KK37, KK45, KK60. Bazı kaynak kişiler ise gebeliğe son vermek amacıyla bahsi geçen bitkiler ve uygulamalardan farklı olarak ağır kaldırıldığını ve yüksek bir yerden atlanıldığı bilgilerini vermişlerdir. KK11, KK18, KK24, KK25. Bu hususa örnek olarak Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz'ın aktarmış olduğu bir bilgi şöyledir. Yılmaz, “İlacın olmadığı zamanlarda ben çocuk düşsün diye yüksekte atlardım, ağır şeyler kaldırırdım” demektedir. KK9 Hacımusalar köyünden Hikmet Sezer, rahme el ile müdahale edilmesi sonucunda çocuğun düşeceğini söylemiştir. KK52. Firdevs Alagöz, Çiçek Akalın adlı kaynak kişiler ise gebeliğe son vermek için hap kullanıldığını ya da hastaneye gidildiğini tarafımıza aktarmıştır. KK35, KK53.

Mudurnu ilçesinde yapılan saha çalışması sonucunda çocuğu olmayan kadına ve erkeğe ne gibi isimler verildiği, toplumun bu tür kişilere nasıl davrandığı konusunda derlenen bilgiler şu şekildedir. Kaynak kişilerden alınan cevaplar genellikle çocuğu olmayan kadına ve erkeğe “Kısır denilir” şeklindedir. KK8, KK9, KK10, KK12, KK29. Sahada bu cevap dışında farklı cevaplara da ulaşılmıştır. Yazılar köyünden Müşerref Güngör'den, çocuğu olmayan kadına ve erkeğe kısır denildiği ve böyle kişilerin çocuğu olmuyor diye horlandığı, dışlandığı bilgisine ulaşılmıştır. KK13. Aynı şekilde Mudurnu ilçesinin Feruz köyünde de çocuğu olmayan kişilerin toplum tarafından dışlandığı ve küçümsediği tespitler arasındadır. KK7. Bu konuda yapılan araştırmalar sonucunda çocuk sahibi olamama gibi bir durumda genellikle kadının suçlu ve kusurlu olduğu düşüncesinin yaygın olduğu söylenebilmektedir. Bu hususta Yazılar köyünden Huriye Bayram, genellikle kadının suçlandığını böyle bir durum sonucunda gelinin gittiği aile tarafından dışlandığını söylemiştir. Bayram'a göre çocuk sahibi olamayan kadın için; “Oğlum, bu gebe kalamayacak bu kısır, al götür bunu” denilebilmektedir. KK27. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, bu gibi kişilerin kusurları yüzüne vurulur. Ailesi tarafından kötü muamele gördüğünü ve

kişinin bu kusuru toplum tarafından kafasına şapka gibi oturturulduğu bilgisini aktarmıştır. KK25

Çocuk sahibi olamayan kişilerin toplum tarafından horlanıp küçümsendikleri gibi bu durum ile karşı karşıya kalan kişiler de kendilerini kötü hissettiklerini beyan etmişlerdir. Bu bağlamda Alpağut köyünden Zehra Yılmaz, kendinden örnek vererek şunları söylemiştir; “Çocuğu olmayan kişilere kötü muamele etmezler ama benim çocuğum biraz geç oldu. Bu yüzden insan kendini huzursuz hissediyor. Benimle aynı zamanlarda evlenenlerin çocukları olmuştu. Benim altı yıl sonra olunca ister istemez eziklik hissediyorsun.”KK24

Mudurnu ilçesinin çeşitli köylerinde yapılan araştırmalar sonucunda çocuğu olmayan kadının ve erkeğin toplum tarafından küçümsendiği, horlandığı tespit edilmiştir. Fakat Pelitözü ve Dedeler adlı köylerde, çocuğu olmayan kişilerin küçümsenmedikleri ve horlanmadıkları bilgisine ulaşılmıştır. Bu hususta Kadriye Demircioğlu’ndan ve Şaziye Altan’dan alınan bilgiler şu şekildedir; “Çocuğu olmayan kadına kısır, dölsüz erkeğe ise hadım denir. Toplumda böyle kişilere bir şey denilmez. Çocuğu olmuyor diye yüzlerine vurulmaz, aşağılayıcı bir söz edilmez.” KK19, KK22.

Bu konunun devamı olarak sayabileceğimiz ve karnında çocuk durmayan kadına yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir diye sorduğumuz sorulara ise sahadan gelen cevaplar şu şekildedir. Mudurnu ilçesinde yapılan araştırmalarda, karnında çocuğu karnında durmayan kadına ne gibi uygulamalar yapılır sorusuna karşılık verilen sağaltma cevapları genellikle dinî uygulamalar çerçevesindedir. Ayrıca hamile kadının kendine dikkat etmesi gerektiği de hatırlatılmaktadır.

Bu bağlamda dini bir uygulamalara örnek olarak kaynak kişilerden sürekli çocuğu düşen kadınların, çocuğun düşmesini önlemek için türbeye gittikleri bilgisine ulaşılmıştır. KK11, KK52 Dedeler köyünden Hatice Özpelit adlı kaynak kişi karnında çocuğu durmayan kadına neler yapılır sorusuna karşılık kendisinden bir örnek vermiştir. Hatice Özpelit, düşük yapmaması için türbeye gittiğini ve orada namaz kıldığını aktarmıştır. Bu hususta Özpelit’in ifadesi şu şekildedir: “Benim üç defa çocuğum düştü. Tekrar düşük yapmamak için köyümüzde bulunan Dedeler Türbesi’ne gittim. Orada namaz kıldım. Kur’an okudum. Bu türbeye çocuk sahibi olmak isteyenler gelir ve uykuya yatarlar. Fakat ben uykuya yatmadım ama kendi evimde uyurken rüyamda bir oğlum olduğunu gördüm. Gerçektende sağlıklı bir oğlum oldu.” KK23.

Karnında çocuğu durmayan kadınların genellikle bu sorunu gidermek için türbeye gitmelerinin dışında bazı geleneksel uygulamalara da rastlanılmıştır. Bu konuda Mudurnu ilçesinin Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Bazı kadınların rahmi aşağıya sarkıktır. Bu nedenle kadının çocuğu karnında durmaz. Buna benzer kadınların çocukları düşmesin diye rahmin üzerine bir çember alınır. Bu çember top gibi yapıp oraya bağlanır. Böylelikle çocuk düşmez çember onu tutar.” demektedir. Yine Alpağut köyünde, karnında çocuğu durmayan kadınlar için hocaya gidilip ‘sübyan muskası’ adlı bir muska yazdırıldığı bilgisine de ulaşılmıştır. KK24.

Geleneksel uygulamalar dışında Mudurnu sahasında bu soruya yönelik olarak hamile kadının düşük tehlikesi karşısında kendisine dikkat etmesi, ağır kaldırmaması ve bol bol istirahat etmesi gerektiği yönünde bilgiler de önemli bir yer tutmaktadır. KK8, KK9, KK18, KK47, KK60. Bu hususta Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, “Hamile kadın, çocuğu düşmesin diye ağır kaldırmaz, fazla işe gitmezdi. Ezeli değirmen çevirirlerdi, yem çekerlerdi onu yaptırmazlardı” demektedir. KK7.

Mudurnu ilçesinin çeşitli köylerinde, karnında çocuğu durmayan kadınların, çocuklarının düşmemesi için uyguladığı pek çok uygulama ve inancın yer aldığı görülmektedir. Ulaşılan bu uygulama ve inançların yanında Ormanpınar ve Kavak adlı köylerde düşük tehlikesi olan hamile kadının, çocuğunu düşürmemesi için hastaneye başvurduğunu bunun sonucunda yine de çocuğunu kaybederse Allah’ın takdiri olduğunu ve yapılacak bir şeyin olmadığını belirten ifadeler de ulaşılmıştır. KK35, KK53.

Mudurnu halk kültüründe bir kadının hamile kaldığı nasıl anlaşılır ve hamileliğini kimlere nasıl söyler bilgisi ile ilgili olarak araştırma yapılan sahada derlenen bilgiler şu şekildedir. Buna göre görüşülen kaynak kişilerden bir kadının hamile kaldığını belirten pek çok durumun var olduğu öğrenilmiştir. Kaynak kişilerden genellikle bu soruya “adet görmez, adet günü gecikirse hamile kaldığı anlaşılır” cevabı alınmıştır. KK14, KK16, KK24 Fakat bu cevapların yanında araştırma yapılan sahada daha pek çok farklı cevaplara da ulaşılmıştır. Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, bu soruya karşılık “Kadın, istiğfar ederse bu kadın hamile derlerdi. Ayrıca yüzü çivirtlenir (çillenmek) ve karnı biraz kabarırsa kadının hamile kaldığı anlaşılır” bilgisini vermiştir. KK7. Yine aynı şekilde Keçikıran ve Mangırlar adlı köylerde de bir kadının bulantısı, kusması ve

şişkinliği varsa hamile kaldığı anlaşılır yönünde çeşitli bilgilere ulaşılmış olup Fatma Taşkın kendisinden yola çıkarak şu bilgileri aktarmıştır. “Benim adet günüm geçmişti daha sonra çalık çaldım bir şey yiyemedim. Böylelikle hamile olduğumu anlamıştım.” KK1. Bu örnek bağlamında Mudurnu ilçesinde yapılan saha araştırması sonucunda hamile bir kadının canının bir şeyler çekmesi ya da bir şeylerden tiksinişi durumuna “çalık çalma” denildiği tespit edilmiştir.

Alpağut köyünden Hayriye Kaya adlı kaynak kişi, bir kadının hamile kaldığı nasıl anlaşılır ve hamileliğini nasıl kimlere söyler sorusuna kendinden yola çıkarak farklı bir cevap vermiştir. Hayriye Kaya’nın vermiş olduğu bilgiye göre; “Bir kadın hamile kaldıysa göğüslerinde büyüme ve yanma olur. Ben hamile kaldığımda ilk üç ay utandığım için kocama bile söylememiştim. Ben hamileliğimi herkesten saklarken bir kadın bize gelmişti anneme senin kızın hamile demişti. Ben de kızıp bu kadına, başımın altında yastık mıydın diyerek çıkışmıştım. Meğer benim hamile olduğumu gözlerimden anlamış. Hamile kadının gözünün ak kısmının rengi değişir, tuhaf olurmuş.” KK25. Hayriye Kaya’nın da ifade ettiği gibi eskiden büyüklerden utanıldığı için hamile kalan kişi, bu durumunu bir süre belirtmez ve saklamaya çalışmış. Aynı durum Mudurnu ilçesinin Yazılar, Dedeler ve Mangırlar köylerinde de tespit edilmiştir. KK9, KK13, KK22. Bu konuda Nezaket Yılmaz; “Eskiden her şey gizliydi. Ben hamile kaldığımı kimseye söylememiştim hatta karnım belli olacak diye üzerimden hırkamı hiç çıkarmamıştım” demektedir. KK.

Mudurnu halk kültüründe hamile kadına ne gibi isimlendirilmelerde bulunulduğuyla ilgili olarak araştırma yapılan sahada çeşitli malzemelere ulaşılmıştır. Ulaşılan bu malzemeler, kadının hamilelik durumunu belirten adlar, yakıştırmalar ve sıfatlar olup genellikle kadının fizyolojik ve psikolojik durumu ele alınarak toplum tarafından oluşturulmuşlardır. Bu bağlamda araştırma yapılan Mudurnu sahasında şu örneklerle ulaşılmıştır. Mudurnu ilçesinin Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice, hamile kadına boylu, Keçikıran köyünden Sabiha Taşkın ise hamile cevabını vermiştir. Ulaşılan bu örneklerin dışında araştırma yapılan köylerden alınan cevaplar, gebe, ikicanlı, yüklü, hamile şeklinde olup birbirine benzerlik göstermektedir. KK1, KK2, KK8, KK13, KK14, KK22, KK25, KK37.

Doğacak çocuğun güzel olması için yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir sorusuna yönelik olarak ise Mudurnu sahasından pek çok bilgiye ulaşılmıştır.

Örneğin; Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, Feruz köyünden Mükerrerem Çakır ve Munduşlar köyünden Müzeyyen Karakaya, doğacak çocuğun güzel olması için anne, ya kendisine ya da beyine bakar bilgisini aktarmıştır. KK2, KK7, KK48 Araştırmalar sonucunda tespit edilen yaygın bir inanca göre hamileyken ayva yenilirse doğacak çocuğun gamzeli olacağına inanılmasıdır. KK8, KK28, KK38, KK40. Bu hususta Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice, kendinden örnek vererek şunları aktarmıştır. “Eskiden büyüklerimiz ayva yersen çocuğun gamzeli olur derlerdi. Ben de hamileyken ayva yemiştım. Gerçekten de çocuğım gamzeli oldu.” KK60. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz ve Hayriye Kaya, doğacak çocuğun çilli olması isteniyorsa incir yenilmesi gerektiği bilgisini aktarmıştır. KK24, KK25. Ayrıca Hayriye Kaya, vermiş olduğu bilgilere “Domates yersen çocuk kırmızı yanaklı olur. Çocuğun göbek kanından yanaklarına sürersen al al olur. Ben torunlarımın yanaklarına sürmüştüm. Şimdi yanakları al aldır” bilgilerini de ekleyerek tarafımıza aktarmıştır. KK25. Mudurnu ilçesinin Karataş, Munduşlar ve Dolayüz adlı köylerinde ise doğacak olan çocuğun kirpiklerinin uzun olması için döngel yenildiği, gözlerinin sürmeli olması için ise annenin kendisine sürme çektiği bilgisine ulaşılmıştır. KK38, KK45, KK46, KK54. Doğacak çocuğun güzel olması için neler yapılır sorusuna en ilginç cevap ise Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz adlı kaynak kişiden gelmiştir. Bu konuda Yılmaz, “Doğacak çocuğun güzel olması için oğlan evinden biri, kız evinden ayna ya da bardak çalar” bilgisini aktarmıştır. KK9. Mudurnu sahasında yapılan araştırma sonucunda kaynak kişilerden bazılarının doğacak çocuğun güzel olması için çeşitli uygulamalara başvurduğu bilgisine ulaşıldığı gibi bazı kaynak kişilerin ise bu tür uygulamalara başvurmadıkları ve bu konuda bir bilgilerinin olmadığı da anlaşılmıştır. KK1. Bu duruma Karataş köyünden Müzeyyen Tekin’in, “O, Allah’ın elinde olan bir şeydir. Biz öyle şeyler bilmeyiz” ifadesi örnek olarak verilebilir. KK41.

Gebe iken doğacak çocuğun güzel olması için yapılan uygulamaların ve inançların yanında kaçınılması, dikkat edilmesi gereken bazı uygulama ve inançlar da bulunmaktadır. Bu uygulama ve inançlara, araştırma yapılan Mudurnu sahasından ulaşılan şu örnekler verilebilir. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Çalık çalarken dağ hayvanlarına bakılmaz. Onlar gibi tüylü olmasın diye” dememektedir. KK1. Yine Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın ise “Tavşana bakınca çocuk tavşan dudaklı olur. Şeftali yersen çocuğun sırtı tüylü olur. Benim

torunumun annesi hamileyken şeftali yemiş şimdi torunumun sırtı tüylüdür” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK2. Mudurnu sahasında yapılan araştırmalarda gebe iken nelerden kaçınılır sorusuna karşılık kaynak kişiler genellikle tavşana bakılmaz cevabını vermişlerdir. KK8, KK9, KK13, KK17, KK22, KK60. Mudurnu ilçesinde yaygınlık gösteren gebeyken tavşana bakılmaz bilgisinin nedenini ise Yazılar köyünden Huriye Bayram şu şekilde ifade etmiştir: “Tavşana bakılmaz, bakılırsa çocuğun dudağı yirik olur.” KK27. Bu hususta Alpağut köyünden Hayriye Kaya, kendi çevresinde tanık olduğu şu örneği vermiştir: “Hamileliğin ilk üç ayında tavşana bakarsan çocuğun dudağı yarık olur. Benim arkadaşımın annesi tavşana bakmış şimdi arkadaşımın dudağı yarıktır.” KK25

Mudurnu ilçesinde, gebe kişinin kaçınması gereken uygulama ve inançlar konusunda daha pek çok örneğe ulaşılmıştır. Mudurnu ilçesinin; Mangırlar, Yazılar, Dedeler, Karataş ve Feruz adlı köylerinde görüşülen kaynak kişilere göre gebeyken ciğere dokunulmaması gerekmektedir. Eğer dokunulursa çocuğun vücudunda bir iz olacağına inanılmaktadır. KK9, KK13, KK40. Bu duruma Dedeler köyünden Şaziye Altan’ın vermiş olduğu bilgi şu şekildedir: “Ciğere dokunduktan sonra elini yıkamadan bir yerine sürersen çocuğun orasında leke olur. Bizim köyden bir kadın aşerdiği zaman ciğere dokunmuş sonra elini yüzüne sürmüş şimdi çocuğun yüzünde ciğer gibi bir leke vardır.” KK22. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır ve Yazılar köyünden Huriye Bayram ise “Gebeyken ölüye bakılmaz, eğer bakılırsa çocuğun rengi ölü gibi sarı olur” demektedir. KK7, KK27.

Yazılar köyünden Müşerref Güngör, “Gebeyken gül koklanmaz, eğer koklarsan çocuğun yüzünde gül çıkar. Bizim köyden bir kadın, gül koklamış şimdi çocuğunun yüzünde gül var” demiştir. KK13. Müşerref Güngör’ün vermiş olduğu bilgiden farklı olarak Dedeler köyünden Şaziye Altan, “Güle dokunup elini yıkamadan bir yerine sürersen çocuğun orasında gül olur” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK22. Yeniceşihlar köyünde ise “Gebeyken balığa dokunmayacaksın, eğer dokunursan çocuk balık gibi olur, kayar” bilgisine ulaşılmıştır. KK59, KK60.

Mudurnu ilçesinin çeşitli köylerinde gebe kadının kaçınması gereken durumlarla ilgili daha pek çok örneğe ulaşılmıştır. Ulaşılan bu örneklerin yanında farklı olarak şunlara da ulaşılmıştır. Karataş köyünden Nermin Kaplan, “Gebeyken çileğe dokunduysan elini yıkaman gerekir. Eğer elini yıkamadan bir yerine sürersen çocuğun orasında leke olur”, Yazılar köyünden Nurcan Bayram

ise, “Hamileliğin ilk aylarında bal yemezler, çocuk çok ağlamasın diye” demektedir. KK40, KK28.

Sahada doğum öncesi adet ve uygulamalar doğrultusunda aşermenin ne olduğu, bunun yöresel olarak nasıl adlandırıldığı, aşerme ile ilgili inanışların, uygulamaların ve kaçınımların neler olduğu da sorulmuştur. Saha araştırması yapılan Mudurnu ve köylerinde, aşerme kavramı anlam bakımından karşımıza “Aş Yerme, Çalık Çalma ve Aşerme” gibi farklı şekillerde çıkmıştır. Örneğin; Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, aşerme için; “Aşerme” derken, Alpağut köyünden Hayriye Kaya ise “Aş yerme” demiştir. KK7, KK25. Ayrıca Kaya; “Aş yerme bazı şeylerden tiksirmek ya da bazı şeyleri yeme isteğidir” diyerek aşerme için bir açıklamada bulunmuştur. Mudurnu sahasında aşerme kavramının “Aş yerme ve Aşerme” kavramlarına Keçikıran köyü, Mangırlar köyü, Yazılar köyü ve Dedeler köyünde de rastlanılmıştır. KK2, KK8, KK9, KK10, KK13, KK2. Araştırma yapılan sahada genel anlamda aşerme kavramı “Çalık çalma” şeklinde ifade edildiği de söylenebilmektedir. Örneğin; Keçikıran köyünden Fatma Taşkın aşerme için; “Bizim buralarda aşermeye çalık çalma denir. Bir şey yiyemez oldun mu ah ben çocuk kaldım herhalde çalık çalıyorum derdik.” KK1. Aşerme için kullanılan çalık çalma ifadesi Karacakaya köyü ve Yeniceşihlar köylerinde de karşımıza çıkmıştır. KK55, KK60.

Aşerme kavramının Mudurnu sahasında iki şekilde tanımlandığı görülmektedir. Bu tanımlardan ilki, Mangırlar köyünden Hayriye Temel’e göre; “Kadının hamileyken canının bir şey istemesidir.”KK8. Aynısına tanımlamaya Keçikıran köyü, Feruz köyü, Yazılar köyü ve Alpağut köyünde de rastlanılmıştır. KK1, KK2, KK7, KK8, KK10, KK13. Aşermenin bir diğer tanımı ise Dedeler köyünden Şaziye Altan’a göre; Yemek yiyememek ve bazı yiyeceklerden tiksintmektir.”KK22. Aşerme hususunda Şaziye Altan’ın aktarmış olduğu tanımlamaya, aynı şekilde Keçikıran ve Alpağut köylerinde de rastlanılmıştır. KK1, KK25.

Mudurnu sahasında yer alan genel kanıya göre; hamile kadın, hamileliğinin ilk üç ayında aşerdiğinde yani canının bir şey çekmesi durumunda, o şeyi mutlaka yemelidir. Eğer yemezse çocuğun kusurlu doğacağına inanılmaktadır. KK2, KK8, KK9, KK10, KK13. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Çalık zamanı canının istediği şeyi yemediğinde çocukta bir kusur olur. O yiyecek mutlaka bulunmalıdır” demiştir. KK1 Feruz köyünden Mükerrerem Çakır,

kendinden yola çıkarak şu bilgileri aktarmıştır: “Aşerme ile ilgili inancımız vardır. Benim hamileliğimde canım domates ve erik istedi. Bunları kış ortasında buldurup yedim. Bunları yemezsen çocuğun sakat, bir yeri eksik olur derlerdi. Ayrıca benim bir kardeşim var. Annemin canı hamileliğinde et istemiş. Fakirlik nedeniyle et yiyememiş. Şimdi kardeşimin kulağının bir yeri büküktür. Bunu annemin et yiyemediği için oldu denir.” KK7. Dedeler köyünden Şaziye Altan, bahsi geçen durumla ilgili şu bilgileri aktarmıştır: Altan, “Aşerdiğin şeyi yemezsen olmaz. Bir hamile kadının canı üzüm istemiş. Üzümü de bulup yiyememiş. Şimdi çocuğunun boynunda iki tane üzüm tanesi gibi et parçası var.” KK22.

Bahsi geçen duruma başka bir örnek ise şu şekildedir. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Aş yerilen şey mutlaka yenmelidir. Yenmezse iyi olmaz. Benim bir arkadaşım vardı. Kışın canı ayva istemiş. O yılda ayvalar da hiç yoktu ama benim ağacımda kuru bir ayva olmuştu. Onu alıp eve götürmüştüm. Arkadaşımın canının ayva istediğini duyunca yesin diye ona vermiştim. Şimdi çocuğunun bacağına biri kuru kuru, büzülmüş bir şekildedir. Çocuğun bacağına böyle olması benim vermiş olduğum kuru ayva nedeniyle oldu” demiştir. KK25.

Doğacak çocuğun cinsiyetini anlamak için neler yapıldı sorusuna ise Mudurnu ve köylerinde doğacak çocuğun cinsiyeti, hamile kadının dış görünüşü ve canının istediği yiyeceklere bakılarak ön görüldüğü anlaşılmaktadır. Örneğin; Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Kadının karnı sivri olursa erkek, kalçaları büyükse kız çocuk olacağı anlaşıldı” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır’ın vermiş olduğu bilgi de Sebiha Taşkın’ın vermiş olduğu bilgiyle benzerlik göstermektedir. “Gelinin kalçaları kocamansa kız olacak derlerdi. Eğer karnı öne doğru sivriyse erkek olacak derlerdi” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK7. Mudurnu sahasında, doğacak çocuğun cinsiyeti hususunda yaygınlık gösteren bu inanişe Mangırlar köyünde, Yazılar köyünde, Dedeler köyünde, Alpağut köyünde ve Çavuşderesi köyünde de rastlanılmıştır. KK14, KK22, KK25, KK49.

Saha araştırması yapılan Mudurnu ve köylerinde doğacak çocuğun cinsiyetini anlama hususunda farklı inanç ve uygulamaların olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu inanç ve uygulamalara şu örnekler verilebilir. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Eskiden doğacak çocuğun erkek mi yoksa kız mı olacağını öğrenebilmek için hamile kadının haberi olmadan makas ve göynek

yakası saklanırdı. Hamile kadın, bilmeden makasın üzerine oturursa kız, göynek yakasının üzerine oturursa erkek olacak derlerdi” bilgisini aktarmıştır. KK25. Aynı uygulamanın farklı bir şekline de Karataş köyünde rastlanılmıştır. Bu hususta Müyesser Kahraman, “Minderin birine makas, birine bıçak koyarlar. Ama bunu hamile kadına demezlerdi. Hamile kadın, gelip makasın üzerine oturursa kız, bıçağın üzerine oturursa erkek olacak derlerdi” demiştir. KK38. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz ise tarafımıza şu bilgileri aktarmış. Yılmaz, “Hamile kadının karnının sol tarafında hareketlenme varsa doğacak çocuk erkek, karnının sağ tarafında hareketlenme var ise kız çocuk olacaktır. Bu şekilde çocuğun cinsiyeti anlaşılabilir” demektedir. KK9. Ayrıca Pelitözü köyünde ve Hacımusalar köyünde, “Hamile kadın çirkinleşir, yüzü çillenirse çocuğun cinsiyeti kızdır, eğer hamile kadın, güzelleşir yüzü aydınlanırsa çocuğun cinsiyeti erkektir” gibi bir bilgiye de ulaşılmıştır. KK19, KK52.

Araştırma yapılan sahadan toplanan malzemelere göre doğacak çocuğun cinsiyeti hususunda bazı kaynak kişiler, çeşitli inanç ve uygulamalara sahip olduğu görülürken bazı kaynak kişilerde ise böyle bir inanç ve uygulamanın olmadığı görülmektedir. Örneğin Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice, “Eskiden biz çocuğun cinsiyetini hiç bilmezdik, bir şey de yapmazdık. Çocuğun cinsiyetini çocuğun doğduğu gün öğrenirdik. Ama şimdi doktora gidip öğreniyorlar.” KK60. Aynı bilgiye Dedeler köyünde de rastlanılmıştır. Bu hususta Şaziye Altan, “Çocuğun cinsiyeti, çocuk olana kadar bilinmezdi. Ama eskiden yaşlılar uzaktan şöyle bir bakınca senin kızın olacak ya da oğlun olacak derlerdi. Bu bazen tutardı bazen tutmazdı” diyerek bu konuda ki bilgilerini paylaşmıştır. KK22.

Doğacak çocuğun kız olması isteniyorsa neler yapılır sorusuna Mudurnu ve köylerinden doyurucu bir cevap alınamamıştır. Genel anlamda kaynak kişilerden bir şey yapılmadığı, Allah’ın takdiri... gibi cevaplar gelmiştir. KK2, KK11, KK18, KK42, KK47, KK55, KK58, KK60. Örneğin; Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, bu soru için; “Ne olursa hayırlısı olsun bir şey yapılmaz. Her şey Allah’tan” cevabını vermiştir. KK7. Ancak yaygın olarak verilen bu bilgiden başka farklı bilgilere de ulaşılmıştır. 100. Yıl köyünden Melek Dilbez, “Ben Kuran-ı Kerim’de okumuştum. Kuran’da beyinle birleşme sonunda belirli yönlerde yatarsan hangi cins çocuğun olacağını belirtiyordu. Ama şuan tam olarak hangi cüzde yazıyordu hatırlamıyorum” demiştir. KK8. Alpağut köyünden

Hayriye Kaya, “Doğacak çocuğun kız olması için kadın, eşiyle birleştikten sonra sol tarafa yatarsa kız çocuğu olur” demiştir. KK25. Yazılar köyünden Huriye Bayram ise, “Ekşi şeyler yenir” bilgisini aktarmıştır. KK27.

Doğacak çocuğun erkek olması isteniyorsa neler yapılır sorusuna da yine Mudurnu ve köylerinden doyurucu bir cevap alınamamıştır. Genel anlamda kaynak kişilerden bir şey yapılmadığı, Allah’ın takdiri olduğu gibi cevaplar gelmiştir. KK2, KK11, KK18, KK42, KK47, KK55, KK58, KK60. Örneğin; Hacımusalar köyünden Hikmet Sezer bu soruya, “Yapacak bir şey yoktur. Bunu kararını Allah verir” cevabını vermiştir. KK52. Ancak yaygın olarak verilen bu cevaptan başka farklı bilgilere de ulaşılmıştır. Alpağut köyünde Hayriye Kaya, “Doğacak çocuğun erkek olması için kadın, eşiyle birleştikten sonra sağ tarafına yatarsa erkek çocuğu olur demiştir. KK25. Yazılar köyünden Huriye Bayram ise, “Tatlı şeyler yenir” bilgisini aktarmıştır. KK2.

Sahada görüşülen kaynak kişilerden neden kız çocuğu istenir sorusuna karşılık olarak genellikle, anne ve babaya daha yakın olduğu için cevabı gelmiştir. KK24, KK51, KK58, KK60, KK61. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, “Kız çocuğu canıcıdır. O yüzden istenir”, Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu, “Kız çocuğu merhametlidir. Biz yaşlanınca bize baksın diye istenir” demiştir. KK9, KK19. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın ise kız çocuklarının anneye daha yakın olduğunu ve kendisinin hiç kız çocuğu olmadı için istediğini ifade etmiştir. KK2. Yine Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, kız çocuğu hususunda şunları demiştir: “Kız çocuğu anneye, babaya yakın olduğu ve yaşlanınca bize bakması için istenirdi. Ama bir köy yerinde biri doğum yaptığında hemen sorarlardı. Kızı olmuş diyince Allah cezasını vermesin keşke oğlan olsaydı derlerdi. Erkek isterlerdi.” KK1. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır ve Mangırlar köyünden Hayriye Temel, ev işlerinde yardımcı olması ve evin bereketli olması için kız çocuğu istenildiğini aktarmıştır. KK7, KK8. Kız çocuğunun eve bereket getireceği inancı sonucunda kız çocuk sahibi olma arzusu, Yazılar köyü, Pelitözü köyü ve Alpağut köyünde de rastlanılmıştır. KK13, KK19, KK24.

Dedeler köyünden Şaziye Altan ise genellikle kız çocuğunun istenmediğini aktarmıştır. Altan’ın ifadesi şu şekildedir: “Kız çocuğu istenmez, oğlan çocuğu istenir. Oğlan evin soyadını yaşatır. Kız çocuğu ise başka kapıya gider el kızı olur. Gittiği evin soyadını alır. Bu yüzden erkek çocuk istenir” demiştir. KK22. Araştırma yapılan Mudurnu ve köylerinde geçmişte genellikle kırsal kesimlerde

daha çok erkek çocuk dünyaya getirmek istenirken artık günümüzde daha cana yakın olması, anne ve babaya yaşlılığında bakması, vefakar ve merhametli olması gibi nedenlerle kız çocuk dünyaya getirilmek istendiği de tespitler arasındadır. KK3, KK4, KK20.

Sahada sorulan neden erkek çocuk istenir sorusuna da genellikle kaynak kişilerden, soyun üremesi, aile adının devam etmesi, aileyi koruması gibi cevaplar alınmıştır. KK1, KK2, KK9, KK10, KK12. Mangırlar köyünden Hayriye Temel, “Erkek çocuk evi temsil etmesi, yaşlıların yerine kalması için istenir”, Feruz köyünden Mükerrerem Çakır ise; “Evin direği olsun diye istenir” demiştir. KK7, KK8. Sahada ulaşılan bir bilgiye göre erkek çocuğu, aileye güven duygusu ve güç, kuvvet vermektedir. Bu hususta Keçikıran köyünden Seniye Taşkın, erkek çocuğunun, aileyi koruması, sahip çıkması için istenildiğini aktarmıştır. Taşkın, ifadelerine şunları da eklemiştir: “Eskiler erkek çocuklarını düşman kalesi diye severlerdi.” KK3. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, bazı çiftlerin kız çocuk sahibi olması sonucunda neden erkek çocuk doğurmadın diyerek hanımıyla kavga ettiklerini tarafımıza aktarmıştır. KK7. Aynı hususta Keçikıran köyünden Fatma Taşkın kendinden yola çıkarak şu örneği vermiştir: “Biz dört gelin aynı evde yaşırdık. Diğerleri hep erkek doğurdu ben kız çocuğu doğurmuştum. Bu nedenle ailede hep horlanmışım. Sonra ben yine hamile kaldım. Bu sefer erkek çocuk doğurdum. Gittim çocuğu kayınpederimin kucağına verdim. Bir daha beni o aileden kimse horlamadı” KK1.

İlk çocukta, hazırlıkların ağırlıklı olarak hangi tarafın yaptığı sorusuyla ilgili olarak genellikle erkek tarafının yaptığı yönünde cevaplar gelmiştir. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın’ın verdiği bilgiye göre ilk çocuk için hazırlıkları erkek tarafı yapmaktadır. KK1. Yine Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, ilk çocuk için yapılan hazırlıklar hususunda şunları söylemiştir: “İlk çocuk, doğduğunda anne tarafı da, baba tarafı da hazırlıklar yapar. Ama en çok erkek tarafı hazırlıklar yapar. Çocuğa zıbın, kundak bezi, battaniye gibi şeyler alınır.” KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır ise hangi tarafın ekonomik durumu iyiye o tarafın hazırlık yaptığı bilgisini aktarmıştır. KK7. Alınan cevaplar sonucunda ilk çocukta, hazırlıkların genellikle erkek tarafının yaptığı görülmektedir. Ancak alınan bu cevaba karşılık Alpağut köyünden farklı bir cevap alınmıştır. İlk çocuğa, ağırlıklı olarak hangi tarafın hazırlık yaptığı sorusuna karşılık Hayriye Kaya, anne tarafı hazırlık yapar şeklinde bir cevap vermiştir. Bu

hususta Kaya'nın ifadeleri şu şekildedir: "İlk çocukta, en çok hazırlığı anne ve anne tarafı yapar. Böyle şeyler erkeğin pek umurunda olmaz." KK25. Aynı ifadelere Mangırlar köyünde de rastlanılmıştır. Rafiye Erdoğan'a göre hazırlıkları genellikle anne tarafı yapmaktadır. Erdoğan'ın ifadeleri şu şekildedir: "Genellikle hazırlıkları anne tarafı yapar. Babalar bu işlerden pek anlamaz. Çocukla anne ilgilenir. Anne tarafı çocuğa bohça düzer. Bu bohçada genellikle çocuk için giyim eşyaları bulunur." KK10.

Mudurnu ve köylerinde görüşülen bazı kaynak kişiler ise eskiden böyle hazırlıkların yapılmadığı bilgisini de tarafımıza aktarmıştır. Bu hususla ilgili olarak Yazılar köyünden Emine Akdede, "Eskiden yokluk vardı. Bu nedenle böyle hazırlıklar yapılamazdı" demiştir. KK14. Aynı bilgiye Mangırlar köyünde ve Dedeler köyünde de rastlanılmıştır. KK9, KK22.

Araştırma yapılan Mudurnu ilçesi ve köylerinde yeni doğan çocuğa ve annesine özel yatak ve birtakım hazırlıkların yapılıp yapılmadı sorusuyla ilgili olarak genellikle anne için hazırlık yapılmadığı fakat çocuk için tahta bir beşik ve çeşitli kıyafetler hazırlandığı bilgisine ulaşılmıştır. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, anne için bir hazırlık yapılmadığını ancak çocuk için birtakım hazırlıklar yapıldığını belirtmiştir. Bu konuda Taşkın, "Ezeli çocuk için tahta beşik hazırlanırdı. Bu tahta beşiğe kara beşik de denir. Beşiği düzerdik. Beşikte iki tane bağırdağ olurdu. Bu bağırdağ ile çocuğun kollarını ve ayaklarını sarardık böylelikle çocuk beşikten düşmedi." KK1. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın'da Fatma Taşkın'ın vermiş olduğu bilgilere benzer bilgiler vermiştir. Sebiha Taşkın, "Şimdi anneye yatak hazırlanıyor ama eskiden böyle bir hazırlık yoktu. Ama çocuk için beşik hazırlanırdı. Bu beşiğe çocuk, ellerinden ve ayaklarından bağırdağ ile bağlanırdı. Bağırdağ, beşiğin altından geçirilir ve üst kısma bağlanır. Bu bağırdağ sayesinde beşik düşse bile çocuk düşmezdi ama şimdi çocuklar hep serbest yatıyor." KK2.

Alpağut köyünden Hayriye Kaya, anne için bir hazırlık yapılmadığını fakat çocuk için tahta beşik hazırlandığını aktarmıştır. Kaya, tahta beşik hususunda şu bilgileri de aktarmıştır: "Eskiden beşikler hep tahtadan olurdu. Bu beşiğe köy yerinde **kara beşik** de denir. Tahta beşiğe çocuğu yatırmak için yatak, yastık, yorgan dikilirdi. Ayrıca çocuğa nazar değmemesi için beşiğe nazar boncuğu takılır bir de ayna koyulurdu. Çocuk ağlamasın, oyalansın diye beşiğin örümcek kısmına boncuk da asılırdı." KK25. Hayriye Kaya'nın çocuğa nazar değmemesi

konusunda aktarmış olduğu bu bilgiye Yazılar köyünde ve Pelitözü köyünde de rastlanılmıştır. KK29, KK19 Yazılar köyünden Müşerref Güngör ve Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan ise eskiden kırsal kesimlerde ekonomik durumun iyi olmaması nedeniyle anne ve çocuk için hazırlıklar yapılamadığını aktarmıştır. KK13, KK10. Bu durum için Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, “Eskiden maddî durum nedeniyle bir hazırlık yapılamazdı ama şimdi hazırlanıyor” demiştir. KK9.

Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman, çocuk için yapılan hazırlıklar konusunda birtakım bilgiler aktarmıştır. Çatman, “Eskiden bebeğe tahta beşik hazırlanırdı. Ama şimdi her şeyin hazırı var. Beşik için yatak, yastık, yorgan, çarşaf alınır. Çocuk için ise zıbın alınır. Zıbına halk arasında yıldız da denilir. Daha sonra çorap, patik, ellik, önlük, çocuğun altı temizlenirken kullanılacak etek bezi, çocuğu kundaklamak için kundak bezi, battaniye, şapka, beşikten hariç bir de ana kucağı ve yürüteç alınır” demiştir. KK50. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin, kendinden yola çıkarak şu bilgileri aktarmıştır: “Ben doğum yaptıktan sonra benim için özel bir yatak hazırlanmadı. Ama bebek için bir beşik hazırlamıştım. Bu beşik için yatak dikmiştim. Çocuğu bu yatağın üzerine yatırırdım. Ayrıca çocuğu bağırdak ile beşiğe bağlardım. Köy yerinde çok iş olduğu için çocuğun başında hep duramazdım. Bu nedenle ben yokken çocuk düşmesin diye bağırdak ile bağlardım.” KK16. Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik, eskiden köy yerlerinde yoksulluk nedeniyle çocuk için yeni şeyler alınamadığını ama insanların kendince birtakım hazırlıklar yaptığını aktarmıştır. Özçelik, “Eskiden yokluk vardı. Bir şey kolay kolay alınamazdı kendin yapabiliyorsan yapardın. Ben çocuğum için tahta beşik hazırlamıştım. Çocuğum giysin diye evdeki eski kumaşlardan göynek dikmiştim. Hırka, yelek, şapka, patik örmüştüm, eski kumaşlardan bezler yapmıştım. Herkes de benim gibi yapardı” demiştir. KK62.

3.2. Doğum Sırası Âdet ve Uygulamalar

Doğumu kim yaptırır? Ne isim verilir? Ön ebesi, art ebesi gibi. Mudurnu’da kaynak kişilerden doğumu kim yaptırır ve bu işi yapan kişiye ne isim verilir sorusuna karşılık genellikle ebe ismi verilen kişilerin, köydeki bilgili kadınların, komşu ve büyüklerin yaptırdığı yönünde çeşitli cevaplar alınmıştır. Bu soruya Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Benim doğumlarıma komşumuz olan sekiz çocuklu bir kadın gelirdi. Hep onu

çağırtırdım. Ama bir çocuğum ası doğdu (kilolu) o zaman hastaneye gitmek zorunda kaldım” cevabını vermiştir. KK1.

Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, doğum yaptıran kişiye ebe, ebe kadın denildiğini aktarmıştır. Ayrıca doğumu köyde bilgili olan herhangi bir kişinin de yaptırabileceğini söylemiştir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, kaynak kişilerden alınan bilgilerden farklı olarak “Doğumu varsa köyde bilgili bir ihtiyar, yoksa kendi kendine yaparsın” demiştir KK7. Mangırlar köyündeki kaynak kişilerden alınan cevaplara göre doğumu; bu işi bilen bir kadın, yaşlı köy kadınları, becerikli bir kadın, bilgili bir kocakarı yaptırmaktadır. KK10, KK18, KK22. Bu kaynak kişilerden farklı olarak aynı köyden Nezaket Yılmaz, “Doğumu köy yerinde hemşireler olurdu onlar yaptırdı” şeklinde cevap vermiştir. KK9.

Mudurnu’da görüşülen kaynak kişilerden alınan cevaplara göre eskiden köylerde doğumu yaşlı ve bilgili kadınlar yaptırmakta ve bu kadınlara da ebe denilmektedir. Kaynak kişilerden ulaşılan bu bilgilerden farklı olarak doğum yaptıran kişiye ebe nine isminin verildiği de görülmektedir. Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu ve Ayşe Çakır ise doğumu yaptıran bu ebe ninelerin oldukça bilgili olduklarını söylemiştir. KK19, KK20.

Dedeler köyünden Şaziye Altan, eskiden köylerde bu işi, yaşlı kadınların yaptırdığını ancak günümüzde köyde bulunan sağlık çalışanlarının yaptırdığını ya da hastanelere gidildiğini aktarmıştır. KK22. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Şimdi her şey için hastaneye gidiliyor. Eskiden köylerde hastane yoktu. Herkes kendi evinde doğum yapardı. Bazen evde doğum yapmak tehlikeli olabiliyor. Evinde doğum yapan bazı kadınların doğum anında öldüklerini duymuştum” demiştir. KK25. Aynı bilgilere Yazılar köyünde de rastlanılmıştır. Yazılar köyünden Huriye Bayram ve Emine Akdede, eskiden doğum için hastanelere gidilmediğini, doğumun evde ebe kadının yardımıyla gerçekleştiği yönünde bilgiler aktarmışlardır. KK14, KK27. Ayrıca bahsi geçen soruyla ilgili olarak Mudurnu sahasında eskilerden **Kara Ebe** diye bir kişinin olduğu ve bu kişinin doğum konusunda oldukça meşhur olduğu hususunda bilgilere de ulaşılmıştır. KK3, KK12, KK25, KK34.

Doğumda kullanılan araç-gereçler nelerdir? Kaynak kişilerden, doğum anında kullanılan araç-gereçlerle ilgili olarak fazla bir bilgiye ulaşılamamıştır. Doğum anında genellikle temiz çarşaf ve havlu, bazı kesici aletler, battaniye, leğen ve sıcak su gibi araç-gerecin kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. KK7, KK8,

KK9, KK10, KK12, KK16, KK19, KK22, KK27, KK32, KK33, KK58, KK60. Doğumda kullanılan araç-gereçlerin neler olduğu konusunda Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın kendinden yola çıkarak şu bilgileri aktarmıştır: “Benim doğumumda pek bir şey yoktu. Yere bir hali sermişlerdi. Beni bir leğenin içine oturtup önüme de bir sehpa koymuşlardı” demektedir. KK2. Alpağut köyünden Hayriye Kaya ise “Doğum anında kullanılan bir şey yoktur. Sadece temiz çul ve çarşaf bir de sıcak su kullanılır” demiştir. KK25.

Araştırma yapılan Mudurnu ilçesinde ve köylerinde doğum yaptıran kişiye para mı hediye mi verilir sorusuyla ilgili olarak farklı cevaplara ulaşılmıştır. Ulaşılan cevaplar doğrultusunda doğum yapan tarafın ekonomik durumu iyi ise para, ekonomik durumu iyi değilse elbise, kumaş gibi hediyeler verildiği söylenebilir. Bu soruya Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Doğumu yaptıran kişiye hediye verilir. Bu hediye başörtüsü, havlu gibi şeylerdir” şeklinde cevap vermiştir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, doğum yaptıran kişiye bir miktar para verildiğini söylemektedir. KK7. Alpağut köyünden doğum yaptıran kişiye hem para hem de hediye verildiği bilgisine ulaşılmıştır. KK24, KK25, KK26. Mudurnu sahasında doğum yaptıran kişiye para ya da hediye verilir bilgisinin yanında hiçbir şeyin verilmediği bilgisine de ulaşılmıştır. KK1, KK27, KK32, KK33, KK36, KK40, KK42, KK49, KK50. Dedeler köyünden Şaziye Altan, bu hususta “Doğum yapan tarafın gönlünden ne koparsa o verilir. İstersen verilir istersen verilmez” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK22. Yazılar köyünde ulaşılan bilgiye göre doğum yaptıran kişiye bir bohça hazırlanmaktadır. Hazırlanan bu bohçanın içinde elbise, kumaş, başörtüsü gibi şeyler bulunmaktadır. KK13, KK14, KK27, KK28, KK29, KK30.

Doğum odası neresidir? Bu odada doğum için neler bulundurulur? Mudurnu ilçesi ve köylerinde görüşülen kaynak kişilerden doğum odası neresidir ve bu odada doğum için neler bulunur sorusuyla ilgili olarak genellikle doğum yapacak kadın nerede yatıyorsa orası doğum odasıdır şeklinde cevaplar gelmiştir. Ayrıca doğum yapılacak olan odada doğum için yatak, temiz havlu ve çarşaf gibi şeylerin bulunduğu bilgisi de aktarılmıştır. KK1, KK4, KK8, KK9, KK10, KK12, KK14, KK16, KK18, KK19, KK20, KK22, KK34, KK36, KK41, KK43. Bu hususta Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Doğum odası kadının odası olur. Bu odada doğum yapar. Odada yatak olur. Doğum gerçekleştikten sonra anne ve bebek bu yatağa yatırılır” şeklinde cevap vermiştir. KK2. Feruz köyünden

Mükerrem Çakır, “Eskiden iki gözlü evin olurdu. Bu yüzden de kadın nerede yatıyorsa doğum odası orası olurdu. Bu odada kadın doğum yaparken kullanılacak olan çarşaf, havlu gibi şeyler bir de yatak bulunur” demiştir. KK7. Mükerrem Çakır’ın aktarmış olduğu bilgiye Yazılar köyünde de rastlanılmıştır. Mudurnu ilçesinin Yazılar köyünden Müşerref Güngör, “Eskiden evler iki gözlüydü, küçüktü. Bu nedenle özel bir doğum odası olmazdı” demiştir. KK13.

Doğum odasına kimler alınır, kimler alınmaz? Kaynak kişilerden bu soruyla ilgili olarak genellikle doğum odasında, doğumu yaptıracak olan ebe ve ebeye yardımcı olacak birkaç kadın bulunduğu şeklinde cevaplara ulaşılmıştır. Ayrıca doğum odasına erkeklerin ve çocukların alınmadığı bilgisine de ulaşılmıştır. KK4, KK12, KK20, KK26, KK30, KK36, KK47. Bu hususta Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Doğum odasında ebe ve iki yardımcı kadın olur. Doğum odasına erkekler alınmaz. Galiba doğum yapan kadın utanmasın diye” KK2. Mangırlar köyünden Hayriye Temel, “Doğum odasına erkekler ve çocuklar alınmaz. Doğum odasına doğum yaptırmasını bilen kişiler girer” demiştir. KK8. Yine Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz’dan ve Yazılar köyünden Müşerref Güngör’den, doğum odasına ebe kadın ve doğum yapan kadının annesi ya da kayınvalidesi alınır şeklinde bir bilgiye ulaşılmıştır. Ayrıca Alpağut köyünden Hayriye Kaya, ulaşılmış olan bilgilerden farklı olarak bazı bilgileri tarafımıza aktarmıştır. Kaya’ya göre “Doğum odasına, doğumdan anlayan bir kadın ve doğum yapan kadının sevdiği kişiler alınır. Bu odaya seilmeyen, kem gözlü kişiler alınmaz.” KK25. Bu hususta Hayriye Kaya’nın aktarmış olduğu ifadelerin benzer bir şekline Fındıcak köyünde de rastlanılmıştır. Fındıcak köyünden Hikmet Yılmaz ve Bayise Gündoğdu’ ya göre doğum odasına, doğum yapan kadına ve bebeğe nazar değmemesi için nazarı degeceği düşünülen kişiler alınmamaktadır. KK32, KK33.

Doğum güçleşirse ne tür uygulamalar yapılır? Mudurnu folklorunda doğumun kolay geçmesiyle ilgili olarak yapılan pek çok uygulamaya rastlanılmıştır. Bu duruma yönelik tespit edilen uygulamalar şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Doğum kolay olsun diye hamile kadının karnına bastırılır. Çalı süpürgesinin topuzuyla karnına bastırılıp eşi düşürülür. Böylelikle doğum kolay olur” demiştir. KK2. Aynı uygulamaya Mangırlar köyünde de rastlanılmıştır. Nezaket Yılmaz, Rafiye Erdoğan ve Seher Özdemir, “Doğumun kolay olması için hamile kadının karnına bastırıldığını

aktarmıştır.” KK9, KK10, KK12. Ayrıca Nezaket Yılmaz, aktarmış olduğu bilgilere ilaveten şunları da eklemiştir. Yılmaz, “Doğum eğer zor oluyorsa köy yerindeki olukların suları açılır. Kaynanam bana elinden su içirmişti. Benim doğumum kolay oldu senin de doğumun kolay olsun diye” demiştir. KK9.

Araştırma yapılan Mudurnu sahasında genellikle hamile kadının, kolay doğum yapması için sık sık yürüyüşe çıkması, merdivenlerden inip çıkması ve çamaşır yıkaması gerektiği yönünde bilgilere ulaşılmıştır. KK8, KK12, KK13, KK16, KK18, KK20. Bu duruma Yazılar köyünden Huriye Bayram’ın aktarmış olduğu bilgiler örnek olarak verilebilir. Bayram, “Doğumun kolay olması için kadının karnına bastırırlar. Eşi kolay düşsün diye karnını çarşafı sıkırlar. Rahmin açılıp doğumun kolay olması için hamile kadına ayakları ile çamaşır yıkattırırlar” demiştir. KK27. Fındıcak köyünden Hikmet Yılmaz ve Bayise Gündoğdu, doğumun kolay olması için hamile kadına çamaşır yıkattırdıklarını çünkü eskiden çamaşırların ırmak kenarında ayaklar ile yıkandığını tarafımıza aktarmıştır. KK32, KK33. Karataş köyünden Müyesser Kahraman, kendinden yola çıkarak şu bilgileri aktarmıştır. Kahraman, “Benim oturduğum mahallede yaşlı bir nine vardı. Doğumuma yakın bana git gel ayağını kapıya kaldır doğumun kolay olur demişti.” KK38. Aynı bilginin bir benzerine de Feruz köyünde rastlanılmıştır. Bu hususta Mükerrerem Çakır, “Doğum çabuk gerçekleşsin diye hamile kadının ayağını bacaya vurdururlar” demiştir. KK7. Karacakaya köyünden Fatma Karacadere, doğumun kolay olması için başvuru alan uygulamalarla ilgili olarak şu örnekleri vermiştir. Karacadere, “Doğum kolay olsun diye hayvanların su içtiği olukları açarlar. Değirmenden buğday alırlar bunu hamile kadının bağrından döküp aşağı akıtırlar. Çocuk akıp gitsin, doğum kolay olsun diye” demiştir. KK55. Alpağut köyünden Hayriye Kaya ve Dedeler köyünden Şaziye Altan, bahsi geçen soruya doğum güçleşirse doğum yaptıran kişi, doğum yapan kadına el vurur şeklinde cevap vermiştir. Ayrıca Altan, “Eskiden derlerdi ki sen doğum yapacaksın kedilere, köpeklere ekmek ver, kuşlara yem dök, kapına gelen sahire bir şey ver ki doğumun kolay olsun derlerdi” demiştir. KK22.

Mudurnu ilçesi ve köylerinde doğumun güçleşmesi gibi bir durum karşısında kadınların saç örgülerini çözdükleri, kilitli kapı ve sandıkların açıldığı, tıkanmış olan olukların açıldığı ve doğumu kolay olmuş kişilerin hamile kadının karnına ellerini sürdükleri gibi uygulamalara başvurdukları bilgisine ulaşılmıştır. KK1, KK3, KK11, KK16, KK17, KK26, KK34, KK39. Ayrıca doğumun

güçleşmesi durumuna karşılık kolay olması amacıyla başvurulmuş uygulamalarla ilgili bir bilgisi olmadığını aktaran kaynak kişiler olduğu gibi bilgili bir ebeye ya da hastanelere başvurulduğu bilgisini aktaran kaynak kişilere de rastlanılmıştır. KK53, KK58, KK60.

Doğumun güçleşmesine nelerin sebep olduğuna inanılır? Mudurnu sahasında doğumun güçleşmesine neden olan durumlarla ilgili olarak gebe kadının sağlığına ve beslenmesine dikkat etmediği, yürüyüş yapmadığı ve üzüntü, keder çektiği yönünde bilgilere ulaşılmıştır. KK16, KK23, KK36, KK40, KK45, KK50, KK53. Bu konuyla ilgili Karataş köyünden Müyesser Kahraman, doğumun güçleşmesini doğacak olan çocuğun çok kilolu olmasıyla ilgili olabileceğini tarafımıza aktarmıştır. KK38. Mangırlar, Alpağut ve Keçikıran köylerinde doğumun güç olmaması için hamile kadının kendini gizlemesi gerektiği yönünde bir inanca rastlanılmıştır. Bu inanca göre hamile kadını ne kadar çok erkek görürse doğum o kadar zor olmaktadır. Bu nedenle hamile kadının mümkün olduğunca dışarı çıkartılmadığı bilgisine ulaşılmıştır. KK1, KK4, KK24, KK25, KK26, KK12, KK15. 100. Yıl köyünden Melek Dilmez ise “Hamile kadının rahminde bir hastalık varsa doğumu zor olur” demiştir. KK18.

Mudurnu sahasında doğumun güçleşmesine neden olan durum ve inanışlarla ilgili çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgilere ilave olarak farklı ve dikkat çekici bir bilgiye de ulaşılmıştır. Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu, Ormanpınar köyünden Aynur Karaağaçlı ve Karacakaya köyünden Akkadın Uslu’ya göre hamile kadın, çalık zamanı canı dombay kaymağı çekip yediğinde mutlaka doğumuna yakın bir zamanda tekrar bu dombay kaymağından yemesi gerekmektedir. Yoksa doğum, dokuz aydan fazla bir sürede gerçekleşebilmektedir. Bu hususta Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, vermiş olduğu bilgiye ilave olarak yakın çevresinde şahit olduğu bir olayı aktarmıştır. Uslu, “Benim gelinimin canı dombay kaymağı çekmişti alıp yedirmiştik. Sonra doğum zamanı bir hafta gecikince telaşlanıp hastaneye gittiler. Meğer hamile kadın dombay kaymağı yerse bir daha yemesi gerekirmiş yoksa doğum zamanı geçer, çocuk gününde doğmazmış” demiştir. KK56.

Zar içinde doğan çocuklara ne yapılır? İnanışlar nelerdir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde bu sorularla ilgili olarak pek bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kaynak kişiler, bu soruyla ilgili olarak genel olarak bir şey bilmediklerini, böyle bir durumla karşı karşıya kalmadıklarını ya da zarı yırtıp çocuğu içinden

çıkardıklarını ifade etmişlerdir. KK7, KK10, KK13, KK38, KK44, KK47, KK54, KK57. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, bu soruyla ilgili, “Böyle bir şey görmedim, başımıza gelmedi” demiştir. KK2. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Zar yırtılır, çocuk bu zarın içinden çıkarılır” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK25. Dedeler köyünden Şaziye Altan ise kendinden örnek vererek şu bilgileri aktarmıştır. “Ben zar içinde bir topak halinde doğmuşum. O zarı yırtıp içinden beni çıkarmışlar.” KK22.

Çocuktan sonra gelen son’a ne ad verilir? Ne yapılır? Doğum olayının gerçekleşmesiyle birlikte çocuktan sonra gelen son’a, Mudurnu halk kültüründe çeşitli isimler verildiği ve bununla ilgili çeşitli inanç ve uygulamaların var olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Mudurnu ilçesi ve köylerinde çocukta sonra gelen son’a, çocuğun eşi ya da son’u denildiği tespit edilmiştir. Ayrıca görüşülen kaynak kişilerden çocuktan sonra gelen son’un ya da eşin atılmadığı ve çeşitli yerlere gömüldüğü ulaşılan bilgiler arasındadır. KK7, KK8, KK20, KK27, KK28, KK34, KK35, KK36, KK58, KK61, KK61.

Bu hususta Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Çocuktan sonra gelen son’a, çocuğun eşi adı verilir. Bu eş, temiz bir beze sarılıp gömülür. Eskiden doğumdan sonra evlerdeki çalı süpürgesinin topuzuyla doğum yapan kadının karnına bastırırlardı. Böylelikle çocuğun eşi düşerdi”, Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Çocuktan sonra gelen et parçasına çocuğun son’u ya da eşi denir. Bu eş, bir çula sarılıp kedinin, köpeğin ulaşamayacağı şekilde toprağa gömülür” demiştir. KK2, KK7. Mudurnu ilçesinin Mangırlar köyünde ise çocuktan sonra gelen son’a eş denildiği ve bu eşin suya atıldığı bilgisine ulaşılmıştır. KK9, KK10.

Mudurnu sahasında yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilen inanç ve uygulamalardan farklı olarak dikkat çekici başka inanç ve uygulamalara da rastlanılmıştır. Bu durumla ilgili olarak Dedeler köyünden Şaziye Altan, çocuktan sonra gelen eşin, doğum yapan kadının çok çocuğu olmasın diye yerleşim yerinden biraz uzak ve seyrek olan bir yerde toprağa gömüldüğü bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK22. Alpağut köyünden Hayriye Kaya ise “Çocuktan sonra gelen son’a çocuğun eşi adı verilir. Bu eş, çocuk çok ağlamasın diye toprağa, kuru bir yere gömülür. Bir de çocuktan sonra gelen bu eşi ahırın altına gömersen çocuk hastalanmaz” demiştir. KK25.

Göbek kordonu nasıl kesilir? Uzunluk veya kısalığı ile ilgili inanışlar nelerdir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde göbek kordonunun nasıl kesildiği ve

uzunluğu ya da kısalığı ile ilgili çeşitli inanışlar yer almaktadır. Örneğin yapılan derlemelere göre göbek kordonunun uzun ya da kısa kesilmesinin bebeğe bir etkisinin olacağına inanılmaktadır. Bu hususla ilgili olarak Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, göbek kordonu uzun kesilirse çocuğun sesinin çok yüksek, kısa kesilirse alçak çıkacağı yönünde bir bilgi aktarmıştır. KK1. Fatma Taşkın'ın aktarmış olduğu bu bilgiye Karataş, Hacımusalar ve Yeniceşihlar adlı köylerde de ulaşılmıştır. KK43, KK44, KK52, KK59. Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman ve Hayriye Kocaman, göbek kordonunun normalinden biraz uzun kesilirse çocuğun sesinin güzel olacağı şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK49, KK50. Dolayüz köyünden Fatma Karataş, Salmanlar köyünden Fatma Özmen ve Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik, göbek kordonunun uzun ya da kısa kesilmesiyle ilgili bir inanış ve bilgilerinin olmadıkları aktarmıştır. KK54, KK61, KK62.

Mudurnu sahasında göbek kordonu nasıl ve neyle kesilir sorusuna karşılık çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Buna göre göbek kordonunun jilet, bıçak, sındı gibi kesici aletler ile kesildiği tespit edilmiştir. Bu soruyla ilgili olarak Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Eskiden göbek kordonu, jiletle kesilirdi. Çocuk doğunca göbek kordonu iple bağlanıp daha sonra kesilirdi. Eskiden evlerde ocaklar olurdu. Burada yemek pişirilirdi. O ocakta bir bez yakılıp kül haline getirilirdi. Bu kül temiz bir beze koyulup çocuğun göbeğine koyulurdu. Böylelikle çocuğun göbeği üç güne kalmaz kururdu” demiştir. KK2. Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan, “Doğan çocuğun göbek kordonu bir iple bağlanır sonra üç parmak uzunluğunda bir sındı ile kesilir” şeklinde bir bilgi vermiştir. KK10. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Göbek kordonunu iple bağlarsın, jilet ile kesersin. Sonra orası bir haftaya kendiliğinden kuruyup düşer”, Yazılar köyünden Müşerref Güngör, “Çocuğun göbeği pamuktan yapılmış bir iple bağlanır. Sonra üç parmak uzunluğunda bıçakla kesilir. Daha sonra bu bıçak annenin yatağının altına koyulur üç harfliler karışırvermesin diye” demiştir. KK25, KK13. Yazılar köyünden Huriye Bayram ise göbek kordonuyla ilgili farklı olarak şu bilgileri aktarmıştır. Bayram’a göre çocuğun göbek kordonu bağlanmakta ve jiletle kesilmektedir. Kesildikten sonra bu bölgeye yağlı bir bez top haline getirilerek koyulmaktadır. Bayram, bu uygulamanın göbeğin çabuk kuruması amacıyla yapıldığını söylemiştir. KK27.

Mudurnu sahasında çocuğun göbek kordonuyla ilgili başka inanç ve uygulamalara da rastlanılmıştır. Örneğin göbek kordonunun kesilip bir hafta içinde kurumasıyla birlikte düşen parça çöpe atılmamaktadır. Sahada derlenen malzemelere göre düşen bu parçanın çocuğun kaderiyle bir bağlantısı olduğuna inanılmaktadır. Genellikle bu parçanın çocuğun eve bağlı olması için evde saklandığı, büyüüp okuması için kitap arasına ya da okul bahçesine, hoca olması için camı avlusuna gömüldüğü şeklinde bilgilere ulaşılmıştır. KK53, KK46, KK36, KK48, KK50, KK1, KK19, KK51. Bu durumla ilgili olarak Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, bu parçanın çocuğun okuması için okula ya da camiye koyulduğu bilgisini aktarmıştır. KK2. Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik, “Çocuğun düşen göbeği sandığa koyulur çocuk evcil olsun diye, dama koyulur malcı, zengin olsun diye”, Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, “Düşen bu parça cami avlusuna gömülür sesi güzel, hoca olsun diye” demiştir. KK62, KK56.

Göbek kesildikten sonra çocuğa ve anneye ne gibi geleneksel işlemler yapılır? Mudurnu folklorunda göbek kesildikten sonra anneye ve çocuğa ne gibi işlemler yapıldığıyla ilgili olarak çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Örneğin Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın bu soruya, “Çocuğun göbeği kesildikten sonra çocuk, sabun kullanılmadan ılık suyla yıkanır. Daha sonra çocuğun teri kokmasın diye her yeri tuzlanır. Çocuk bu şekilde bir gün durur. Gözleri parlak olsun diye limon sıkılır. Sonra çocuk tekrar ılık suyla yıkanır, giydirilir ve kundaklanır. Eskiden çocuğun zıbınını, giysisini kendimiz dikerdik. Bu giysilerin kenarlarını oyaldık. Anne de doğumdan sonra mutlaka yıkanır boy abdesti alır yoksa çocuğun yüzüne bakamaz, emziremez” demektedir. KK2.

Yazılar köyünden Emine Duman, “Göbek kesildikten sonra anne yıkanır, temiz kıyafet giydirilir. Karnı sarkmasın diye karnına sıkı bir şekilde çul ile bağlanır ve yatağına yatırılır. Bazı kişiler çocuğun göbeği kuruyup düşene kadar yıkamazlar. Bazıları çocuk doğar doğmaz yıkar. Çocuğun gözleri çapaklanmasın diye göz kapaklarına, koltuk altına, kasıklarına, ayakaltına ve ağzına tuz sürerler. Böylelikle çocuk kokmaz, derisi yenilenir” şeklinde cevap vermiştir. KK29. Yazılar köyünden Huriye Bayram adlı kaynak kişi, “Çocuğun göbeği kesildikten sonra yıkanır. Çocuk, yıkandıktan sonra bir kalburun üzerine koyulur ve burada gözleri de dâhil her yerine gelecek şekilde tuzlanır. Çocuk bu şekilde bir süre bekler. Daha sonra tuzu yıkanır ve kundaklanır. Annenin yanına yatırılır” demiştir. KK27. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, göbek kesildikten sonra

yapılan geleneksel işlemlerle ilgili olarak şu bilgileri aktarmıştır: “Çocuğun göbeği kesilir kesilmez çocuk, sabun sürmeden suyla yıkanır. Çocuğu bazı kişiler tuzlar bazıları zararlı olur diye tuzlamaz. Ancak eskiden çocuğun teri, ayakları kokmasın diye tuzlanırdı. Gözleri canlı ve parlak olsun diye limon sıkılırdı. Bir de gözlerinde çapak olmasın diye içtiğimiz çaydan sürerlerdi” demiştir. KK25. Ayrıca Hayriye Kaya, çocuğu kundaklama aşamasında yapılan çeşitli işlemler hakkında da bilgiler vermiştir. Kaya’nın ifadelerine göre bu işlemler şu şekildedir: “Çocuk kundaklanırken alını düz olsun diye alınına bez bağlanır. Yanakları tombul olsun diye çenesinden bir bezle başının üzerinden sıkıştırılarak bağlanır. Göbeğinden çıkan kanı da yanaklarına sürersen kırmızı yanaklı olur. Ben torunlarımın yanaklarına sürdüm şimdi yanakları kırmızı kırmızıdır” demiştir. KK25. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Eskiden çocuğun göbeği kesildikten sonra tuzlanırdı. Çünkü o zamanlar ilaç yoktu. Çocuk pişik olmasın vücudu kabarsın diye tuzlardık. Çocuğu tuzuyla biraz bekletir sonra yıkayıp giydirdik. Eskiden çocuğun her şeyini biz dikedik. Hazır alma gibi bir şey yoktu. Doğumdan sonra çocuğu, sımsıkı kundaklardık. Büyüklerimiz çocuğun elleri ve ayakları dümdüz olsun diye kundaklayın derlerdi. Bizde onlardan ne gördüysek öyle yapardık. Ama şimdiki anneler çocuklarını kundaklamıyor bile” demektedir. KK7. Çeşitli köylerde yapılan araştırmalara göre göbeği kesildikten sonra çocuğun yıkandığı bilgisine ulaşılmıştır. Ancak Mudurnu ilçesinin Mangırlar köyünde çocuğun hemen yıkanmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu köyde görüşülen kaynak kişiler, çocuğun göbeği kurumadan o kısma zarar verir düşüncesiyle yıkamadıklarını bir hafta gibi bir süre bekleyip çocuğun göbeği kuruyup düştükten sonra yıkadıkları bilgisini tarafımıza aktarmışlardır. KK8, KK9, KK10.

Mudurnu sahasında doğumdan sonra anneyle ilgili çeşitli işlemlerin yapıldığı görülmektedir. Doğumdan sonra annenin yıkanmadan ve boy abdesti almadan çocuğu emzirmesinin uygun olmadığı ulaşılan bilgiler arasındadır. KK26, KK51, KK53, KK38. Bu hususta Karataş köyünden Mürettet Arıbakır, “Doğumdan sonra anne yıkanır. Annenin karnına çatlamasın diye zeytinyağı sürülür. Sonra annenin karnı sarkmasın diye sımsıkı sarılır. Yeni doğum yapmış kadına su içirilmez. Büyüklerimiz boş karna su içirilmez derlerdi. Bana doğumdan sonra çok sulu bir kızılık çorbası içirmişlerdi. Doğum yapan kadının katı şeyler yemesi de iyi olmaz” demiştir. KK44. Samsaçavuş köyünden Hatice Durmuş ise, “Çocuğun göbeği kesildikten sonra anne yıkanır. Mutlaka yeni alınmış bir kıyafet

giydirilir. Yeni doğum yapmış kadına, iki-üç gün su içirilmez. Bunun yerine karnının beresini alsın diye şerbet içirirler” demektedir. KK51.

3.3. Doğum Sonrası Âdet ve Uygulamalar

Yeni doğum yapmış kadına ne isim verilir? Mudurnu folklorunda yeni doğam yapmış kadın için çeşitli isimlendirilmelerde bulunulduğu tespit edilmiştir. Yeni doğum yapmış kadın için kullanılan bu isimlendirmeler genellikle lohusa ve nüfüse şeklindedir. KK19, KK22, KK25, KK29, KK47, KK55, KK58. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünde yeni doğum yapmış kadına lohusa ya da nüfüse denildiği öğrenilmiştir. KK1, KK2, KK4. Mangırlar köyünde loğusa denildiği de ulaşılan bilgiler arasındadır. KK9, KK10, KK12.

Doğum sonrası ağrısı olan kadına neler uygulanır? Niçin? Mudurnu ilçesi ve köylerinde doğum sonrası ağrıya son sancısı denildiği ve son sancısı olan kadına genellikle undan yapılmış loğusa çorbası (miyana çorbası) ve kızılıcak çorbası içirildiği yönünde bilgilere ulaşılmıştır. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın bu soruya, “Biz doğum yaptıktan sonra ağrı varsa bal yeriz, sarımsaklı kızılıcak çorbası içeriz. Ayrıca büyüklerimiz lohusa terlerse iyileşir derlerdi. Buna da loğusa teri çıkarma denilir” demiştir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, bu hususla ilgili olarak “Doğumdan sonra ağrısı olan kadına bol karabiberli kızılıcak çorbası içirilir. Çorbaya katılan karabiber kadını terletir iyi olur. Ya da kavrulmuş undan yapılan miyana çorbası içirilir. Böylece ağrısı olan kadın iyileşir” demektedir. KK7.

Mükerrerem Çakır’ın aktarmış olduğu bilgilere Karacakaya ve Alpağut köylerinde de rastlanılmıştır. Karacakaya köyünden Fatma Karacadere, “Doğumdan sonra kadının ağrısı olursa miyana çorbası içiririz. Miyana çorbası, kavrulmuş un, yağ ve su ile yapılır. Bu çorbayı içen kadının hem ağrısı geçer hem de eşi düşer” demiştir. KK55. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Doğumdan sonra lohusanın ağrısı olmasın diye loğusa çorbası içirilir. Bu çorba kavrulmuş un ve suyla yapılır” demektedir. Ayrıca Kaya, bu hususla ilgili olarak bazı uygulamalar gerçekleştirdiğini de aktarmıştır. Bu uygulamalar hakkında şunları söylemiştir: “Benim elim şifalıdır. Ben doğum yaptırdığım kadınların son sancısı olmasın diye üzerlerine çul örterdim. Böyle yapınca hiç ağrıları olmaz. Bir de doğum yapan kadına elimle su içiririm” demiştir. KK25.

Mudurnu ilçesinin Mangırlar köyünde doğum sonrası ağrısı olan kadın için çeşitli uygulamalara başvurulduğu görülmektedir. Örneğin Nezaket Yılmaz, son

sancısı çeken kadına tarhana helvası yedirildiğini, Rafiye Erdoğan ve Seher Özdemir, şerbet içirildiği yönünde bazı bilgiler aktarmışlardır. KK9, KK10, KK12. Hayriye Temel ise kendinden yola çıkarak “Ben doğum yapınca köyden bir kadın, benim son sancım olmadı senin de olmasın diye bana kendi eliyle su içirdi. Sonra gerçekten de hiç sancım olmadı” demiştir. KK8. Munduşlar köyünde doğum sonrası ağrısı olmaması için kadının sıcak tutulması ve terlemesi gerektiği yönünde bir bilgiye ulaşılmıştır. KK47. Ayrıca Yeniceşihlar köyünde Fitnat Kaba’nın, “Ben sekiz, on gün sancı çektim hiçbir şey yapmadım” şeklinde vermiş olduğu bilgiden yola çıkarak bu durumla karşı karşıya kalan kadınların çeşitli uygulamalara başvurmadıkları da söylenebilmektedir. KK58. Dedeler köyünden Şaziye Altan, bu soruyla ilgili dikkat çekici bir bilgiyi tarafımıza aktarmıştır. Altan’ın aktarmış olduğu bilgi ise şu şekildedir: “Hayvanların doğum yaptıktan sonra ağrısı olmazmış. Bu nedenle doğum yapmış kadını son sancısı tutmasın diye hayvanın yularını beline bağlarlar.” KK22.

Doğum müjdesini verene ne yapılır? Doğum sonrası uygulamalardan biri de doğum müjdesiyle ilgilidir. Mudurnu ilçesi ve köylerinde doğum müjdesini ilk veren kişiye para ya da hediye verilmesi yaygın bir alışkanlık olduğu söylenebilmektedir. Kaynak kişiler, bu soruya genellikle hediye verilir şeklinde cevaplar vermişlerdir. KK1, KK2, KK7, KK8, KK9, KK10, KK12, KK13, KK14, KK22, KK25, KK27, KK29, KK47, KK55, KK58.

Çocuk ilk defa kimin kucağına verilir? Neden? Bu soruyla ilgili olarak kaynak kişilerden, doğumdan sonra çocuğun genellikle aile büyüklerinden birisine, babaya ya da annenin kucağına verildiği bilgisine ulaşılmıştır. KK14, KK22, KK27, KK29. Bu hususla ilgili olarak Keçikıran köyünden Aysu Veli, “Çocuk doğduktan sonra ilk olarak anneye verilir anneci olsun diye ya da babaya verilir babasına düşkün olsun diye” demiştir. KK4. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Çocuk, ilk olarak evin büyüğünün kucağına verilir. Bu kişi çocuğun kulağına ezan okur” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Hayriye Temel bu soruya, “Anne karnında çocuğu taşıdığı ve zahmet çektiği için ilk anneye verilir” şeklinde bir cevap vermiştir. KK8. Yazılar köyünden Müşerref Güngör, çocuğun kulağına ezan okuması için evin büyüğünün kucağına verildiği bilgisini aktarmıştır. KK13. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Çocuk ilk olarak babanın kucağına verilir. Anneyi zaten sever babayı da sevsin diye ilk onun kucağına verilir” demiştir. KK25. Bu soruyla ilgili olarak Hatice Özpelit ise çocuğun

annesinin kokusunu alıp tanınması için ilk annenin kucağına verilir şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK23.

Çocuğu ilk defa kucağına alan kişi ne tür uygulamalar yapar? İlgili inanışlar nelerdir? Mudurnu sahasında kaynak kişilerden alınan bilgilere göre çocuğu ilk kez kucağına alan kişi, genellikle çocuğun kulağına ezan okumakta ve çocuğa ad vermektedir. Mangırlar köyünden Seher Özdemir bu soruyla ilgili şu bilgileri aktarmıştır: “Çocuk hemen emzirilmez. Emzirilmeden önce çocuğu kucağına alan kişi çocuğun kulağına ezan okur” demektedir. KK22. Yeniceşihlar köyünden Fitnat Kaba, “Çocuğu kucağına ilk kez evin büyüğü ya da çocuğun babası alır. Bu kişi abdest alır sonra çocuğun sağ kulağına üç defa ezan okur, sol kulağına kamet getirir” demektedir. KK58. Bu soruyla ilgili olarak benzer bilgilere Alpağut köyünde de ulaşılmıştır. Hayriye Kaya’nın aktarmış olduğu bilgiye göre çocuğu kucağına ilk alan kişi çocuğun kokusunu içine çeker ve çocuğun kulağına ezan okur. KK25. Ayrıca Mudurnu sahasında yeni doğan çocuğu ilk kez kucağına alan kişinin, iyi dileklerde bulunduğu, çocuk ve ailesi için dua ettiği, çocuğa nazar değmemesi için nazar duası okuduğu şeklinde çeşitli bilgilere de ulaşılmıştır. KK26, KK37, KK43, KK44.

Yeni doğan çocuğa ilk ne zaman süt verilir? Yeni doğmuş çocuğa ne zaman süt verilir sorusuyla ilgili çeşitli uygulamaların var olduğu söylenebilmektedir. Bu hususla ilgili Mudurnu ilçesi ve köylerinde toplanan malzemeler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, çocuğun kulağına ezan okunduktan sonra süt verildiğini, Mangırlar köyünden Hayriye Temel, çocuğun kulağına ezan okuyup adını verdikten sonra süt verildiği bilgisini aktarmıştır. KK1, KK8. Mangırlar köyünde görüşülen diğer kaynak kişiler çocuğa, üç ezan vakti geçtikten sonra süt verildiği yönünde bazı bilgiler vermişlerdir. KK9, KK10, KK12. Dedeler köyünden Şaziye Altan farklı olarak “Anne yıkandıktan sonra çocuğu hemen emzirir. Anne çocuğu sık sık emzirmez bekletirse çocuğu sarılık basar. Çocuğa sarılık basmaması için anne sık sık emzirmeli beşiğine sarı yazma örtmelidir” demiştir. KK22. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Doğumdan sonra anne yıkanıp abdest aldıktan sonra çocuğu emzirmelidir. Abdest almadan çocuğu emzirmesi iyi olmaz” demektedir. KK25. Bu soruyla ilgili olarak Yazılar köyünden Huriye Bayram, yirmi dört saat geçmeden çocuğa süt verilmediği bilgisini tarafımıza aktarmıştır. Bayram, yirmi dört saat geçmeden çocuğa süt verilmemesindeki amacı “çocuğun sabırlı olması

için” olduğunu belirtmiştir. KK27. Mudurnu sahasında toplanan malzemeler sonucunda yeni doğmuş çocuğa ilk süt verilirken bazı kaynak kişiler üç ezan vaktinin geçmesini beklerken bazı kaynak kişiler bir günün geçmesini beklediklerini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden ayrı olarak bazı kaynak kişiler ise böyle bir uygulamaya sahip olmadıklarını söylemişlerdir. KK2, KK3.

Çocuğa ne zaman ad verilir? Çocuğa ne zaman ad verildiğiyle ilgili sahada çeşitli malzemelere ulaşılmıştır. Kimi köylerde kaynak kişiler çocuğa doğar doğmaz ad verildiğini söylerken kimi köylerde ise bir ya da üç ezan vaktinin geçmesi gerektiğini söylemektedirler. KK2, KK7, KK12, KK13, KK14, KK22, KK27, KK40. Bu hususla ilgili olarak Keçikıran köyünden Aysu Veli, “Çocuk doğduktan iki-üç gün sonra ad verilir”, Mangırlar köyünden Hayriye Temel, “Çocuk doğduktan sonra hemen verilir” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK4, KK8. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, “Üç ezan vakti geçtikten sonra verilir” demiştir. KK9. Alpağut köyünden Hayriye Kaya ise çocuğu yıkayıp giydirdikten sonra adının verildiği yönünde bir bilgi aktarmıştır. KK25.

Çocuğun adını kim seçer? Genellikle hangi adlar verilir? Niçin? Çocuğun adı sorusuyla ilgili olarak sahada bazı kaynak kişiler, çocuğun adını büyüklerin seçtiğini söylerken bazı kaynak kişiler ise çocuğun annesinin, babasının seçtiğini ve genellikle Ayşe, Fatma, Elif, Mehmet, Mustafa, Muhammed gibi isimlerin verildiğini aktarmışlardır. KK28, KK36, KK39, KK42, KK53, KK62. Bu soruyla ilgili olarak Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Çocuğumun adını ben kendim Meryem koydum”, Sebiha Taşkın, “Eskiden dedeler, nineler seçerdi. Anne, baba pek konuşmazdı. Ancak şimdi çocuğun anne ve babası seçiyor, büyükler pek karışmıyor” demektedir. KK1, KK2.

Mudurnu sahasında kaynak kişilerden genellikle çocuğa hangi isimler verilirdi sorusuyla ilgili olarak farklı bilgilere ulaşılmıştır. Bu hususla ilgili olarak sahada toplanan bilgiler ışığında büyüklerin ya da anne ve babanın çocuğa, kaybettikleri sevdikleri büyüklerinin adlarını verdiklerini ya da Kuran’da geçen herhangi bir adı tercih ettikleri söylenebilmektedir. Bu soruyla ilgili olarak Mudurnu ilçesi ve köylerinde ulaşılan bilgiler şu şekildedir. “Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Şimdikiler tuhaf tuhaf isimler veriyorlar. Benim çocuklarımdan adı Bedriye, Hatice, Müyesser ve Meryem’dir. Benim bir çocuğum vardı adı Müyesser’di. O çocuğum ölünce diğer çocuğumun adını Müyesser koydum” demektedir. KK1. Aynı köyden olan bir başka kaynak kişimiz ise “Büyüklerimiz

yeni doğan çocuğa, ölülerimizin isimlerini koyarlardı. Mesela benim babamın adı Himmet idi, oğlumun adını da Himmet koydular” şeklinde bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK2. Çocuğa verilecek adın aile bağlarının ve soyun devam etmesiyle bir ilişkisi olduğu düşünülebilir. Bu durumla ilgili olarak Feruz köyünden Mükerrrem Çakır şunları söylemiştir: “Doğan çocuğa, aile bağlarının kopmaması için büyüklerin isimleri verilirdi. Mesela aileden Ali isimli biri öldüyse onun soyu sürsün diye yeni doğan çocuğa Ali ismi verilirdi.” KK7. Mudurnu ilçesi ve köylerinde kaynak kişilerden çocuğa verilecek ismin peygamber adlarından ya da Kur’an’da geçen isimlerden tercih edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu duruma örnek olarak Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz’ın aktarmış olduğu bilgi verilebilir. Yılmaz, “Eskiden büyüklerimiz dinî adlar verirlerdi. Mesela peygamberlerin isimleri gibi. Benim çocuğumun adı Yusuf, dedesi Yusuf peygamber nedeniyle o ismi vermişti” bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK9. Aynı bilgiye Yazılar köyünde de rastlanılmıştır. Müşerref Güngör, çocuğa verilecek adların genellikle peygamber isimlerinden seçildiğini ve Ayşe, Fatma, Yusuf, Musa gibi isimlerin verildiğini söylemektedir. KK13. Aynı köyden olan Emine Akdede adlı kaynak kişi “Kız çocuğuna genel de Fatma anamızın adı verilir” şeklinde bir cevap vermiştir. KK14. Alpağut köyünden Hayriye Kaya adlı kaynak kişimiz ise bu soruyla ilgili olarak şu bilgileri aktarmıştır: “Çocuğun adını seçen büyükler Ahmet, Mehmet gibi isimler verirlerdi. Peygamber isimlerinden ya da Kur’an’da geçen bir ismi verirlerdi.” KK25.

Ad koyma işlemini kim yapar? Mudurnu ilçesi ve köylerinde çocuğa ad koyma işlemini genellikle aile büyüklerinden birinin, çocuğun babasının ya da köy hocasının yaptığı yönünde bir bilgiye ulaşılmıştır. KK2, KK7, KK8, KK9, KK12, KK13, KK14, KK25, KK27 KK40, KK57. Bu hususla ilgili olarak Ormanpınar köyünden Aynur Karaağaçlı, “Babası çocuğa adını koyabilir eğer baba yoksa Müslüman olan biri koyabilir” şeklinde bir cevap vermiştir. KK34. Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu ise “Çocuğa ad koymak için hocaya çağrılır. Hocaya, bu çocuğun adını Ahmet koyacağız denir. Hoca kulağına ezan okur adını söyler” demektedir. KK33.

Ad verme işleminde ne tür uygulamalar yerine getirilir? Ad verme işlemiyle ilgili olarak Mudurnu ilçesi ve köylerinde birtakım uygulamaların olduğu görülmektedir. Karataş köyünde kaynak kişilerden alınmış olan bilgilerden

hareketle çocuk için seçilen ad, kulağa üç defa ezan okumak suretiyle verildiği söylenebilmektedir. KK38, KK39, KK40, KK41, KK42, KK43, KK44.

Yazılar köyünden Durmuş Akdede, bu soruya şu şekilde cevap vermiştir: “Çocuğun adını evin büyükleri verir. Benim torunum olduğunda adını Mustafa koymuştum. Çocuğa ad vermek için çocuk kucağa alınır besmele çekilir. Çocuğun kulağına ezan okunur ve üç defa adı söylenir” demektedir. KK15. Karataş köyünden Hikmet Yılmaz, “Çocuk yıkanıp kundaklandıktan sonra hemen adı verilmelidir. Çocuğun adını, evin büyüğü ya da çocuğun babası verir. Çocuğun adını verecek olan kişi abdest alır sonra çocuk kucağına verilir. Bu kişi kibleye döner çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet getirir ve adını verir” bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK32. Munduşlar köyünden Kadriye Dereli ise çocuğa ad verme işlemini köyün hocasının yaptığını söylemektedir. Dereli, çocuğa ad verme sırasında hoca'nın çocuk ile kibleye döndüğünü daha sonra çocuğun kulağına üç kez ezan okuduğunu ve üç kez adını söylediğini belirtmektedir. Bu işlem sonunda ise hoca, çocuğu annenin kucağına vererek iyi dileklerde bulunup dua ettiği bilgisini aktarmıştır. KK46.

Çocuğu yaşamayanlar bu doğan çocukların yaşaması için ne gibi isimler verirler? Çocuğu yaşamayan kişilerin doğan çocuklarının yaşaması için ne gibi isimler verdikleriyle ilgili sahada toplanan malzemeler şu şekildedir. Mudurnu sahasında bu hususla ilgili olarak çocuğa, anne-babasının adı verildiği ya da yaşatıcı gücünün olduğu düşünülen Yasin, Yaşar, Durmuş, Durdu gibi adların verildiği bilgisine ulaşılmıştır. KK1, KK2, KK3, KK4, KK7, KK13, KK22, KK25, KK27, KK40. Mangırlar köyünde aile büyüklerinin adı verilirse doğan çocuğun uzun yıllar yaşayacağı inancı hâkim olduğu söylenebilmektedir. KK8, KK12. Bu soruyla ilgili Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman, “Bir komşumuz çocuğu ölmesin diye adını Kur'an'dan seçerek Kevser koymuştu” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK50. Dedeler köyünden Hatice Özpelit, çocukları ölmemesi için bazı ailelerin, köylerinde bulunan türbeye giderek dua ettiklerini ve kurban kestiklerini tarafımıza aktarmıştır. Özpelit, aktarmış olduğu bilgilere de şunları da eklemiştir: “Türbeye giden bu kişiler çocuklarının ölmemesi için çocuklarını türbeye satarlar. Bu yüzden de çocuklarının adını Satı, Satılmış koyarlar.” KK23. Alpağut köyünden Nazmiye Küçük, ailelerin çocuklarını kaybetmemek için sık sık hastaneye gittiklerini ve tedavi gördüklerini söylemektedir. KK26.

Mudurnu ilçesi ve köylerinde çocukları yaşamayan ailelerin çocuklarının yaşaması için Yaşar, Dursun gibi isimler verdikleri görülmektedir. Çocukların hayatta kalması amacıyla verilen bu isimlerden başka farklı isimlerin de verildiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu hususla ilgili Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz, doğan çocuğun ölmemesi için Durdu, Durkadın, Akkadın, Umut, Ümit gibi adların verildiğini tarafımıza aktarmıştır. KK35. Ayrıca sahada çocuğun yaşaması için başvurulmuş çeşitli uygulamalar da yer almaktadır. Bu uygulamalara adak adamak, türbelere yatmak, kurban kesmek, çeşitli kocakarı ilaçları kullanmak, şifalı olduğuna inanılan sulardan yararlanmak ve hastanelere başvurmak örnek olarak verilebilmektedir. KK36, KK48, KK53, KK58, KK60.

Doğup da yaşamayan çocukların yaşamasını sağlamak için yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde doğup da yaşamayan çocukların yaşamasını sağlamak için birtakım uygulama ve inanışların olduğu söylenebilmektedir. Mudurnu'nun Mangırlar köyünden olan Hayriye Temel adlı kaynak kişi bu soruyla ilgili şu bilgileri vermektedir. Temel, “Çocukların yaşaması için buralarda bir kayadan geçirirler. Mesela çocuk durmuyor, ağlıyorsa o kayadan geçirirler” demektedir. KK8. Hayriye Kaya'nın aktarmış olduğu bu bilgiye Karataş ve Yeniceşihlar adlı köylerde de rastlanılmıştır. Karataş köyünden Nurgül Türk adlı kaynak kişi bu hususla ilgili doğup da yaşamayan çocuklarını yaşamasını sağlamak için Mudurnu ilçesinde bulunan ortası delik olan bir kayadan geçirildiğini tarafımıza aktarmış olup ifadelerine şunları da eklemiştir: “Böyle çocukları Aktaş adında bir kayaya götürürler. Çocuğu kayadan geçirirler ve çocuk iyileşir.” KK43. Yeniceşihlar köyünden Seher Bayhan ise “Hiç öyle bir şey başımıza gelmediği için bilmiyorum. Ancak çocuk ölmesin diye Aktaş kayasından geçirdiklerini duymuştum” demektedir. KK57.

Mudurnu sahasında doğup da yaşamayan çocukların yaşaması için başvurulmuş daha pek çok uygulama ve inanış bulunmaktadır. Örneğin; Keçikıran köyünden Seniye Taşkın, “Eskiden çocuk yaşasın ölmesin diye hocalara gidip sübyan muskası yazdırılırdı. O muska çocuğun beline bağlanırdı. Muska çocuğu korurdu” bilgisini aktarmıştır. KK3. Bu durumla karşı karşıya kalan ailelerin başvurdukları bir başka uygulama da türbeye gitmektir. Çocuklarının yaşaması için türbeye giden ailelerin buralarda namaz kıldıkları, dua ettikleri ve kurban kestikleri söylenmektedir. KK27, KK47. Başvurulan bu uygulamayla ilgili

Dedeler köyünden Şaziye Altan şunları söylemektedir: “Çocuğu doğup da yaşamayanlar bizim burada bulunan Ermen Dede türbesine (Dedeler Türbesi) gidip namaz kılarlar, okurlar.” KK22.

Kız ve erkek çocuk doğumu nasıl kutlanır? Kaynak kişilerden bu soruyla ilgili edinilen bilgiler şu şekildedir. Dedeler köyünden Şaziye Altan, “Kim hangi cins çocuk istiyorsa ona göre bir kutlama yapar ama erkek çocuk sahibi olunca muhakkak kurban kesilir” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK22. Yazılar köyünde ve Hacımusalar köyünde bu soruyla ilgili eskiden kız ya da erkek olsun bir kutlama yapılmadığı yönünde bir bilgiye ulaşılmıştır. KK13, KK14, KK57. Mudurnu ilçesinin Mangırlar köyünde “Eskiden bir kutlama yapılmazdı ama şimdi mevlit okutuluyor” bilgisi ile “Eskiden erkek çocuğa daha çok önem verilirdi. Bu yüzden şenlikli kutlamalar yapılırdı. Kız çocuğuna pek önem verilmezdi” şeklinde farklı bilgilere ulaşılmıştır. KK9, KK8. Ayrıca Feruz, Keçikıran ve Bostancılar adlı köylerdeki kaynak kişiler ise, kız ya da erkek çocuk olsun bir ayırımın söz konusu olmadığını, eşit şekilde sevinip kutlamalar yapıldığını tarafımıza aktarmışlardır. KK4, KK7, KK36.

Beşik töreni neden ve nasıl yapılır? Kimler davet edilir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde yapılan saha araştırması sonucunda beşik töreni denilen uygulamanın olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Sahada görüşülen kaynak kişiler, böyle bir uygulamanın söz konusu olmadığını ancak çocuğun 40’ı çıkınca bebek mevlidi yaptıklarını söylemektedirler. KK7, KK16, KK27, KK30, KK44, KK45, KK55, KK62. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın’ın bebek mevlidiyle ilgili aktardığı bilgiler şu şekildedir. “Bebek mevlidi, çocuğun 40’ı çıkınca ve doğan çocuğun herkesi görmesi amacıyla yapılır. Tüm köy, akrabalar, komşular davet edilir. Mevlide davet edilen kişiler elleri boş gelmez, ev sahibi de bu kişilere ikramlarda bulunur.” KK2. Mangırlar köyünde de aynı durum söz konusudur. Mangırlar köyünde görüşülen kaynak kişilerin aktarımına göre beşik töreni yapılmamaktadır. Ancak çocuğun hayırlı, sağlıklı olması ve kazalardan belalardan korunması amacıyla mevlit yapıldığını aktarmışlardır. KK8, KK9, KK10, KK12. Mudurnu sahasında, beşik töreni uygulamasının olmadığı bilgisinin yanında bazı köylerde eskiden bebek mevlidinin yapılmadığı bilgisine de ulaşılmıştır. Bu hususla ilgili olarak Yazılar köyünden Emine Akdede, “Eskiden bebek mevlidi diye bir şey yoktu ama şimdi yapılıyor. Hoca getirtilip mevlit okutulur. Bu mevlide komşular, akrabalar davet edilir”, Müşerref Güngör ise, “Eskiden çocuk

çoktu. Bebek mevlidi gibi şeyler yapılmazdı. Ama şimdiki anneler yapıyor” demektedir. KK14, KK13.

Kırlama ne zaman yapılır? Yörenizdeki adı nedir? Niçin kırlama yapılır? Mudurnu sahasında kaynak kişilerden gelen cevaplar genellikle iki defa kırlama yapıldığı şeklindedir. Eğer çocuk kız ise ilk kırk 19. gün, ikinci kırk 39. günde yapılır. Çocuk erkek ise ilk kırk 20. gün, ikinci kırk 40. gün yapılır. Kırlama işlemiyle ilgili Mudurnu ilçesi ve köylerinde şu bilgilere rastlanılmıştır. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, kırlama işleminin yörelerinde farklı bir adı olmadığını söylemektedir. Çakır, kırlama işleminin yapıldığı zamanla ilgili şunları aktarmaktadır. “Çocuk iki defa kırklanır. Çocuk kız olursa 18. günde ve 39. günde kırklanır. Çocuk erkek olursa 20. günde ve 40. günde kırklanır. Kız çocuğu eksik etek olduğu için eksik kırklanır. Erkek çocuğu biraz önde olduğu için tam günün de kırklanır.” KK7.

Mangırlar köyünden Hayriye Temel, “Kırlama, kız olsun erkek olsun bir yarı kırkında bir de tam kırkında yapılır. Kırlamanın köyümüzde farklı bir adı yoktur” demektedir. KK8. Yine Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan, Nezaket Yılmaz ve Seher Özdemir, çocuğu kırk basmaması için kırkladıklarını ve yörelerinde bu işleme farklı bir isim verilmediğini söylemektedirler. KK10, KK9, KK12. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, kırlama işlemiyle ilgili aktarmış olduğu bilgiler şu şekildedir: “Çocuk, iki defa kırklanır. Çocuk kızsı ilk kırk 19. günde, tam kırk 39. günde yapılır. Çocuk erkeğe yarı kırk 20. günde, tam kırk 40. günde yapılır. Kız, eksik etek olduğu için eksik kırklanır” demektedir. KK25. Yazılar köyünden Müşerref Güngör bu soruya, “Çocuk hastalanmasın kırk basıp mücürüm (zayıf, çelimsiz) kalmasın diye kırklanır. Biz çocuğu iki defa kırklarız. Bazıları bir defa kırklar. İlk kırlamaya yarı kırk, ikinci kırlamaya tam kırk denir. İlk yarı kırkta kız çocuğu 19. günde, erkek çocuk 20. günde kırklanır. Tam kırkta kız çocuk 39. günde, erkek çocuk ise 40. günde kırklanır” şeklinde bir cevap vermiştir. KK13.

Kırlama işleminde ne gibi araç-gereç ve malzemeler kullanılır? Mudurnu sahasında kaynak kişiler, bu soruyla ilgili genel olarak kırlamada kullanılacak olan suyu ölçmek için fincan, kepçe ya da kaşık kullanıldığını 40 defa fincan, kepçe ya da kaşık ile ölçülen bu suyun koyulması için ise kova kullanıldığını aktarmışlardır. Ayrıca kaynak kişilerden bu kovanın içine annenin ve babanın yüzüğü, altın, gümüş, para, iğne, taş ve yün gibi nesnelerin koyulduğu bilgisine de

ulaşılmıştır. KK1, KK2, KK3, KK7, KK8, KK9, KK10, KK12, KK13, KK14, KK25, KK27, KK47, KK55.

Hem çocuk hem de annesi kırklanır mı? Bu soruyla ilgili olarak Bostancılar köyünden Nuray Söbüta, “Evet çocukla beraber anne de iki defa kırklanır” demektedir. KK36. Karataş köyünden Nermin Kaplan, “Evet anne ve bebek aynı gün de kırklanır. Ancak bebek önce kırklanmalıdır” demektedir. KK40. Mürettet Arıbakır, bu soruyla alakalı olarak anne ve bebeğin aynı anlarda ancak farklı yerlerde kırklandığı bilgisini aktarmıştır. KK44. Munduşlar köyünde hem anne hem de çocuk kırklanır mı sorusuyla ilgili şu bilgilere ulaşılmıştır. Munduşlar köyündeki kaynak kişiler, anne ve bebeğin hem yarı kırkta hem de tam kırkta olmak suretiyle iki kez kırklandıklarını aktarmışlardır. Ancak anne ve bebeğin farklı yerde kırklanarak çocuğun anneden önce kırklanması ve annenin üzerine gitmesi gerektiğini söylemektedirler. Eğer anne çocuğun üzerine giderse çocuğu kırk basacağına ve hastalanıp öleceğine inanmaktadırlar. KK45, KK46, KK47, KK48. Kavak köyünden Çiçek Akalın, bu soruyla ilgili ayrıntılı olarak şu bilgileri tarafımıza aktarmıştır: “Çocuk ve anne, ikisi de aynı zamanda kırklanır. Çocuk evin uygun bir odasında anne ise banyoda kırklanır. Çocuk anneden önce kırklanır ve banyo kapısında anneyi bekler. Anne çıkınca çocuğu sırtına alır böylelikle çocuğa kırk basmaz” KK53.

Susuz kırklama işlemi de yapılır mı? Araştırma yapılan Mudurnu sahasında görüşülen kaynak kişilerden bazıları yörelerinde susuz kırklama olmadığını, bazı kaynak kişiler ise bu uygulama hakkında bilgileri olmadığını söylemektedirler. KK3, KK4, KK36, KK37, KK41, KK52, KK54, KK59, KK60.

Kırklama nasıl yapılır? Kırklamayı kimler yapar? Nerede yapılır? Araştırma yapılan sahada kırklama işlemini genellikle evin büyüğünün yaptığı ve bu işlemin evin uygun bir bölümünde yapıldığı görülmektedir. KK1, KK4, KK9, KK13, KK24, KK35, KK38. Mudurnu ilçesi ve köylerinde bu işlemle ilgili ulaşılan bilgilerden yola çıkarak bazı farklılıklar olduğu gibi genel hatlarıyla benzerlik içerdikleri söylenebilmektedir.

Mudurnu ilçesinin Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, kırklamayla ilgili “Bebeği ve anneyi kırklamak için su ve fincan kullanılır. Evin büyüğü, anneyi ve bebeği evin uygun bir yerinde kırklar. Evin büyüğü olan kişi, kırk fincan su hazırlar ve bu suyu hazırlarken dua eder. Daha sonra bu suyun içine taş, anne ve babanın yüzüğü atılır. Hazırlanan bu su ile çocuk kırklanır. Çocuk kırlandıktan

sonra bu su, çocuğun giysilerine ve evin her yerine serpilir” şeklinde bilgilerini aktarmıştır. KK7. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, bu soruya “Anneanne veya babaanne yapar. Eskiden evlerde bulunan dolap banyolarında kırklama yapılırdı” şeklinde bir cevap vermiştir. KK2. Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik, kırklamayı “Kırklamayı evin büyüğü yapar. Bir kaba kırk kepçe su atılır. Her su atışta İhlâs suresi okunur. Su dolu kabın içine yün, gümüş ya da altın kırk defa batırılıp çıkarılır. Hazırlanan bu suyla çocuk ve anne ayrı yerlerde olacak şekilde kırklanır” şeklinde anlatmaktadır. KK62.

Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu, kırklama işlemiyle ilgili bazı farklı bilgiler aktarmıştır. Buna göre Demircioğlu’nun aktarmış olduğu bilgiler şu şekildedir: “Kırklamayı babaanne yapar. Bebek ve anne de kırklanır. Bebek, uygun bir odada, anne de banyoda kırklanır. Anne ve bebeğe ayrı ayrı kaplara kırk fincanlık su hazırlanır. Bu suyun içine çocuk sağlıklı olsun diye taş, para, yüzük atılır. Hazırlanan bu su ile bebek yıkanır. Yıkanırken çocuğun başına kalbur tutulur ve su dökülür. Kalbur, suyun kırk delikten geçmesi için kullanılır. Kırklama yapılan bu sudan biraz alınır ve evin her yer yerine saçılır. Annenin işi bittikten sonra banyoda çocuğu bekler. Bebek banyo kapısından anneyi karşılar. Eğer anne bebeği beklemez üzerine giderse çocuğu kırk basar, hastalanır.” KK19. Yeniceşihlar köyünden Fitnat Kaba ise “Kırklamayı çok bile yaşlı kadınlar yapar. Kırklama, evin bir odasında yapılır. Kırklama, yarı kırk ve tam kırk olacak şekilde iki kez yapılır. Kırklama yapılacak gün sabah vakti olmasına dikkat edilir. Öğleden sonra ya da akşam saatlerinde kırklama yapılmaz” demektedir. KK58.

Kaç kez kırklama işlemi yapılır? Süreleri nedir? Mudurnu sahasında ulaşılan kaynak kişilere göre kırklama iki kez yapılmaktadır. Ayrıca ulaşılan kaynak kişilerden alınan bilgiler ışığında kırklama işleminin yapıldığı gün açısından erkek ve kız çocuk arasında bazı farklılıklar olduğu söylenebilmektedir. Bu soruyla ilgili olarak Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Kırklama iki kez yapılır. Kız çocuğu 19. günde ve 39. günde yapılır. Erkek çocuk ise 20. günde ve 40. günde yapılır. Kız çocuğunu eksik etek derler o yüzden erkek çocuğuna göre eksik günde kırklarlar” demektedir. KK1. Fatma Taşkın’ın aktarmış olduğu bilgilere Mangırlar köyünde, Alpağut köyünde de rastlanılmıştır. KK8, KK9, KK10, KK12, KK25. Yine Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “İki kere kırklama yapılır. Bunlara yarı kırk ve tam kırk denir. Kız çocuk, 19. ve 39. Gündeler de kırklanırken erkek çocuk, 20. ve 40. günlerde kırklanır. Çocuğun ömrü kısa

olmasın diye kırklama, öğle vakti olmadan yapılmalıdır” şeklinde kırklama işlemiyle ilgili bir bilgi aktarmıştır. KK2. Yazılar köyünden Müşerref Güngör ve Feruz köyünden Mükerrerem Çakır ise yeni doğan çocuğun, doğduğu günden itibaren 20. ve 40. günlerde olmak suretiyle iki kez kırklandığını aktarmıştır. Ayrıca kız çocuğunun eksik etek olduğu inancı doğrultusunda erkek çocuğuna göre birer gün eksik kırklandığını söylemektedir. KK13, KK7.

Kırklama yapılmadan önce ne gibi tehlikeler söz konusudur? (kırk karışması, kırk basması vs.) Ne gibi önlemler alınır? Mudurnu halk kültüründe kırklama yapılmadan önce anne ve bebeğin bazı tehlikeler ile karşı karşıya kalabileceği inancı hâkimdir. Araştırma yapılan sahada kırkı çıkmayan anne ve bebeğin hastalanacağına hatta öleceğine inanıldığı görülmektedir. Bu durumla ilgili tespit edilen hususlar şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, bu soruyla ilgili “Eskiden iki kadın, kırkı çıkmayan çocuğu yan yana getirmezd. Yaşıt olur denilirdi. Bizim köyde iki amca çocuğu, kırkı çıkmayan çocukları yan yana getirdi de birinin çocuğu öldü” şeklinde bilgilerini aktarmıştır. KK1. Aynı köyden Sebiha Taşkın, kırkı çıkmayan çocuğun ne gibi tehlikelerle karşı karşıya kalabileceğini ve bu tehlikelerden nasıl korunabileceğini şu şekilde açıklamıştır. Taşkın, “Hamile iki kadın, birbirine gidip gelmez. Biri aklına kötü bir şeyler getirirse herhangi birinin çocuğu büyümez kırk basar ve ölür. Çocuğa kırk basmasın diye kırk gün boyunca eve et, balık getirilmez. Kırkı çıkmayan bebeğin yüzüne ay günü gelmiş bir kız bakmaz. Eğer bakarsa bebeğin yüzü, bakan kızın her ay gününde kızarır ve yara olur. Ay günü gelen bir kadın bebeğin yüzüne bakmadan önce ben annendenim deyip bakarsa bir şey olmaz.” KK2. Sebiha Taşkın, kırkı çıkmayan çocuğu tehlikelerden koruma yollarına ilişkin şu bilgileri de aktarmaktadır: “Kırkı çıkmayan bebeğe bir şey olmaması için kırk gün dışarı çıkarılmaz. Bir de çocuk evde, odada yalnız bırakılmaz. Yalnız bırakılmak zorunda kalınırsa yanına bıçak koyulur.” KK2. Taşkın’ın aktarmış olduğu bilgilerin bir benzerini de Karacakaya köyünden Akkadın Uslu adlı kaynak kişi aktarmıştır. Uslu’nun aktarmış olduğu bilgiler şu şekildedir: “Ben doğum yaptıktan sonra çocuk görmek için komşular gelmişti. Bir genç kız, çocuğun yüzüne şöyle bir bakmış gitmişti. Misafirler gidince çocuğun yanakları kızardı. Yüzü çatladı, kanadı ve yara oldu. Bu durum her ay devam etti. Daha sonra öğrendim ki kırkı çıkmayan çocuğun yüzüne genç bir kız gün görünümünde bakarsa böyle olurmuş. Sonra o kız öldü. Benim çocuğumun yanakları hiç yara

olmadı.” KK56. Karataş köyünden Nurgül Türk, “Eski insanlar, kırk basması diye bir şeyin olduğunu söylerlerdi. Geçmişte köyde birinin bebeği olmuştu. Aynı dönem benim de oldu. Kaynanam çocukların kırkı karışır diye beni o eve göndermemişti. Çocuğun zayıflar, hasta olur demişti.” KK43.

Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan, kırk basmış bir çocuğa neler yapılacağı hususunda başvurmuş olduğu uygulama hakkında şu bilgileri aktarmıştır. “Kırkı çıkmayan çocuk yaşıt olur. Bizim çocuğumuz yaşıt olmuştu. Düzelmesi için 40 ağaçtan, 40 ağaç kabuğu topladık. Bu kabukları yaktık ve küllerini suya attık. Sonra kasaptan aldığımız et parçasını da bu suyun içine koyduk. Hazırladığımız bu su ile çocuğu yıkadık ve çocuk düzeldi.” KK10. Aynı köyden olan Seher Özdemir de kırklama işlemi yapılmazsa çocuğun yaşıt olabileceği yönünde bilgilerini aktarmıştır. KK12. Dedeler köyünden Şaziye Altan, kırkı çıkmayan çocuğu çeşitli tehlikelerden korumak için dikkat edilecek unsurlar hakkında şunları söylemektedir. Altan, “Kırkı çıkıncaya kadar anneye pek iş yaptırılmaz. Evden çıkmasına izin verilmez. Evden ateş, kibrit, çakmak gibi ateşli yakıcı şeyler çıkmaz” demektedir. KK22.

Hacımusalar köyünden Hikmet Sezer bu soruya, “Yeni doğum yapmış kadınlar karşı karşıya getirilmezdi. Birinin içinden bir kötülük geçer çocuğu ölür diye bu yapıldı. Büyüklerimiz bizi kırk gün dışarıya çıkarmazdı. Yeni doğum yapmış kadınların evine göndermez kırk basar derdi” şeklinde bir cevap vermiştir. KK52. Munduşlar köyünden Emine Başarı kırkı çıkmamış çocuğa kırk basmaması için başvuru çeşitli işlemler hakkında bazı bilgiler aktarmıştır. Emine Başarı’nın aktarmış olduğu bilgiler ise şu şekildedir: “Kırkları çıkmayan iki kadın bir araya gelir ya da yolda karşılaşırsa birbirinin çocuklarını emzirir ya da birbirine iğne verirlerse kırkları karışmaz.” KK47. Benzer işleme 100. Yıl köyünde de rastlanılmıştır. Fitnet Şahin ve Fatma Çınar, aynı köyde yeni doğum yapmış kadınların kırklarının karışmaması için birbirine eşarplarını verdikleri bilgisini aktarmıştır. KK16, KK17. Mudurnu sahasında kırkı çıkmayan çocuğu çeşitli tehlikelerden korumak amacıyla alınan tedbirler hakkında farklı bilgilere de ulaşılmıştır. Bu bilgilere örnek olarak Samsaçavuş köyünden Hatice Durmuş, “Kırk günü doldurmayan çocuğun kirli bezleri atılmaz kırk gün bekletilir. Kırkı çıkınca atılır” demektedir. KK51. Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman ve Hatice Durmuş, kırkı çıkmayan çocuğu, yıkadıktan sonra kullanılan suyun dışarıya atılmadığını banyo ya da tuvaletten döküldüğünü söylemektedir. KK49, KK50.

Çavuşderesi köyünden ulaşılan bilgilerin benzerine Salmanlar köyünde de rastlanılmıştır. Fatma Özmen ise bu soruyla ilgili “Kırkı çıkmayan çocuk, akşam saatlerinde yıkanmaz. Çocuğu korkuturlar. Çocuk, gündüz gözünde yıkanır. Çocuğu yıkamak için kullanılan su da dışarıya dökülmez. Sabah vakti banyodan akıtılır. Suyu akşam vakti dışarıya dökersen çocuğa karışırverirler” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK61.

Loğusa ve bebeğini ilk defa ziyarete gelenler nasıl ağırlanırlar? Mudurnu halk kültüründe loğusa ve bebeğini ilk defa ziyarete gelenlerin yakın akraba ve komşuların olduğu görülmektedir. Bu soruyla ilgili kaynak kişilerden alınan bilgilere göre ise loğusa ve bebeği görmek amacıyla gelen bu kişilere çeşitli ikramlarda bulunmaktadır. KK1, KK10, KK12, KK13, KK22, KK24. Bu hususla ilgili olarak Keçikıran köyünden Aysu Veli, “Loğusa ve bebeği ziyarete komşular ve yakın akrabalar gelir. Gelen misafirlere mutlaka yemek verilir. Bebek aç gözlü olmasın diye bu yapılır”, Feruz köyünden Mükerrerem Çakır da benzer olarak “Loğusa ve bebeği ziyarete ilk defa yakın akrabalar gelir. Bu kişilere yemek ikram edilir” demektedir. KK4, KK7. Aynı durum Mangırlar köyünde de söz konusudur. Hayriye Temel ve Nezaket Yılmaz bu soruyla ilgili komşular, akrabalar gelir. Geçmiş olsun denir şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK8, KK9.

Loğusa ve bebek ilk defa ne zaman sokağa çıkarlar? İlk olarak kimin ziyaretine giderler? Bu sokağa çıkışa bir ad verilir mi? Kırkı çıkan loğusa ve bebeğin ilk defa ne zaman dışarıya çıktığı ile ilgili Mudurnu sahasında çeşitli uygulamaların olduğu söylenebilmektedir. Mudurnu ilçesi ve köylerinde kırkı çıkan loğusa ve bebeğin ilk defa sokağa çıkmasıyla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Yeniceşihlar köyünden Seher Beyhan, “Loğusa ve bebeği ilk kez dışarı çıkınca biraz uzak bir yere gider. Bebeğin boyu uzun olsun diye bu yapılır. Bu gidişe kırk uçurma denir” demektedir. KK57. Kırk uçurmayla ilgili olarak Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Kırkı çıktıktan sonra sokağa çıkışa kırk kovalama denir. Eskiden loğusa ve bebek, kırkı çıkana kadar sokağa çıkarılmazdı. Ancak şimdi doğum yapılır yapılmaz çıkılıyor. Kırkı çıkan anne, bebeği ile ilk kez ananesine ya da çocuk varlıklı olsun diye zengin olan birinin evine gider” bilgisini aktarmıştır. KK7. Mangırlar köyünden Hayriye Temel, bu soruya “Loğusa ve bebek sokağa ilk kez kırkları çıkınca ananeye gider. Buna da kırk uçurma adı verilir” şeklinde diğer bilgilere paralellik gösteren bir cevap vermiştir. KK8. Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, loğusa ve bebeğin kırkı çıktıktan sonra kible

yönünde bulunan herhangi bir komşuya gidildiği bilgisini aktarmıştır. KK56. Pelitözü, Ormanpınar ve Karataş gibi Mudurnu ilçesinin çeşitli köylerinde görüşülen kaynak kişiler ise kırkı çıkan loğusa ve bebeğin ilk olarak akrabalarını ziyaret ettiğini ya da çocuğun ileride arzu edilen mesleğe sahip olabilmesi için arzulanan meslekle ilgilenen kişilerin evlerine gidildiğini söylemektedir. KK19, KK35, KK38, KK40, KK43. Bu duruma örnek olarak Karataş köyünden Nermin Kaplan'ın aktarmış olduğu bilgiler verilebilir. Kaplan, kendinden yola çıkarak şunları söylemektedir; “Kendim öğretmen olmak istemiştım ancak okuyamadım. Bu nedenle ben olamadım çocuğım olsun diye kırkımız çıkar çıkmaz köyümüzde bulunan öğretmen komşumuzun evine gitmiştım.” KK40.

Gidilen yerlerde yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir? Mudurnu halk kültürüne bakıldığında kırk günün sonunda loğusa ve bebeğin gittiği yerlerde yapılan bazı uygulama ve inanışların olduğu görülmektedir. Sahada bu uygulama ve inanışlar ile ilgili toplanan malzemeler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Loğusa ve bebeğin gittiği yerde bebeğe yüzü güzel olsun diye yumurta verilir. Bebek erkekse, yüzüne sakal kısmına un sürülür. Saçı, sakalı çıksın beyazlasın uzun ömürlü olsun diye yapılır” demektedir. KK2. Mangırlar köyünden Hayriye Temel de Keçikıran köyünde olduğu gibi çocuğun sakalının çıkması amacıyla un sürüldüğünü aktarmıştır. KK8. Yine aynı köyden olan Nezaket Yılmaz, bu hususla ilgili farklı bir bilgi aktarmıştır. Yılmaz'ın aktarmış olduğu bilgi şu şekildedir: “Çocuğun yüzüne un ve kara sürülür. Çocuğu görenin gözünü o kara alsın da nazar değmesin, un da uzun ömürlü olsun diye sürülür.” KK9. Mangırlar köyünden olan Rafiye Erdoğan ve Seher Özdemir adlı kaynak kişiler bu soruya çocuğa para verilir şeklinde bir cevap vermiştir. KK10, KK12. Pelitözü köyünden Ayşe Çakır, “Çocuğun sakalı, bıyığı ağarsın, uzun yıllar yaşasın diye yüzüne un sürülür. Güzel yüzlü olsun diye ayrıca çocuğa yumurta verilir” demektedir. KK20. Munduşlar köyünden Kadriye Dereli ise “Loğusa ve bebeğe para ya da hediye verilir. Çocuğa nazar değmesin diye nazarlık hediye edilir. Kulak arkasına kazan karası sürülür” şeklinde bir bilgiyi tarafımıza aktarmıştır. KK46.

Loğusa ve bebek evde yalnız bırakılır mı? Ne zamana kadar yalnız bırakılmaz? Mudurnu ilçesi ve köylerinde loğusa ve bebeğin kırkları çıkana kadar yalnız bırakılmadı bilgisine ulaşılmıştır. KK35, KK38, KK40, KK43, KK5, KK57. Bu soruyla ilgili Mangırlar köyünden Bedriye Uğurlu, “Loğusa ve bebek,

kırkı çıkana kadar evde yalnız bırakılmaz” demektedir. KK11. Yazılar köyünden Emine Akdede, bu soruyla ilgili “Loğusa ve bebek, kırkı çıkana kadar evde yalnız bırakılmaz. Bebek korkar” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK14. 100. Yıl köyünden Melek Dilbez ise, “Loğusa ve bebek, kırkları çıkana kadar ne odada ne de evde yalnız bırakılır. Bir şeyler karışır diye yalnız bırakılmaz.” KK18. Dedeler köyünden Hatice Özpelit, “Anne ve bebek, kırk gün evde yalnız bırakılmaz. Yalnız bırakılırsa kara basar” demektedir. KK23. Bostancılar köyünden Nuray Söbütaş ise loğusa ve bebeğin kırk gün boyunca yalnız bırakılmadığını eğer yalnız bırakılırsa anne ve bebeğin bazı tehlikelerle karşı karşıya kalacağına inanıldığını söylemektedir. KK36.

Alpağut köyünden Zehra Yılmaz bu soruyla ilgili farklı olarak şu bilgileri söylemektedir. Yılmaz, “Hayır ikisi de yalnız bırakılmaz. Loğusa ve bebek kırkı çıkana kadar evde yalnız bırakılmaz. Çünkü loğusa kadının kırk gün boyunca mezarı açık olur derler.” KK24. Yine aynı köyden Hayriye Kaya ise “Loğusa ve bebeği yalnız bırakılmaz. Şeytan gelir derler” demektedir. KK25. Yeniceşihlar köyünden Fitnat Kaba, bu durumla ilgili olarak loğusa ve bebeğin evde tek başlarına bırakılmadığını eğer bırakılsa kara basacağına inanıldığını söylemektedir. Ayrıca Kaba, annenin çocuğunun başından ayrılmaması, arkası dönük uyumaması gerektiği yönünde çeşitli bilgileri de ifadelerine eklemiştir. KK58.

Loğusa ve bebek yalnız bırakılmak zorunda kalırsa ne gibi önlemler alınır? Mudurnu sahasında loğusa ve bebeğin tek başına bırakılmak zorunda kalırsa çeşitli tehlikelere yönelik nasıl tedbirler alınacağıyla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın bu hususla ilgili dikkat çekici bir bilgi aktarmıştır. Taşkın’ın aktarmış olduğu bilgi şöyledir: “Loğusa ve bebek evde yalnız bırakılmaz. Eğer yalnız bırakılmak zorunda kalırsa yatağının altına süpürge koyulur. Süpürgeye sen bunu ben gelene kadar bekle denir. Bir de yatağının altına bıçak koyulur.” KK2. Yine aynı köyden Aysu Veli adlı kaynak kişi ise loğusa ve bebeğin yatağının başına babanın atletinin koyulduğunu söylemektedir. KK4. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, loğusa ve bebeğin tek başına kaldıklarında bir tehlikeye maruz kalmamaları için yataklarının altına bıçak ve taş koyulduğunu aktarmıştır. KK7. Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu, kendinden yola çıkarak “Benim kaynanam yatağının altına bıçak ve kilit bir de başucuma Kur’an koymuştu” şeklinde bilgilerini aktarmıştır. KK19.

Demirioğlu'nun aktarmış olduğu bilgilerin benzerine Dedeler köyünde de ulaşılmıştır. Dedeler köyünden Şaziye Altan, “Loğusa kadın ve bebeği, tek başına bırakılmak zorunda kalırsa onları korkutmasınlar diye yataklarının altına bıçak koyulur” demektedir. KK22. Mudurnu ilçesinin Karataş köyünden Müyesser Kahraman, bu hususla ilgili şunları söylemiştir: “Anne ve bebeğini korkutmasınlar diye yataklarının altına kesici aletler ya da bir parça demir koyulur.” KK38. Karataş köyünden olan farklı bir kaynak kişimiz ise Müyesser Kahraman'ın bilgilerini destekler şekilde bilgiler aktarmıştır. Öyle ki Nermin Kaplan, bebeği ve anneyi korumak için yataklarının altına makas koyulması gerektiğini söylemiştir. KK40. Ulaşılan bilgilerden farklı olarak Çavuşderesi köyünden Hayriye Kocaman, loğusa ve bebeğin yanına erkek ceketini ve çalı süpürgesi koyulursa bir zarara uğramayacakları bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK49.

Kırkı karışmış ya da kırk basması olmuş bebek ve anne nasıl iyileştirilir? Kim iyi eder? Mudurnu ilçesinde kırkı karışmış ya da kırk basması olmuş anne ve bebeğin iyileştirilmesiyle ilgili Keçikıran köyünden Seniye Taşkın, “Anne ve çocuk hocaya götürülüp okutulur” demektedir. KK3. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “İhtiyarlara bezettirilir (dua okutmak)” demektedir. KK7. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Anneler birbirinin çocuklarını emzirerek iyileştirilir. Çocuklar emzirilmezse ölür” şeklinde bilgiler vermektedir. KK25. Yazılar köyünden Huriye Bayram'ın bu hususla ilgili aktarmış olduğu bir başka sağaltma yöntemi ise şu şekildedir: “Kırkı karışmış çocuğa yaşıt denir. Kırkları karışmış anneler, çocuklarını iyileştirmek için birbirlerinin çocuklarını emzirir ya da kara tavuğun üzerinden çocuğu geçirirler.” KK27.

Mudurnu ilçesi ve köylerinde kırkı karışmış ya da kırk basması olmuş çocukları iyileştirmek amacıyla ilçede bulunan ortası delik “Aktaş Kayası” isimli bir kayadan geçirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu hususla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Mudurnu’da fırın ağzı gibi küçük bir delik olan kaya vardır. Çocuğu oraya götürüp o delikten geçirirler. Sonra çocuk iyileşir” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Hayriye Temel, “Eskiden çocuğu kırk basmış diye kayadan geçirirlerdi” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK8. Dedeler köyünden Şaziye Altan, kırk basması ya da kırk karışması ile ilgili yaşamış olduğu olayı şu sözler ile aktarmaktadır: “Mudurnu ilçesinde Aktaş Kayası vardır. Bu koca kayada yeni doğmuş bir bebeğin geçebileceği kadar ufak bir delik vardır. Benim çocuğum olduğunda babaannesi benim çocuğumu köydeki

bir kız ile yaşıt etmiş. Sonra da onların evinden bir bez parçası koparıp getirmiş. Bana bu bez parçasını çocuğun yüzüne ört dedi. Ben de bunu beğenmeyip örtmedim. Sonra bana olanları bir bir anlattı. Ben bu kız çocuğunu gördüm içime bir kurt düştü o yüzden bu bezi getirdim dedi. Bunu duyunca ben bu bez parçasını kullandım ama o kız çocuğu öldü. Sonra benim çocuğumu Aktaş Kayası'na götürdük. Kayada bulunan delik çok küçüktür sadece yeni doğmuş bir bebek geçebilir. Dediler ki bu kayadan babası geçtiyse onun çocukları da geçmek zorundadır. Daha sonra beni çocuğum büyüyip evlat sahibi olunca onları da bu kayadan geçirmek için oraya gittik. Çocuklardan birini fırına koyar gibi bir ucundan ben sokuyorum diğer ucundan birisi alıyor. Buralarda derler ki kırk basmış çocuk, bu delikten geçip ağlarsa iyileşir. Biz torunlarımızın birini kayadan geçirdik, yere yatırdık nasıl yatırdık bilmem çocuk yuvarlandı çalılıkların içine gitti. Sebep bu ya çocuk ağladı.” KK22.

Araştırma yapılan sahada bu soruyla ilgili daha pek çok bilgiye ulaşılmıştır. Örneğin; 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin, “Hocaya biraz su okutulur. Sonra bu okunmuş su ile çocuk yıkanır. Böylelikle çocuk iyileşir” şeklindeki uygulamayı aktarmıştır. KK16. Pelitözü köyünden Ayşe Çakır, “Kırk basan çocuğu ve anneyi iyileşmeleri için türbelere götürülür. Bazıları kurşun da döktürür” demektedir. KK20. Munduşlar köyünden Neval Ayaz ise kırk basmış çocuğu sık sık tartıldığını ve tartılan ağırlıktan büyük gelince iyileştiğine inanıldığını söylemektedir. KK45.

Al basması inancı var mıdır? Araştırma yapılan Mudurnu ilçesi ve köylerinde al basması inancı ile ilgili sahada ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinde görüşülen bazı kaynak kişiler, yörelerinde al basması inancı olduğunu söylemektedir. KK1, KK2, KK3, KK7, KK8, KK22, KK25, KK27, KK32, KK33, KK35. Ancak ilçe halkının al basma inancını “Kara Basma” ya da “Gelincik Basması” olarak adlandırdıkları tespit edilmiştir. Bu hususla ilgili Nurgül Türk, “Ben al basmasını duymadım. Bizim burada kara basması derler” demektedir. KK43. Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz ise “Bizim buralarda gelincik basması derler. Bu gelincik çocuğu boğar” şeklinde bilgilerini aktarmıştır. KK35. Bahsi geçen soruyla ilgili araştırma yaparken çeşitli köylerde ve özellikle de Mudurnu ilçesinin merkez köyündeki bazı kaynak kişiler böyle bir inancın olmadığı bilgisine de ulaşılmıştır. KK11, KK39, KK41, KK42, KK58.

Al basmasına karşı ne gibi önlemler alınır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde al basmasına karşı alınan önlemler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, anne ve bebeği al basmasına karşı önlem olarak yatağın altına bıçak koyulduğunu söylemektedir. KK2. 100. Yıl köyünden Melek Dilbez'in bu duruma karşı almış olduğu önlemler şu şekildedir: "Ben başımın altına bıçak koydum. Yanımda da Kur'an vardı. Her şeyi besmele ile yapardım. Kırk gün boyunca da gece lambasını hiç kapatmadım." KK18. Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu ise bu soruyla ilgili dikkat çekici birtakım bilgiler aktarmıştır. Gündoğdu'nun aktarmış olduğu bilgiler şu şekildedir: "Loğusa kadına al basmasın diye kırmızı renkli loğusa şekeri yedirirlerdi. Eskiden Mudurnu'da bu şekerlerden satılırdı. Ancak şimdi satılmıyor." KK33. Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz, "Gelincik basmasın diye çocuğun yanına bıçak koyulur" şeklinde bilgi vermektedir. KK35. Mudurnu ilçesinin Karacakaya köyünde görüşülen kaynak kişiler bu hususla ilgili birtakım bilgiler aktarmıştır. Bu bilgiler ise şu şekildedir: Karacakaya köyünden olan Fatma Karacadere kendinden yola çıkarak "Benim kaynanam kilit kilitleyip yatağın altına koyardı. Bunu neden koydun diye sorunca da kara basmasın diye koydum. Artık sana kara falan çökmez derdi. Kırk gün dolunca da bu kilidi yatağın altından aldı" şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK55. Akkadın Uslu ise "Kilit alınıp kilitlenir ve yatağın altına koyulur. Ayrıca yatağın altına bıçak gibi kesici aletler koyulabilir. Bunlar kırk çıkana kadar alınmaz" demektedir. KK56. Yazılar köyünden Huriye Bayram, al basmasına karşı annenin başına kırmızı eşarp takıldığı bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK27.

Al karısı nasıl bir şeydir? Onunla ilgili bir olay duydunuz mu? Bu soruyla ilgili Mudurnu sahasında pek bilgi bulunamamıştır. Genellikle sahadaki kaynak kişiler bu soruyla ilgili bir bilgileri olmadığını söylemektedir. KK1, KK7, KK8, KK9, KK10, KK11, KK13, KK14, KK22, KK25, KK27, KK32, KK33, KK35, KK41, KK42, KK47, KK52, KK56, KK58. Ancak bazı kaynak kişiler de bizzat yaşadıkları olayları ya da çevrelerinden duyduklarını tarafımıza aktarmışlardır.

Bu durumla ilgili olarak Keçikıran köyünden Seniye Taşkın'ın bizzat yaşamış olduğu olay şu şekildedir: "Ben loğusayken iki defa başıma geldi. Bir keresinde loğusalık dönemimde çocuğumu sallarken yanımdan bir kedi geçti. Kalktım yatağın altına baktım yoktu. Sonra besmele çektim bir daha görmedim. Başka bir zaman ise yine loğusalık dönemimde üzerime bir şey oturdu. Ben besmele çekmeye çalışıyordum o bana başka bir şey söylettirmeye çalışıyordu.

Çok ağır, esmer, kara, tombul bir insan şeklindeydi. Giderken görmüştüm onu. Kaldığım odanın kapısı kapalıydı ama o kapıyı açıp çıkıp gitti.” KK2. 100. Yıl köyünden Melek Dilbez ise yaşadıklarını şöyle anlatmaktadır: “Kırkın çıkana kadar evde beklemen lazım. Ben loğusayken kız çocuğunun 37 gün kırkının çıkacaklarını söylemişlerdi. Ben de 37 gün olunca kırklandım. Bakkala gitmek için dışarı çıktım. Benim komşum eltisinin oğluna yüzük takmaya gidecekti. Bunu ertesi günden biliyordum. Ben bakkala giderken o komşumu sokakta kırmızı renkli bir elbise içinde gördüm. Bana hiç selam vermeden yanımda geçip eve girdi. Bir de komşumun evinin yanında geceleri mum, ışık yanıyor derlerdi. Sanki o ışık yanan yerden gelmiş gibi oldu. Sonra komşum Emine yenge bana selam vermeden gidince kızdım. Gittim evinin kapısına vurdum. Camından baktım ışığı yanmıyor. Sonradan kafayı toparladım. Hemen aklıma al karısı geldi korktum. Bu gerçekten oldu rüya değildi.” KK18. Karataş köyünden Nurgül Türk, çevresinden bu soruyla ilgili duymuş olduğu bilgiler ise “Loğusa kadını bu varlık uçurmuş öyle söylerlerdi. Bu, loğusa kadının rüyasına gelirmiş ya da loğusa kadın, tuhaf tuhaf şeyler görürmüş” şeklindedir. KK43. Karacakaya köyünden Fatma Karacadere ise bu soruya “Ezeli kara çöker derlerdi. Böyle kocaman bir şey gelir” şeklinde bir cevap vermiştir. KK55.

Al basınca ne olur? Kimi al basar? Araştırma yapılan sahada bu soruyla ilgili ulaşılan bilgiler şunlardır. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Anneyi de bebeği de al basabilir. Bebek, bazen uykusunda zıplardı. Biz de hemen dua okurduk” demektedir. KK1. Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman, “Anneye al basarsa fenalaşır kendinden geçer. Çocuğu da al basarsa ölebilir” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK50. Kavak köyünden Çiçek Akalın, “Anne ve bebek kırkları içinde yalnız bırakılırsa kara çökebilir. Kara çökünce çocuk normalde çok ağlar. Anne de baygınlık geçirir” demektedir. KK53. Yeniceşihlar köyünden Seher Beyhan, “Bir kadını loğusa döneminde kara basmış da ölmüş derlerdi. Bununla ilgili başka da bir bilğim yok” demektedir. Dolayüz köyünden Fatma Karataş, loğusa anneyi ve bebeğini al basabileceğini söylemektedir. Ayrıca al basmış bebeğin kötüleşip hastalanacağını, annenin ise baygınlık geçireceğini söylemektedir. Bu hususla ilgili bazı kaynak kişiler ise bir bilgileri olmadığını, böyle bir duruma şahit olmadıklarını söylemektedir. KK3, KK29, KK32, KK41.

Al basması nasıl sağaltılır? Kimler sağaltır? Sağaltmada kullanılan araç-gereç ve malzemeler, özellikleri nelerdir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde bu

soruyla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Kendi kendine dua okursun ya da evdeki büyük birine okumasını söylersin. Bazen köyde nefesi kuvvetli olduğuna inanılan kişiler olur. Onlara gidersin. Kullanılan bir araç-gereç yoktur” demektedir. KK2. Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, “Eğer anneye ya da bebeğe kara çökerse dua okursun. Sonra iyileşirler” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK56. Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu ise bu soruyla ilgili şunları söylemektedir: “ocuğa al basarsa iyileşmesi için ilçemizde bulunan Aktaş Kayası’na götürülür.” KK33. Bayise Gündoğdu’nun aktarmış olduğu sağaltma yönteminden Fındıcak köyünden Hikmet Yılmaz, Yazılar köyünden Huriye Bayram ve Alpağut köyünden şaziye Altan da bahsetmiştir. KK32, KK27, KK22. Salmanlar köyünden Fatma zmen ise çocuğu ve anneyi al basması sonucunda suya dua okunduğunu. Okunmuş olan bu suyun ise annenin ve çocuğun bulunduğu odaya serpildiğini söylemektedir. KK61.

Loğusanın sütü azalınca ne tür uygulamalar yapılır? Araştırma yapılan Mudurnu ilçesinde loğusanın sütünün azalması gibi bir durumda başvurulan uygulamalar genellikle benzerlik göstermektedir. Mudurnu halkı, loğusanın sütünün azalması gibi bir durumda belirli yiyeceklerin yenmesiyle birlikte bu sorunun ortadan kalkacağına inanmaktadır. Sahada bu soruyla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Feruz köyünden Mükerrem akır, “Loğusanın sütü azalınca yoğurtlu çorba ve soğan yedirilir” demektedir. KK7. Keçikıran köyünden Seniye Taşkın, “Loğusanın sütü gelsin diye bulgur pilavı, soğan yedirilir. şerbet içirilir” demektedir. KK3. Mangırlar köyünden Hayriye Temel, bu soruya “Loğusaya şerbet içirilir. Helva gibi tatlı şeyler yedirilir” şeklinde bir cevap vermiştir. KK8. Yine aynı köyden olan Nezaket Yılmaz ve Rafiye Erdoğan adlı kaynak kişiler ise bulgur pilavı, soğan, helva yedirildiği ve yoğurtlu çorba iirildiğini söylemektedir. KK9, KK10. Yazılar köyünden Müşerref Güngör, “Tatlı yesin sütü gelsin derlerdi” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK13. Yine aynı köyden Emine Akdede ise “Acı soğan ve helva yedirilir” demektedir. KK14. Alpağut köyünden Hayriye Kaya ise bu soruya farklı olarak “Soğan, tarhana helvası yer. şerbetin içine az tuz katılarak içirilir” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK25. Yazılar köyünden Huriye Bayram adlı kaynak kişi sütü kesilen loğusanın sütü geri gelsin diye hamur mayası ve gelincik otu yedirildiğini söylemektedir. KK27. Karataş köyünden Emine elikateş ve Müyesser Kahraman, loğusanın sütünün azalması gibi bir

durumda cegirgen (ısırgan otu) yenilirse sütünün artacağını söylemektedir. KK38, KK39.

Loğusanın sütünün kesilmesi veya azalmasına neler sebep olmuştur? Mudurnu Türk halk kültüründe genellikle loğusanın sütünün kesilmesine veya azalmasına üzüntü, stres, korku, hastalık gibi durumların neden olduğuna inanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. KK18, KK32, KK33, KK35, KK39, KK41, KK42, KK43, KK47, KK52, KK55, KK58.

Gece çocuğun bezleri dışarıda bırakılır mı? Bırakılmazsa niçin? Gece çocuğun bezleri dışarıda bırakılır mı sorusuyla ilgili sahada çeşitli yanıtlara ulaşılmıştır. Ulaşılan bu yanıtlar genellikle akşam vaktine kadar çocuğun bezlerinin dışarıda bekletilmemesi yönündedir. KK13, KK25, KK27, KK32, KK33, KK52. Bunla ilgili olarak Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Eskiden hazır bezler yoktu. Eski kıyafetleri bez olarak kullanırdık. Bu bezleri soğuk suyla yıkar avlaya ya da çalılıklara asardık. Asılan bu bezler akşam vaktine kadar orada bekletilmezdi. Çocuk çarpılır diye vakitlice alınırdı” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Çocuğun kırkı çıkana kadar bezleri dışarıda bırakılmaz. Çocuğu yıldız sayar derlerdi” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK7. Aynı bilgiye Mudurnu ilçesinin merkez köyü olan Karataş köyünde de rastlanılmıştır. Karataş köyünden Müyesser Kahraman, Mürettet Arıbakır ve Müzeyyen Tekin adlı kaynak kişiler de çocuğun bezlerinin akşam vaktine kadar dışarıda bekletilmemesi ve çöpe atılmaması gerektiğini eğer bırakılırsa çocuğun yıldız sayacağına inanıldığı bilgisini aktarmıştır. KK38, KK44, KK41. Mangırlar köyünde görüşülen kaynak kişiler ise kırkı çıkmayan çocuğun bezlerinin dışarıda bırakılmadığını söylemektedir. Ancak bırakılırsa bazı güçlerin çocuğu korkutup, zarar vereceğine inanıldığını aktarmıştır. KK9, KK10, KK11. Yazılar köyünden Emine Akdede bu soruyla ilgili, “Çocuğun bezleri akşam vaktine kadar dışarıda bekletilmez. Çocuğa karışırverirler” demektedir. KK14. Bostancılar köyünden Nuray Söbütaş bu soruyla ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir. Söbütaş’ın aktarmış olduğu bilgiler ise şu şekildedir: “Kırkı çıkmayan çocuğun bezleri dışarıda bekletilmez. Ne çöpe atılır ne de yakılır. Bu bezler kırk gün biriktirilir. Çocuğun kırkı çıkınca atılabilir. Eğer bezler çocuğun kırkı içinde çöpe atılır ya da yakılırsa çocuk çarpılır.” KK36.

Çocuğun giysilerinin yıkandığı su hemen her yere zamanlı zamansız dökülür mü? Bu soruyla ilgili olarak Mudurnu ilçesi ve köylerinde ulaşılan

bilgiler şu şekildedir. Feruz köyünden Mükerrer Çakır, “Çocuk, kırkı içindeyken bu su dökülmez. İkinci vaktinden sonra banyodan ya da tuvaletten dökülür. Eskiler böyle derlerdi” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Bedriye Uğurlu, “Akşam dar vakitte dökülmez. Çocuğa bir şeyler karışır” şeklinde soruyla ilgili bilgisini aktarmıştır. KK11. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, çocuğun giysilerinin yıkandığı suyun sabah vakti dökülmesi yönünde bir bilgi aktarmıştır. KK25. Munduşlar köyünden Müzeyyen Karakaya ve Emine Başarı adlı kaynak kişiler ise bu suyun gece gece dışarıya dökülmemesi sabah vakti banyodan dökülmesi gerektiğini belirtmektedir. KK48, KK47. Munduşlar köyünde ulaşılan bilgilerin benzerleri Kavak köyünde de ter almaktadır. Kavak köyünden olan Çiçek Akalın adlı kaynak kişi bu soruya “Bu su gece vakti dışarıya dökülmez. Sabah vaktine kadar bekletilir sonra banyoya dökülür. Büyüklerimiz bu suyu gece vakti dışarıya dökersen çocuğa cinler karışır derlerdi” şeklinde bir cevap vermiştir. KK53.

Doğduktan çok kısa bir zaman sonra ölen çocuklarla ilgili uygulamalar nelerdir? Mudurnu ilçesi ve civar köylerinde doğduktan çok kısa bir zaman sonra ölen çocuklarla ilgili başvuru uygulamaları hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Bu soruyla ilgili sahada ulaşılan malzemeler şu şekildedir. Pelitözü köyünden Hatice Özdemir, “Çocuk ölmesin diye sübyan muskası yazdırılır” demektedir. KK21. Aynı uygulamanın Keçikıran ve Alpağut köylerinde de var olduğu tespit edilmiştir. KK2, KK3, KK25. Yazılar köyünden Emine Akdede, “Çocuk Aktaş Kayasından geçirilir. Böylelikle çocuk ölmez” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK14. Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu, bu soruyla ilgili birkaç uygulama hakkında bilgi vermiştir. Gündoğdu’nun tarafımıza aktarmış olduğu bilgiler şu şekildedir: “Bizim buralarda çocuk doğduktan hemen sonra ölmesin diye adı değiştirilir. Eskiden bizim köyde bir çocuk doğduktan sonra çok ağlarmış. O isim ona olmadı diye ismini değiştirmişlerdi. Bir de çocuk ölmesin diye ya da çok cılız ise Delikli Kayadan geçirilir.” KK33. Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, bu soruya karşılık çocuk ile türbeye gidildiğini ve burada bir gece uykuya yatıldığını daha sonra ise orada kurban kesildiği şeklinde bir cevap vermiştir. KK56. Akkadın Uslu’nun bahsetmiş olduğu uygulamaya Mangırlar köyünden ve Karapınarkavağı köyünde de rastlanılmıştır. Bu köylerde görüşülen kaynak kişiler doğduktan sonra çok kısa bir sürede çocukları ölen ailelerin tekrar

çocuklarının ölmemesi amacıyla türbeye gittiklerini söylemektedir. KK10, KK11, KK12, KK62.

Alpağut köyünden Zehra Yılmaz bu soruya “Benim amcamın çocukları doğduktan sonra hep ölmüş. En son doğan çocuğuna ölmesin diye Durmuş adını koymuş. Şimdi o çocuğu sağlıklı bir şekilde yaşıyor” şeklinde bir cevap vermiştir. KK24. Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz ise “Yoksulun gönlünü hoş edeceksin. Yardıma ihtiyacı olana yardım edeceksin. Allah’a dua edip namaz kılacaksın. Ondan sonra Allah’ın izniyse çocuğa hiçbir şey olmaz” demektedir. KK35.

3.4. Çocukluk Çağı Âdet ve Uygulamalar

0-1 yaş arası çocuklar nerede yatırılır? Bu soruyla ilgili olarak Mudurnu’nun Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Çocuk, küçük olduğu için annenin yanına yatırılır” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK2. Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan da 0-1 yaş arası çocuklarının anneleri yanında yatırıldığını söylemektedir. KK10. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, Karataş köyünden Hikmet Yılmaz ve Emine Çelikeş, Bostancılar köyünden Nuray Söbüta, 0-1 arası çocukların Ordulu Beşik adı verilen beşiklerde yatırıldığı bilgisini aktarmıştır. KK7, KK32, KK39, KK36. Karataş adlı köyden olan Mürettet Arıbakır, kendinden yola çıkarak şu bilgileri aktarmaktadır: “Çocuk olunca tahta beşiklerde yatırılır. Tahta beşik yoksa urgan ve çarşaf ile salıncak yapılabilir. Tarlaya gidince çocuğu da tarlaya götürür ağaca urgan ve çarşaftan salıncak yapar yatırırız” KK44. Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, 0-1 yaş arası çocukların Ordulu Beşik ya da Kara Beşik isimli tahtadan yapılmış beşiklerde yatırıldığını aktarmıştır. KK56. Bu soruyla ilgili Yeniceşihlar ve Çavuşderesi adlı köylerinde ise farklı ve dikkat çekici bir inanişaya ulaşılmıştır. Bu köylerde yaşayan kaynak kişilerden alınan bilgilere göre çocuğun anne ve babasının yanında yatmasının iyi karşılanmamaktadır. Bu kişilere göre eğer çocuk, anne ve babasının yanında yatarsa çocuğun anne ya da babasının öleceğine inanılmaktadır. Bu nedenle de çocuğun beşikte ya da salıncakta yatırılması daha uygun olduğu bilgisine ulaşılmıştır. KK58, KK59, KK50, KK51.

Beşikte yatırılıyorsa beşik nasıldır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde çocukların yatırıldığı beşik hakkında ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Yazılar köyünden Emine Akdede, bu soruyla ilgili şunları aktarmaktadır. Akdede, “Eskiden tahta beşik kullanılırdı ve çocuğu ısıtsın diye beşiğe yünden

yatak yapıldı. Bu yatağa çitle adı verilir. Bu çitle, beşiğe koyulur üzerine ince bir yastık yapılır. Hazırlanmış olan çiltinin ortası delinir ve altına havruz koyulur. Havruz, topraktan yapılmaktadır. Topraktan yapılmış olan havruz, çilteye açılmış olan deliğin altına koyulur. Çocuğun tuvaleti oraya gider. Çünkü eskiden bez yoktu. Havruz kullanılırsa çocuğun altı temiz kalır. Kız çocuğununki biraz yuvarlak, erkeğinki biraz şişe şeklinde olur.” KK14. Dedeler köyünden Hatice Özpelit, “Eskiden çocuklar tahta beşikte yatırılırdı. Bu beşikte bağırdak, çarşaf, yastık bulunur. Büyüklerimiz beşiğe çocuğun oynaması için boncuk da takardı. Eskiden yokluk olduğu ve çok sık çocuk dünyaya geldiği için bir beşikte iki çocuk yatardı” demektedir. KK23. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz ise “Bizim çocukların beşikleri tahtadandı. Beşikte, iki başlık bulunur. Bu iki başlığın ortasında örümcek adı verilen bir tahta koyulur. Çocuk üşümesin diye bu örümceğin üzerine kalın yorgan, battaniye örtülür. Hem de karanlık olur çocuk rahat uyur. Beşiğin içine ot ve saman doldurulur. Bu ot ve samanın üzerine ince bir pamuk koyulur ve çocuk yatırılır” demektedir. KK9. Yine aynı köyden Rafiye Erdoğan, “Çocuk, eskiden tahta beşiklerde yatırılırdı. Beşikte bağırdak, kundak gibi şeyler bulunurdu” şeklinde bilgisini aktarmıştır. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, beşik ile ilgili şu bilgileri tarafımıza aktarmıştır: “Mudurnu’da tahtadan yapılan beşiğe Ordulu Beşik ya da Kara Beşik denilir. Eskiden çocuklar bu tahta beşiklerde yatırılırdı. Bu beşik, ot ile doldurulur. Otların üzerine pamuk döşenir. Biz çocuğa kendimiz yastık ve yorgan dikedik. Çocuğu bu hazırlanan beşiğe yatırılınca örümcek denilen tahtanın üzerine battaniye örtülür. Bu örümcek çocuğun yüzüne bir şey gelmesini engeller. Tahta beşiğin baş kısmında çocuğun rahat nefes alabilmesi için delikler de olur.” KK25.

Beşik ya da salıncakla ilgili inanmalar ya da kaçınmalar nelerdir? Beşik ya da salıncakla ilgili inanmalar ya da kaçınmalar ile ilgili ulaşılan bilgiler genel anlamda birbiriyle benzerlik göstermektedir. Mudurnu ilçesi ve köylerinde beşik ya da salıncığın sallanması durumunda çocuğun uykusunun kaçacağı, ağlayacağı ve karnının ağrıyacağı yönünde çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. KK2, KK16, KK22, KK33, KK46, KK57. Bu durumla ilgili sahada ulaşılan bilgiler ise şu şekildedir. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz, “Boş beşiği sallarsan çocuğun karnı ağrırdı” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK24. Yine aynı köyden Nazmiye Küçük de boş beşik sallanırsa çocuğun karnının ağrıyacağı yönünde bir bilgi aktarmıştır. KK26. Ormanpınar köyünden Aynur Karaağaçlı, “Büyüklerimiz, boş beşiğin

sallanmasına müsaade etmezlerdi. Çocuğun uykusunun kaçacağını söylerlerdi” demektedir. KK34. Karataş köyünden Müzeyyen Tekin, Ormanpınar köyünde ulaşılan bilgiye benzer olan birtakım bilgiler aktarmıştır. Tekin, “Boş beşik sallanırsa çocuk tüm gün uyumaz ve sürekli ağlar” şeklinde bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK41.

Beşikte kız ve erkek çocukların idrarını lazımlığa yapmalarını sağlamak üzere kullanılan araç, yöresel adı nedir? Mudurnu halk kültüründe beşikte kız ya da erkek çocukların idrarını lazımlığa yapmalarını sağlamak üzere kullanılan araç, gereç ile ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Çocuğun idrarını lazımlığa yapmasını sağlayan şeye ‘havruz’ adı verilir. Havruz, topraktan yapılır. Kız çocukları için kullanılacak olan havruz biraz yuvarlak, erkek için ise kullanılacak havruz şişe gibi biraz uzun olur” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, bu soruya “Eskiden çocukları beşikte bırakıp tarlaya giderdik. Altı çok ıslanmasın idare etsin diye de naylondan yapılmış ‘sübek’ kullanırdık” şeklinde bir cevap vermiştir. KK7. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, çocuğun idrarını yapması için kullanılan araç, gereçle ilgili olarak şu bilgileri aktarmıştır. “Eskiden çocuğun tuvaletini yapması için ‘sübek’ kullanılırdı. Çocuk erkek ise sübeğin ağız kısmı boru gibi olurdu. Çocuk kız ise sübeğin ağız kısmı yuvarlak olurdu” demektedir. Ayrıca Yılmaz, Mudurnu yöresinde sübeğin kullanılmasındaki amacı şu sözler ile ifade etmektedir. “Sübeği, çocuğun altındaki bez çok ıslanmasın diye kullanırdık. Çünkü eskiden hazır bez yoktu. Bizim zamanımızda Amerikan bezleri vardı. Bu bezlerin temizliği çok zahmetliydi. Bezleri kara kazanlarda kaynatıp öyle temizlerdik.” KK9. Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu, “Buna ‘sübek’ denir. Çocuk, altını çok ıslatmasın, altı temiz kalsın diye kullanırdık. Sübek, teneke ya da naylondan yapılırdı” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK19. Mudurnu ilçesinin araştırma yapılan köylerinde olduğu gibi Alpağut köyünde de bu soruyla ilgili bazı bilgilere ulaşılmıştır. Hayriye Kaya, bu soruyla ilgili şunları aktarmıştır: “Eskiden sübek kullanırdık. Oğlan çocuğununki biraz uzun, kız çocuğununki biraz yuvarlak biçimde olurdu. Bu sübeği çocuk altını ıslatmasın diye kullanırdık.” KK25.

Çocuğun altı nasıl bağlanır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde çocuğun altı nasıl bağlanır sorusuyla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Eskiden bez yapılırdı. Bu bezin altına naylon

koyulurdu ve bir uçkur ile bez bağlanırdı. Bezin üzerine de naylon kilot giydirilirdi” demektedir. KK2. Yazılar köyünden Müşerref Güngör ve Emine Akdede, çocuğun altını bağlamak için eski kıyafetlerden bezler diktiklerini tarafımıza aktarmıştır. Ayrıca Güngör ve Akdede, çocuğun altını bağlama sırasında toprak kullanmadıklarını söylemektedir. KK13, KK14. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, bu soruya “Eskiden bezleri biz kendimiz yapardık. Hazır bez nedir bilmezdik. Beyaz kumaşları alır dikerdik. Bunu alır naylonların üzerine sererdik. Daha sonra hazırladığımız bu bezi çocuğun altına bağlardık. Bezin kaymaması için de çocuğa kilot ya da kilotlu çorap giydirirdik” şeklinde bir cevap vermiştir. Ayrıca Yılmaz, bu bezlerle ilgili bazı hususlara değinmiştir. “Bezleri sıcak suda kaynatır beyaz sabunlarla yıkardık. Temizleyip tekrar kullanırdık. Şimdiki gibi bir kez kullanıp atmazdık” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK9.

Araştırma yapılan sahada çocuğun altını bağlama işlemi sırasında toprak kullanılmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu durumla ilgili olarak Karataş köyünden Nurgül Türk, “Ben çocuğun altını bağlarken hiç toprak kullanmadım. Kullanıldığını da hiç görmedim” demektedir. KK43. Fındıcak köyünden Sevilay Aksöz, Karataş köyünden Nermin Kaplan ve Kavak köyünden Çiçek Akalın, çocuklarının altını bağlamak için hazır bez kullandıklarını söylemektedirler. Ayrıca bu kaynak kişiler, eskiden büyüklerinin bez yerine eski kıyafetleri kullandıklarını tarafımıza aktarmışlardır. KK37, KK40, KK53.

Çocuk nasıl kundaklanmaktadır? Araştırma yapılan sahada çocuk nasıl kundaklanır sorusuyla ilgili ulaşılan bilgiler şunlardır. Mudurnu ilçesinin Pelitözü köyünden Hatice Özdemir, “Bir etek bezi alınır ve yere serilir. Daha sonra bir tülbent alınır ve kundak bezine çocuğu kafasının geleceği kısma serilir. Bu tülbent çocuğun başına bağlanır. Sonra çocuk, etek bezi ile sarılır ve sımsıkı bağlanır. Çocuğun eli, ayağı düzgün olsun, rahat uyusun diye çocuk sımsıkı sarılır ve kundaklanır” demektedir. KK21. Alpağut köyünden Nazmiye Küçük, bu soruya şu şekilde bir cevap vermiştir: “Kundak bezi yere yayılır ve baş kısmına çember koyulur. Bunun üzerine çocuk yatırılır ve sımsıkı bağlanır. Çember ile de başı örtülür. Çocuğun başına çember ile örtmezsen melaikeler gelmez derler. Ben bir de çocuğu kuşakla sımsıkı belinden bağlardım. Elini kundaktan çıkarıp kendini uyandırmasın diye yapardım.” KK26. Bostancılar köyünden Nuray Söbüta, “Büyük bir patiskadan kundak işlerdik. Bu kundak ile çocuğu ayaklarından tutar

sımsıkı bağlardık. Kendini uyandırmasın diye kundaklardık” demektedir. KK36. Dolayüz köyünden Fatma Karataş, “Kundak bezi alınır yere serilir. Kundak bezinin üzerine bir de naylon serilir. Bu naylon, çocuğun tuvaletinin beşiğe geçmesini önler. Daha sonra kundak bezinin üzerine yatılır. Başına da beyaz bir tülbent bağlanır ve sımsıkı bağlanır” şeklinde çocuğun nasıl kundaklanması hususunda bilgileri tarafımıza aktarmıştır. KK54. Bu soruyla ilgili benzer bilgilere Yeniceşihlar köyünde ve Salmanlar köyünde de ulaşılmıştır. Bu köylerdeki kaynak kişiler, çocuğu bir kundak bezi ya da etek bezi ile önce sağ daha sonra sol tarafını kapatacak şekilde çapraz halde sımsıkı bağlandığını yörelerinde çocuğun bu şekilde kundaklandığını tarafımıza aktarmışlardır. KK57, KK59, KK60, KK61.

Çocuğa takılan takılar nelerdir? Muska ve nazarlık takılır mı? Niçin? Mudurnu ilçesi ve köylerinde çocuğa takılan takılar ile ilgili çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Bu soruyla ilgili olarak ulaşılan bilgiler ise şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Seniye Taşkın, “Çocuğa nazar değmesin diye nazarlık takılır. Eskiden çocuğa nazar değmesin diye çocuğun kulak arkasına tencere karası da sürülürdü” demektedir. KK3. Mangırlar köyünden Seher Özdemir, “Çocuğa mavi boncuk takardık. Çocuğun ağlamaması için muska yazdırırdık. Bunu çocuğa takınca ağlamaz rahat uyurdu. Ayrıca çocuğa nazar değmesin diye nazarlık da takardık. Nazarlıkları kendimiz dikerdik. Küçük bir bez parçasının içine çörek otu koyup muska biçiminde dikerdik” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK12. Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu, “Çocuk çok kiloluysa göz dokunmasın diye mavi renkli nazarlık takardık” demektedir. KK19. Dedeler köyünden Şaziye Altan, çocuğun uyuması için uyku muskası yazdırıldığını ve bu muskanın çocuğa takıldığı bilgisini aktarmıştır. KK22. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz ve Hayriye Kaya, çocuğa nazar değmemesi amacıyla mavi renkli nazar boncuğu takıldığını tarafımıza aktarmıştır. KK24, KK25. Mudurnu ilçesinin Karataş köyünde, Ormanpınar köyünden ve Munduşlar köyünde çocuğa nazar değmemesi amacıyla nazarlık dikildiği ve bunun çocuğa takıldığı hususunda bazı bilgilere ulaşılmıştır. KK44, KK35, KK47, KK48. Ayrıca Karacakaya köyünden Akkadın Uslu isimli kaynak kişiden çocuğa nazar değmemesi amacıyla dikilen nazarlıkla ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşılmıştır. Uslu’dan ulaşılan bilgiler ise şu şekildedir: “Mavi renkli küçük bir çul parçası alınır. Mavi renkli olmasına dikkat edilir. Mavi renk dikkat çeker gözü alır. Bu çul parçasının içine soğan, sarımsak kabuğu, tavuk pisliği, çörek otu, ağaç kabuğu

koyulup muska şeklinde dikilir. Dikilen bu nazarlığı bir iğne ile çocuğun elbisesine tutturulur. Böylece çocuğa nazar değmez.” KK56.

0-1 yaş arası çocuğun giyimi nasıldır? 0-1 yaş arası çocuğun giyimi nasıldır sorusuyla ilgili Mudurnu ilçesi ve köylerinde ulaşılan bilgiler birbiriyle benzerlik gösterdiği söylenebilmektedir. Bu hususla ilgili olarak araştırma yapılan sahada 0-1 yaş arası çocuğun zıbın, atlet, çorap, şapka, tülbent... gibi şeylerin giydirildiği bilgisine ulaşılmıştır. KK16, KK26, KK35, KK44, KK45. Bu soruyla ilgili Mudurnu ilçesinin Samsaçavuş köyünden Hatice Durmuş, “Çocuğa atlet giydirilir. Çocuk erkek ise başına takke giydirilir, kız çocuğu ise başına tülbent bağlanır. Çocuğun ayaklarına ise çorap ve patik giydirilir” demektedir. KK51. Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice, “Çocuğun sırtı açılmasın diye yıldız (zıbın) giydirilir” demektedir. KK60. Nazmiye Yenice’nin vermiş olduğu bilgilerden yola çıkarak çocuklara giydirilen zıbına ‘yıldız’ adı verildiği görülmektedir. Araştırmalar sonucunda bu durumun Mudurnu ilçesinin Alpağut köyünde de var olduğu görülmüştür. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz ve Hayriye Kaya adlı kaynak kişiler de çocuklara yıldız gibi şeyler giydirildiği yönünde bilgilerini tarafımıza aktarmıştır. KK24, KK25. Bu soruyla ilgili kaynak kişilerin vermiş oldukları cevapların yanında farklı cevaplara da ulaşılmıştır. Örneğin, Karataş köyünden Müyesser Kahraman, “Eskiden ne varsa çocuğa onu giydirirdik. Komşumuzun çocuklarının küçüldüğü kıyafetlerini alırdık ya da kendimiz diker onu giydirirdik”, Yazılar köyünden Huriye Bayram ise “Eskiden çocuk çoktu. Onların kıyafetleri atılmazdı. Yeni doğan çocuğa giydirilirdi. Ben kendim çocuğuma takke, patik, hırka dikip onları giydirmiştim” demektedir. KK38, KK27. Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman ise bu soruyla ilgili “0-1 yaş arası çocuk çok küçük olduğu için canı yoktur çabuk üşür. Bu nedenle giyimine dikkat edilir. Başına şapka takılır. Ayaklarına çorap ve patik giydirilir. Sırtı açılmasın diye zıbın ve uygun kıyafet giydirilir. Kıyafetinin üzerine yelek giydirilir” şeklinde bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK50

0-1 yaş arası çocukların davranışları ile ilgili inanışlar nelerdir? Araştırma yapılan sahada 0-1 yaş arasında çocukların davranışlarıyla ilgili çeşitli inanç ve inanışların olduğu görülmektedir. Bu soruyla ilgili Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Çocuk uykusunda gülerse meleklerle gülüyor, bacak bacak üzerine atarsa kardeş istiyor derdik” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, bu soruyla “Büyüklerimiz çocuk uykusunda gülerse

peygamberleri ve melekleri gördüğünü söylerlerdi. Çocuk, bacak bacak üzerine atarsa ikinci doğacak çocuğun erkek olacağına inanılırdı” şeklinde bir cevap vermiştir. KK7. Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu ve Dedeler köyünden Şaziye Altan da 0-1 yaş arası çocuğun uykusunda gülerse melaikelere güldüğüne inanıldığını söylemektedir. KK19, KK22. Bu soruyla ilgili olarak benzer bilgilere Alpağut köyünde de ulaşılmıştır. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz, “Çocuk uykusunda gülerse meleklerle güldü denilir”, Hayriye Kaya ise “Kız çocuğu bacak bacak üzerine atarsa sonraki doğacak çocuk erkek, eğer erkek çocuk bacak bacak üzerine atarsa sonraki doğacak çocuğun kız olacağına inanılır” demektedir. KK24, KK25. Dolayüz köyünden Fatma Karataş ise “Çocuk uykusunda irkilirse cinlerin korkuttuğuna inanılır. Bacak bacak üzerine atarsa başka bir çocuğun doğacağına işaretler” şeklinde bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK54.

Küçük çocuklara ninni söylenir mi? Mudurnu sahasında yapılan araştırmalar sonucunda küçük çocuklara genellikle ninni söylenildiği bilgisine ulaşılmıştır. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, bu hususla ilgili olarak “Evet küçük çocuklar uyusun diye ninni söylenir. Nenni dedim uyuttum / Küçücükken büyüttüm...” şeklinde bilgisini ve bir de ninni örneği aktarmıştır. KK1. Yine aynı köyden Sebiha Taşkın, “Evet söylenir. Dandini dandini dastana / Uyusun da büyüsün / Büyüsün de askere gitsin / derdik” demektedir. KK2. Mangırlar köyünden Hayriye Temel, nu soruya şu şekilde bir cevap vermiştir. Temel, küçük çocuklara ninni söyledik. Uyusun da büyüsün /Yaylalar da büyüsün / derdik.” KK8. Yine aynı köyden olan Nezaket Yılmaz, Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, Alpağut köyünden Hayriye Kaya ve Munduşlar köyünden Kadriye Dereli ve Emine Başarı adlı kaynak kişiler küçük çocukların uyuması ve ağlamaması için ninni söylendiği bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK9, KK7, KK25, KK46, KK47. Ayrıca Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu ve Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik de bir ninni örneğini aktarmıştır. Demircioğlu’nun aktarmış olduğu ninni örneği “Uyusun da büyüsün neni /Tıpış tıpış yürüsün neni...”, Özçelik’in aktarmış olduğu ninni örneği ise “Dandini dandini dastana / Danalar girmiş bostana / Kov bostancı danayı / Yemesin lahanayı...” şeklindedir. KK19, KK62.

Çocuğun ilk olarak tırnağı ne zaman kesilir? Çocukların ilk ne zaman tırnağının kesildiği hususuyla ilgili olarak Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın’a göre “Çocuğun tırnağı doğumundan 20 gün geçtikten sonra

kesilir” demektedir. KK2. Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan, Seher Özdemir, Dedeler köyünden Şaziye Altan ve Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz, “Çocuğun kırkı çıkana kadar tırnağının kesilmediğini söylemektedir. KK10, KK12, KK22, KK35.

Mudurnu sahasında bu soruyla ilgili farklı bilgilere de ulaşılmıştır. Mudurnu’nun Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu, Sevilay Aksöz, Yeniceşihlar köyünden Fitnat Kaba ve Ayşe Yılmaz, çocuğun ilk tırnağının ne zaman kesileceği sorusuna “Çocuğun tırnağı ne zaman uzarsa” yönünde bir bilgi aktarmıştır. KK7, KK33, KK37, KK58, KK59. Ayrıca Alpağut köyünde ise çocuğun doğumundan itibaren 3-6 ay içinde tırnağının kesilebileceği yönünde bir bilgiye de rastlanılmıştır. KK24, KK25, KK26.

Tırnak kesilirken herhangi bir uygulama yapılır mı? İlgili inanışlar nelerdir? Tırnak kesilirken herhangi bir uygulama yapılır mı sorusuyla ilgili olarak Mudurnu’nun Keçikıran köyünden Seniye Taşkın, “Çocuğun tırnağı kesilmeden önce çocuğun elini babasının cebine sokarlar. Çocuk, babasının cebinden bir miktar para alır. Çocuk parayı aldıktan sonra tırnağı kesilir. Tırnağı kesilen çocuğa ise para verilir. Çocuk, hırsız olmasın diye” demektedir. KK3. Yazılar köyünden Emine Akdede, “Eskiden çocuğun tırnağı kesilmeden önce çocuğun elini babasının cebine sokarlardı. Babasının parası çok olsun, varlıklı olsun diye. Ama günümüzde bu uygulamayı yapan pek kalmadı gibi” demektedir. KK14. Bu soruyla ilgili ulaşılmış olan bilgilerin benzerlerine Feruz köyünde de rastlanılmıştır. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, çocuğun tırnağı kesilmeden önce babasının varlıklı olması amacıyla çocuğun elini babasının cebine sokturulduğunu söylemektedir. KK7. Dedeler köyünden Şaziye Altan’a göre “Çocuğun tırnağı kesildikten sonra elini babasının cebine sokturup para aldırırlar. Evde zenginlik olsun, çocuk hırsız olmasın diye” demektedir. KK22. Karataş köyünden Müzeyyen Tekin ve Fatma Zengin de yörelerinde böyle bir uygulamanın olduğunu ve bu uygulamanın evde bolluk, bereket ve zenginlik olması amacıyla yapıldığı bilgisini aktarmıştır. KK41, KK2.

Bu soruyla ilgili olarak Mudurnu’nun Alpağut köyünden Zehra Yılmaz ise farklı bir bilgi aktarmıştır. Yılmaz, “Evet böyle bir uygulama vardır. Çocuğun tırnağı kesilmeden önce babasının cebine sokmazsan çocuğun tırnakları dökülür, iyi olur derler” demektedir. KK24.

Kız çocuğunun ilk saçı ne zaman kesilir? Kız çocuklarının ilk saçı ne zaman kesilir sorusuyla ilgili olarak Mudurnu sahasında “Herhangi bir zamanı yoktur ya da çocuğun saçı ne zaman uzarsa o zaman kesilir” gibi bazı bilgilere ulaşılmıştır. Bu hususla ilgili örnek verilecek olursa Mudurnu ilçesinin Munduşlar köyünden Neval Ayaz, Müzeyyen Karakaya, Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik, Alpağut köyünden Hayriye Kaya ve Karataş köyünden Mürettet Arıbakır ve Müzeyyen Tekin, “Çocuğun saçı ne zaman büyürse o zaman kesilir” demektedir. KK45, KK48, KK7, KK62, KK25, KK44, KK41.

Erkek çocuğunun ilk saçı ne zaman kesilir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde kız çocuklarında olduğu gibi erkek çocuklarının da ilk saçlarının ne zaman kesilmesi sorusuyla ilgili aynı bilgilere ulaşılmıştır. KK45, KK48, KK7, KK62, KK25, KK44, KK41.

Bu kesilen saçlar ne yapılır? Erkek ve kız çocuklarının kesilen saçlarının ne yapıldığıyla ilgili çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Bazı kaynak kişiler kesilen saçları çöpe attıklarını söylerken bazı kaynak kişiler ise toprağa gömdüklerini ya da sakladıklarını söylemektedir. Bu durumla ilgili olarak Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Kesilen bu saçlar çöpe atılır” demektedir. KK2. Mangırlar köyünden Bedriye Uğurlu, “Çocukların kesilen saçları çöpe atılmaz toprağa gömülür” demektedir. KK11. Yine aynı köyden olan Rafiye Erdoğan ise “Kesilen saçlar yakılır ortalık yerde süründürülmez” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK10. Rafiye Erdoğan’ın aktarmış olduğu bilgilere Yazılar ve Çavuşderesi adlı köylerde de rastlanılmıştır. Bahsi geçen bu köylerdeki kaynak kişiler kesilen saçların sobaya atılarak yakıldığını, ortalık yerde durmasının uygun olmadığı bilgisini tarafımıza aktarmışlardır. KK27, KK28, KK49, KK50. Mudurnu’nun Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice, bu soruyla ilgili farklı bir uygulamadan bahsetmiştir. Nazmiye Yenice’nin bahsetmiş olduğu uygulama ise şu şekildedir: “Çocuğun saçı kesilince tartılır. Saçın ağırlığına göre yoksul birine altın verilir. Altın vermeye gücün yetmiyorsa para verirsin” demektedir. KK60.

Nazmiye Yenice’nin aktarmış olduğu bu bilgiye Bostancılar adlı köyde de rastlanılmıştır. Bostancılar köyünden Nuray Söbütay, kesilen bu saçların çöpe atılmadığı ve tartıldığı bilgisini aktarmıştır. KK36. Ayrıca Kavak köyünden Çiçek Akalın ve Karacakaya köyünden Fatma Karacadere, çocuğun ilk kesilen saçlarının

kesilmediğini ve sandıkta saklandığı bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK53, KK55.

Çocuğun ilk dişi çıktığında bunu ilk defa gören çocuğa ne yapar? Çocuğun ilk dişi çıktığında bunu görenle ilgili uygulamalar şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın ve Sebiha Taşkın, “Çocuğun ilk dişini gören kişi, çocuğa göynek alır” demektedir. KK1, KK2. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Çocuğun ilk dişini gören kişi, çocuğun üzerindeki kıyafeti yırtar ve ona yeni bir kıyafet alır” şeklinde soruyla ilgili bilgini aktarmıştır. KK25. Mudurnu ilçesinin Karataş köyünden Nermin Kaplan ve Fatma Zengin, çocuğun ilk dişi çıktığında bunu ilk defa gören kişinin çocuğa atlet aldığını aktarmıştır. KK40, KK42. Munduşlar köyünden Neval Ayaz, Kadriye Dereli ve Emine Başarı, çocuğun çıkmış olan ilk dişini gören kişinin çocuğa iç çamaşırı aldığını söylemektedir. KK45, KK46, KK47. Salmanlar köyünden Fatma Özmen ise “Çocuğun ilk dişi belirldiğinde bunu gören kişi, çocuğa herhangi bir hediye alır” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK61.

Çocuğun ilk dişi çıktığında ne tür uygulamalar yapılır? İlgili inanışlar nelerdir? Çocuğun ilk dişi çıktığında ne tür uygulamalar yapılır sorusuyla ilgili olarak sahada çeşitli inanış ve uygulamalara ulaşılmıştır. Bazı kaynak kişiler çocuğun ilk dişi çıktığında çeşitli uygulamalara başvurdıklarını söylerken bazı kaynak kişiler ise bu hususla ilgili bir uygulamaları olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumla ilgili olarak Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Çocuğun ilk dişi çıktığında diş hediğı kaynatırız” demektedir. KK2. 100. Yıl köyünden Melek Dilmez, “Çocuğun ilk dişi çıkmaya yakın biraz belli olunca hemen hediğı bulgur ve fasulye katılarak kaynatılır. Bu hazırlanan hedik, çocuğun dişi çabuk çıksın diye sıcakken komşulara dağıtılır. Komşular da bir hediye getirip verir” demektedir. KK18. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Çocuğun ilk dişi çıkınca evinde Mehmet isimli biri olan yedi farklı eve ekmek dağıtılır. Ekmek yerine çörek de dağıtılabılır” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK25. Bu soruyla ilgili Yeniceşihlar köyünden Seher Beyhan, “Çocuğun dişi çıktıktan sonra köye ekmek dağıtılır” demektedir. KK57. Karacakaya köyünden Fatma Karacadere ve Akkadın Uslu, Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu ve Sevilay Aksöz, çocuğun ilk dişi çıktığında diş buğdayı kaynatıldığını söylerken Pelitözü köyünden Ayşe Çakır ve Yazılar köyünden Nurcan Bayram, bu tür uygulamalar konusunda bir bilgisi olmadığını söylemektedir. KK55, KK56, KK33, KK37, KK20, KK28.

Ayrıca araştırma yapılan Mudurnu ilçesinin Ormanpınar adlı köyünde ise bu soruyla ilgili farklı ve dikkat çekici bir bilgiye ulaşılmıştır. Bu hususla ilgili olarak Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz, “Çocuğun ilk dişinin çabuk çıkması ve sağlam olması için köye iğne dağıtılır” demektedir. KK35.

Diş çıkarması gereken çocuğa diş çıkarması için ne gibi işlemler yapılır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde diş çıkarması gereken çocuğun diş çıkarması için başvuru işlemleri ile ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Çocuğun eline pırasa verilir. Çocuk, pırasa ile dişini kaşısın ve dişi çabuk çıksın diye bu yapılır” demektedir. KK1. Fatma Taşkın’ın aktarmış olduğu bilgilerin benzerlerine Mudurnu’nun Hacımusalar, Fındıcak ve Bostancılar adlı köylerinde de rastlanılmıştır. Bahsi geçen köylerde görüşülen kaynak kişiler, çocukların diş çıkardıkları dönemlerde ellerine soğan ve sarımsak sapı verildiğini çocukların bunlarla dişlerini kaşıyarak dişlerinin kolay çıkabileceğini söylemektedir. KK52, KK33, KK37, KK36. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Eskiden gölek (buğday) vuralım da çocuğun dişi çabuk çıksın derlerdi” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK7. 100. Yıl köyünden Melek Dilmez, “Eğer diş hediği kaynatılırsa çocuğun dişleri çabuk çıkar” demektedir. KK18. Yeniceşihlar köyünden Fitnat Kaba ve Salmanlar köyünden Fatma Özmen, çocuğun dişi çıkması için diş çöreği dağıtıldığını söylemektedir. KK58, KK61. Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz ise, “Çocuğun dişi çabuk çıksın diye eline ekmek verilir” demektedir. KK35.

Çocuğun ilk dişi düştüğünde ne gibi işlemler yapılır? Niçin? Çocuğun ilk dişi düştüğüyle ilgili sahada ulaşılan bilgilere şu şekildedir. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Düşen ilk diş, bit ağacın kavuğuna koyulur” demektedir. KK1. Yine aynı köyden Sebiha Taşkın, “Çocuğun ilk dişi cami avlusuna gömülür. Çöpe atılmaz” demektedir. KK2. Keçikıran köyünde ulaşılan bu işlem Mudurnu’nun Mangırlar köyünde de yer almaktadır. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, “Çocuğun dişi ve göbeği cami avlusuna gömülür. Çocuk, okusun hoca olsun diye” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK9. Yazılar köyünden Emine Akdede ve Alpağut köyünden Hayriye Kaya, çocuğun ilk düşen dişinin toprağa gömüldüğünü söylemektedir. KK30, KK25. Mudurnu ilçesi ve köylerinde bazı kaynak kişilerin bu soruyla ilgili çeşitli işlemlere başvurdukları görülürken bazı kaynak kişilerin ise çocuğun düşen ilk dişiyle ilgili çeşitli işlemlere başvurmadıkları bilgisi de ulaşılan bilgiler arasındadır. KK20, KK33, KK37.

Çocuğun yürümesi gecikince ne gibi işlemler yapılır? Çocuğun yürümesi gecikince ne gibi işlemler yapılır sorusuyla ilgili olarak Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Cuma günü ayak kösteği kesme yapılır. Çocuğun iki ayağı ip ile bir araya bağlanır. Cuma günü namazdan ilk kim çıkarsa köstek kesiyorum diyerek çocuğun ayağındaki ipi keser” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, bu soruya “Çocuk yürüsün diye Cuma günü yürütürler, çocuğu sallarlar” şeklinde bir cevap vermiştir. KK7. Mangırlar köyünden Bedriye Uğurlu ise çocuğun yürümesi gecikirse köstek kesme işlemine başvurulduğunu söylemektedir. Ayrıca Uğurlu, köstek kesme işleminin nasıl yapıldığıyla ilgili şunları da tarafımıza aktarmaktadır. “Çocuğun iki ayağı bir bağ ile birbirine bağlanır. Cuma namazından ilk çıkan kişiye bu bağ kestirilir.” KK11. Yine aynı köyden olan Nezaket Yılmaz ve Rafiye Erdoğan, yürümesi geciken çocuğun yürüyebilmesi için Cuma günü köstek kesildiği bilgisini aktarmıştır. KK9, KK10. Dedeler köyünden Şaziye Altan, bu soruya şu şekilde bir cevap vermiştir. “Çocuğun yürümesi gecikir ya da sık sık yürürken düşerse çocuğun iki ayağı birbirine bağlanır. Çocuk dört yol çatına ya da cuma günü cami önüne götürülür. Dört yol çatından geçen ilk kişiye ya da Cuma namazından ilk çıkan kişiye çocuğun ayağındaki bağ kestirilir. Bağ kesilirken ne kesiyon / köstek kesiyom / o zaman kes gitsin / diyerek bu işlem 3 defa tekrarlanır.” KK22. Karataş köyünden Emine Çelikateş, Fatma Zengin, Nurgül Türk, Munduşlar köyünden Emine Başarı ve Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman da yörelerinde yürümesi geciken bir çocuğun yürümesi için ayak bağı kesme işlemine başvurulduğu bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK39, KK42, KK43, KK47, KK50.

Çocuk yürürken sık sık düşüyorsa buna ne gibi işlemler yapılır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde görüşülen kaynak kişiler bu soruyla ilgili yukarıdaki bilgilerin aynısını aktarmıştır.

Konuşması geciken ya da konuşamayan çocuğa konuşsun diye ne gibi işlemler uygulanır? Mudurnu sahasında konuşması geciken ya da konuşamayan çocuğun konuşabilmesi için çeşitli uygulamalara başvurulduğu görülmektedir. Bu hususla ilgili olarak Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Aysu Veli, “Çocuğun dil bağı kesilir” demektedir. KK4. Yine aynı köyden Fatma Taşkın, Sebiha Taşkın ve Seniye Taşkın, “Konuşması geciken ya da kekeleyen çocuk, kuş gibi şakısın diye kuşun su içtiği yerden su içirilir ya da çocuğun dilinin altındaki bağ kesilir” şeklinde bazı bilgiler aktarmışlardır. KK1, KK2, KK3. 100. Yıl köyünden Melek

Dilmez, bu soruya “Çocuğun yanında sık sık konuşacaksın, Çocuğu konuşmaya alıştıracaksın” şeklinde bir cevap vermiştir. KK18. Aynı bilgilere Pelitözü köyünde ve Karakaya köyünde de ulaşmak mümkündür.

Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu ve Karakaya köyünden Fatma Karacadere, “Konuşamayan çocuğun annesi çocukla sık sık konuşur. Çocuğu da konuşturmaya çalışır” demektedir. KK19, KK55. Munduşlar köyünden Emine Başarı, konuşması geciken çocuğun konuşabilmesi için konuşma muskası yazdırıldığını söylemektedir. KK47. Emine Başarı’nın aktarmış olduğu uygulamanın bir benzerine Samsaçavuş köyünde de rastlanılmıştır. Bu durumla ilgili olarak Samsaçavuş köyünden Hatice Durmuş, “Vakti geldiği halde konuşamayan çocuk, hocaya götürülür. Hoca bu çocuğa okur ve muska yazar” demektedir. KK51. Kavak köyünden Çiçek Akalın ve Dolayüz köyünden Fatma Karataş, bu hususla ilgili şu bilgileri aktarmışlardır. “Büyüklerimiz kekeleyerek konuşan çocuğa kuşun şu içtiği yerden su içirirler. Kuşun su içtiği yerden su içirirsen çocuk geveze olur derlerdi.” KK53, KK54. Karataş köyünden Müyesser Kahraman, çocuğun konuşamaması gibi bir durumla karşı karşıya kalınmaması için önlem olarak çocuğun konuşmaya başlamadan önce aynaya baktırılmaması ve dama götürülmemesi gerektiğini söylemektedir. KK38. Mudurnu sahasında yapılan araştırmalar sonucunda kaynak kişilerin çocuğun konuşamaması gibi bir sorun karşısında çeşitli sağaltma yollarına başvurdukları bilgisini aktarırken Feruz köyünden Mükerrrem Çakır ve Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz adlı kaynak kişiler ise bu durumla ilgili bir bilgileri olmadığını tarafımıza aktarmışlardır. KK7, KK35.

0-3 yaş arası çocuklara ne gibi yemekler yedirilir? 0-3 yaş arası çocuklara ne gibi yemekler yedirilir sorusuyla ilgili olarak ulaşılan bilgiler birbiriyle benzerlik göstermektedir. Bu hususla ilgili Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Her şey yedirirdik. Ben çocuklarıma kırkları içindeyken her yemeği yedirmeye başlamıştım. Kız çocuk ya da erkek çocuk diye bir ayırım yapmamıştım” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, 0-3 yaş arası çocuğa, yoğurtlu çorba, mama yedirildiğini söylemektedir. KK7. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, “Çocuk, ilk olarak anne sütü ile beslenilirdi. Daha sonra biz ne yersek onu yedirirdik” demektedir. KK9. 100. Yıl köyünden Fitnat Şahin, “0-3 yaş arası çocuk, ilk olarak anne sütü ile beslenir. Eğer annenin sütü gelmezse çocuğa inek sütü içirilir. Bu süt, çocuğa ağır gelmemesi için su ile karıştırılarak

verilirdi” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK16. Yine aynı köyden Melek Dilmez’de 0-3 yaş arası çocukların anne sütü ya da mama ile beslendiğini aktarmıştır. KK18. Mudurnu ilçesinin Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu ve Dedeler köyünden Şaziye Altan, beslenme hususunda kız çocuk, erkek çocuk gibi bir ayrımın söz konusu olmadığını evde ne varsa onun yedirildiğini söylemektedir. KK19, KK22. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz bu soruya “0-3 yaş arası çocuk süt, mama, çorba yer” demektedir. KK24. Yine aynı köyden olan Hayriye Kaya adlı kaynak kişi kendinden yola çıkarak farklı bir bilgiyi tarafımıza aktarmıştır. Kaya’nın aktarmış olduğu bilgiler ise şu şekildedir: “Ben çocuğuma hep un tepmesi yedirirdim. Unu elerdim tencereye sımsıkı teperdim ve fırına koyardım. O un, fırında bekledikçe taş gibi sertleşirdi. Sonra bunu sütün içine rendeler karıştırır çocuğa yedirirdim. Bu yapılan yemek mamadan bile daha güzel ve besleyicidir.” KK25. Yazılar köyünden Huriye Bayram ve Nurcan Bayram, 0-3 yaş arası çocukların yedikleri yiyecekler hususunda “Biz ne yersek onu yerlerdi” demektedir. KK27, KK28. Ayrıca Kavak köyünden Çiçek Akalın ve Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik, 0-3 yaş arası çocukların palize ve muhallebi ile beslenildiğini söylemektedir. KK53, KK62. Bu soruyla ilgili araştırma yapılan Mudurnu sahasında toplanan bilgiler birbirine benzerlik göstermektedir. Ancak Mudurnu ilçesinin bazı köylerinde bu soruyla ilgili bazı tespitlerde bulunulmuştur. Karataş köyünden Hikmet Yılmaz ve Mürettet Arıbakır, Munduşlar köyünden Kadriye Dereli, Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman ve Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, kız ve erkek çocuklarını besleme hususunda bazı farklılıklar olduğunu belirtmektedir. KK32, KK44, KK46, KK50, KK56. Bu duruma örnek olarak Mürettet Arıbakır, “Eskiden erkek çocuğuna daha besleyici şeyler yedirirlerdi. Beslenmesine dikkat ederlerdi. O erkek çocuğu kapı yürütecek derlerdi” demektedir. KK44. Karacakaya köyünden Akkadın Uslu ise “Ben daha 2-3 yıllık gelirken bir gün evde et yemeği pişiriyordum. Kayınpederim, benim kız çocuğuma o yemesin el kapısına gidecek nasılsa demişti. Ben de kızmıştım” demektedir. KK56.

0-3 yaş arasındaki çocukların oyuncakları nelerdir? Kız, erkek farklı mıdır? 0-3 yaş arasındaki çocukların oyuncakları nelerdir sorusuyla ilgili sahada ulaşılan malzemeler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın ve Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Küçük çocuk, şingirdak, bebek ve araba ile oynar” bilgisini aktarmıştır. KK2, KK3. Dedeler köyünden Hatice Özpelit, “Kız çocuğu

bebekle, erkek çocuğu ise arabayla oynar” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK23. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin, “Eskiden oyuncak yoktu. Ailelerimiz alamazdı. Ancak babalar, dedeler tahtadan oyuncaklar yapardı” demektedir. KK16. Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu kendinden yola çıkarak “Biz yoksulluktan oyuncak alamazdık. Genellikle kendimiz bezlerden bebek yapar oynardık. Ancak şimdiki çocuklar çok şanslı pek çok oyuncakları var” şeklinde bu hususla ilgili bilgisini aktarmıştır. KK19. Bostancılar köyünden Nuray Söbütaş, “Genellikle kız çocukları bebek, erkek çocukları araba ile oynar” demektedir. KK36. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, Yazılar köyünden Nurcan Bayram, Karataş köyünden Müyesser Kahraman ve Karacakaya köyünden Fatma Karacadere de 0-3 yaş aralığındaki çocukların şingirdak, araba, bebek gibi oyuncaklar ile oynadığını aktarmıştır. KK25, KK28, KK38, KK55.

4-7 yaş arasındaki çocukların oyuncakları nelerdir? Kız, erkek farklı mıdır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde 4-7 yaş aralığındaki çocukların oyuncakları nelerdir sorusuyla ilgili alınan cevaplar genellikle “top, bisiklet, bebek, araba, kamyon, topaç...” şeklindedir. Ayrıca kız çocuklarının seccadeden ya da bezlerden yapılan bebekler ve mutfak eşyaları ile erkek çocuklarının ise keser, çivi, tahtadan yapılmış olan arabalar kamyonlar ve topaçlar ile oynadıkları bilgisine ulaşılmıştır. KK,14, KK15, KK30, KK31 KK42, KK44, KK50, KK51, KK53, KK54, KK57, KK58, KK61, KK62.

8-11 yaş arasındaki çocukların oyuncakları nelerdir? Kız, erkek farklı mıdır? Mudurnu sahası ve köylerinde 8-11 yaş arası çocukların oyuncaklarıyla ilgili olarak ulaşılan bilgiler yukarıdaki gibidir.

Oyuncaklar nasıl temin edilir? Araştırma yapılan sahada bu soruyla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın ve Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Oyuncaklarımızı biz kendimiz yapardık. Ailelerimiz satın alamazdı” demektedir. KK2, KK7. Ayrıca Taşkın, “Bebek yapmak için bir sopa alırdık. Bu sopaya kol, bacak yapardık. Giydirmek için elbise dikerdik” demektedir. KK2. Yazılar köyünden Emine Akdede, “Oyuncaklarımızı büyüklerimiz yapardı ya da para varsa satın alınırdı” demektedir. KK14. Pelitözü köyünden Ayşe Çakır, “Seccade ve yazma ile bebeklerimizi kendimiz yapar bunlarla oynardık” demektedir. KK20. Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu, “Kendimiz çuldan bebek yapardık. Bu bebek ile oynardık” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK33. Karataş köyünden Müyesser Kahraman, bu soruya “Eskiden

oyuncak satın alınamazdı. Köy yerinde satan da yoktu. O yüzden kendimiz yapardık. Kızlar seccadeden bebek yapardı. Büyüklerimiz de bebeklere tahta beşik yapar onlar ile oynardık. Erkeklerde tahtadan yapılmış arabalar ile oynardı” demektedir. KK38. Yine aynı köyden olan Mürettet Arıbakır adlı kaynak kişi “Eskiden yokluk vardı. Bu yüzden oyuncak alınamazdı. Büyüklerimiz biz oynayalım diye oyuncak yaparlardı. Ya da biz kendimiz yapardık. Mesela; eski eşyalardan gelin bebek yapardık. Seccadeyi alır yuvarlardık. Bu seccadeyi de etek bezi ile kundaklardık, baş kısmına da beyaz tülbent bağlardık. Bununla bebekmiş gibi oynardık” şeklinde kendinden yola çıkarak çeşitli bilgiler aktarmıştır. KK44. Munduşlar köyünden Kadriye Dereli, “Eskiden oyuncaklarımızı büyüklerimiz yapardı. Ancak şimdiki çocuklar için hazır bir sürü oyuncak var” demektedir. KK46. Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, Yeniceşihlar köyünden Seher Beyhan ve Ayşe Yılmaz da oyuncaklarını kendileri yaptığını söylemektedir. Ayrıca bahsi geçen bu kaynak kişiler bezlerden bebek yaptıklarını ve gelincik çiçeklerinden gelin-damat yaparak bunlarla oynadıklarını da tarafımıza aktarmıştır. KK56, KK57, KK59.

Kız çocukları hangi yaşta hangi oyunları oynarlar? Kız çocukları hangi yaşta hangi oyunları oynar sorusuyla ilgili olarak Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, kendinden yola çıkarak şu bilgiler aktarmıştır. “Eskiden 10-15 yaşlarında hot oyunu oynardık. Yere bir ağaç koyardık. Elimizde bir de taş olurdu. Kalede de bir ebe olurdu. Taş ile hot’u yıkmaya çalışırdık. Hot yıkılınca biz taşlarımızı toplardık. Biz taşları toplarken ebe kimi yakalarsa o kaleci olurdu” demektedir. Ayrıca Taşkın, ifadelerine şunları da eklemiştir “Küçükken kale oynardık. Bir de dokuz tane taş toplayıp dokuztaş oyunu oynardık.” KK2. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, bu soruya “Çocuklar 1.5-2 yaşlarından itibaren oyun oynamaya başlar. Kendi kendine bebek yapmaya çalışır. Evcilik oynar” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, kız çocuklarının 2 yaşından sonra oyun oynamaya başladığını söylemektedir. KK9. Yine aynı köyden Rafiye Erdoğan ve Seher Özdemir, çocuğun 2 yaş gibi oyun oynamaya başladığını söylemektedir. KK10, KK12. Benzer bilgilere Mudurnu ilçesinin 100. Yıl köyünde de ulaşmak mümkündür. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin, kız çocuklarının 2-3 yaşlarından itibaren oyun oynamaya başladıklarını söylemektedir. Ayrıca Şahin, 10-15 yaşlarında arkadaşlarıyla birlikte misket, yakan top, körebe gibi oyunlar oynadıklarını ip atladıklarını ve çuval yarışı yaptıklarını tarafımıza aktarmıştır.

KK24. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz, “Kız çocukları 2-3 yaşlarında oyun oynamaya başlar. Top, saklambaç, seksek oynar şeklinde bir takım bilgiler aktarmıştır. Yine aynı köyden olan Hayriye Kaya adlı kaynak kişi ise kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha erken yaşlardan itibaren oyun oynamaya başladığını belirtmektedir. Ayrıca Kaya, kendinden yola çıkarak oynamış olduğu bir oyun hakkında da şu bilgileri vermektedir: “Çam ağacının dalarını toplar büyük bir tepsi içine dik olacak biçimde koyardık. Tepsiye vurdukça bu dallar hareket ederdi. Bu hoşumuza giderdi.” KK25. Karacakaya köyünden Fatma Karacadere bu hususla ilgili olarak “Kız çocukları 5-10 yaşlarında evcilik oynar. Biz şişe kapaklarını toplar onlarla oynardık” demektir. KK55. Yine aynı köyden olan Akkadın Uslu, kız çocuklarının beştaş, seksek, körebe, yerden yüksek, uzuneşek, istop gibi oyunlar oynadıklarını söylemektedir. KK56. Yeniceşihlar köyünden Seher Beyhan, Ayşe Yılmaz ve Nazmiye Yenice ise kız çocuklarının ip atladıklarını, saklambaç, istop ve birdirbir gibi oyunlar oynadıklarını tarafımıza aktarmıştır. KK57, KK59, KK60.

Erkek çocukları hangi yaşlardan itibaren hangi oyunları oynarlar? Erkek çocukları hangi yaşta hangi oyunları oynarlar sorusuyla ilgili Mudurnu ilçesi ve köylerinde ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Erkek çocukları küçük yaşlardan itibaren keser, testere ile oynamaya başlar” demektir. KK7. Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan, erkek çocuklarının 2-3 yaş itibariyle oyun oynamaya başladığını söylemektedir. KK10. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin, “Erkek çocukları 2 yaşlarından itibaren oyun oynayama başlar. Genellikle araba ve kamyonlar ile oynar” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK16. Alpağut köyünden Hayriye Kaya, “Erkek çocuğu büyüklerinin tahtadan yaptığı arabalar ile oynar. Tabaklardan terazi yapar ve bununla oynar” demektir. KK25. Bostancılar köyünden Nuray Söbüta, “Erkek çocuğu, uzuneşek, çelik çomak ve misket ile oynar” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK36. Karataş köyünden Emine Çelicateş ve Müzeyyen Tekin ise erkek çocuklarının tahtadan yapılmış olan araba ve tekerlek ile oynadıklarını. Ayrıca çelik çomak oyunu oynadıklarını ve sapan yaparak sapan ile kuş vurmaya çalıştıklarını söylemektedir. KK39, KK41. Müzeyyen Tekin, çelik çomak oyununun nasıl oynandığını şu sözler ile anlatmaktadır. “Erkek çocukları 10-15 yaşlarında çelik çomak oyunu oynar. Bu oyun 5-6 kişi ile oynanır. Her kişiye ayrı bir çember çizilir. Kişi o çemberin içine dikilir. Sonra herkesin elinde bir çomak olur. Bir kişi

herhangi birinin ismini söyler ve elindeki çomağı havaya atar. İsmi söylenen kişi çomağı almaya gider. Oyunda olan diğer kişiler ismi söylenen kişiye ait olan çembere giderek o çemberi bozmaya, kazmaya çalışır. Daha sonra ismi söylenen kişi atılmış olan çomağı alır ve kişi çemberine gelene kadar herkes kendi çemberine gider.” KK41. Samsaçavuş köyünden Hatice Durmuş ise bu soruya “Erkek çocukları ağaçtan yuvarlak bir parça keser ve kendilerine tekerlek yapar. Bu tekerleğin etrafına gazoz kapaklarını çıkarlar. Uzun bir sopa alırlar bunu tekerleğe bağlarlar ve bununla oynarlar” şeklinde bir cevap vermiştir. KK51.

Kız ve erkek çocukları beraber hangi yaşta ve hangi oyunları oynarlar? Kız ve erkek çocukları hangi yaşta ve hangi oyunları oynar sorusuyla ilgili Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “8-15 yaş arası kız ve erkek çocukları birlikte hot oyunu ve saklambaç oynar” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, “Kız ve erkek çocukları 5-6 yaşlarından itibaren evcilik oynamaya başlarlar” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK7. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz, “10-15 yaşlarında birlikte top, saklambaç, seksek, körebe... gibi oyunlar oynarlar” demektedir. KK24. Munduşlar köyünden Neval Ayaz ve Kadriye Dereli, 8-12 yaşlarındaki kız ve erkek çocuklarının birlikte evcilik, uzuneşek, saklambaç ve top oynadıklarını ayrıca bisiklet sürdüklerini söylemektedir. KK45, KK46.

Kız ve erkek çocuklar en çok hangi yaşa kadar birlikte oynarlar? Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, bu soruya şu şekilde bir cevap vermiştir. Taşkın, “13-14 yaşlarına kadar beraber oynardık. Büyüklerimiz bu yaşlara geldikten sonra artık oğlanlar ile oynanmaz derlerdi” demektedir. Ayrıca Taşkın, “12-13 yaşlarında bir oğlan kızların yanına geldiğinde ‘kızılıık bebek’ derlerdi” şeklinde bir takım bilgiler aktarmıştır. KK2. Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, “Eskiden kızlar ve erkekler hep beraber oynarlardı. Ancak şimdi 11-12 yaşlarına gelince oynatmıyorlar. Önceden kötülük yoktu ama şimdi tehlike çok” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Seher Özdemir, “Eskiden kız çocuklarını 11-12 yaşlarına gelince erkekler ile oynatmazlardı. Kız çocuğunun başına kötü bir şey gelir derlerdi” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK12. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin ise çocukların isteklerine göre birlikte ya da erkek çocuklar ve kız çocuklar olarak ayrı bir şekilde oynayabileceklerini, bunda bir sorun olmadığını tarafımıza aktarmıştır. KK16. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz, “11-12 yaşlarından itibaren kız çocuklarının başlarına kötü bir şey gelebilir erkek çocukları ile oynatmazlar”

demektedir. KK24. Yine aynı köyden olan Hayriye Kaya ise bu soruya “Kız ve erkek çocukları belli bir yaşa kadar birlikte oynayabilir. Ancak eskiden çocukların akılları başlarına gelince kızlar, erkekler ile oynatılmazdı. Artık sen büyüdüün erkeklerle oynama derlerdi” şeklinde bir cevap vermiştir. KK25. Ormanpınar ve Fındıcak köylerinde de 11-12 yaşlarından itibaren kız çocuklarının erkek çocukları ile oynamasına izin verilmediği, bu durumun halk arasında hoş karşılanmayacağı bilgisine ulaşılmıştır. KK33, KK34, KK35, KK37.

Kız çocukları hangi yaştan itibaren hangi işleri yaparlar? Kız çocukları hangi yaştan itibaren hangi işleri yapar sorusuyla ilgili Mudurnu ilçesi ve köylerinde birbirine benzer bilgilere ulaşılmıştır. Bu hususla ilgili olarak Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın ve Seniye Taşkın, kız çocuklarının 15 yaşlarından itibaren işleme, dantel ve oya yaparak çeyiz hazırlıkları yaptığını söylemektedir. KK2, KK3. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, Rafiye Erdoğan ve Seher Özdemir, 10-15 yaşlarından itibaren kız çocuklarının ev işi yapmaya başladığını tarafımıza aktarmıştır. KK9, KK10, KK12. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin, “Kız çocukları 6 yaşlarında ev işi yapmaya başlar. Annelerine ev işlerinde yardımcı olurlar” demektedir. KK16. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin’in aktarmış olduğu bilgilere Mudurnu ilçesinin Alpağut köyünde, Munduşlar köyünde ve Yeniceşihlar köyünde de rastlanabilmektedir. Bu köylerde görüşülen kaynak kişiler kız çocuklarının 7-8 yaşlarından itibaren annelerine ev işlerinde, ahırda ve tarlada ailelerine yardımcı olduklarını söylemektedir. KK24, KK47, KK60. Yazılar köyünden Huriye Bayram, bu soruya “Evin durumuna göre çocuğun hangi yaşlardan itibaren iş yapmaya başladığı değişebilir. Eğer evde iş çoksa 4-5 yaşlarında iş yapmaya başlar. Mesela bulaşık yıkattırırlar. 9-10 yaşlarında ise çobanlık yaptırırlar” demektedir. KK27. Karataş köyünden Hikmet Yılmaz, “Eskiden köy evlerinde su olmazdı. Kız çocukları 10-12 yaşlarına gelince çeşmeden eve su taşıttırılırdı. KK32. Bu soruyla ilgili bir başka cevap ise şu şekildedir. Bostancılar köyünden Nuray Söbütaş, “Kız çocukları 11-12 yaşlarından itibaren ev işi yapmaya başlar. Bulaşık yıkar, yemek yapmayı öğrenir ve evi toparlar. Eğer tarlaları varsa tarlada çalışmaya götürülür” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK36. Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik ise kendinden yola çıkarak bu soruyla ilgili şunları söylemektedir: “Ben küçükken annem bana çobanlık yaptırırdı. Hayvanları sabah götürür akşama kadar otlatırdım. Bazen de eve su taşırdım.” KK62.

Erkek çocukları hangi yaştan itibaren hangi işleri yaparlar? Bu soruyla ilgili olarak sahada toplanan malzemeler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın ve Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz, “Erkekler 10-11 yaşlarından itibaren babalarına yardım ederler. Babaları ne iş verirse onu yaparlar” demektedir. KK2, KK9. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin, “Erkekler 6 yaşlarında iş yapmaya başlar. Genellikle dışarıda babalarına yardım ederler” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK16. Yazılar köyünden Huriye Bayram, Nurcan Bayram, Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz, erkek çocuklarının 8-9 yaşlarından itibaren çobanlık yapmaya başladıklarını tarafımıza aktarmıştır. KK27, KK28, KK35. Karacakaya ve Pelitözü köylerinde ise erkek çocuklarının 11-12 yaşlarından itibaren hayvan güttükleri, tarlaya gittikleri, ormana giderek odun topladıkları ve böylelikle ailelerine yardım ettikleri bilgisine ulaşılmıştır. KK55, KK56, KK19, KK20, KK21.

Kız çocukları ile ilgili yasaklar nelerdir? Kız çocukları ile ilgili yasaklar nelerdir sorusuyla ilgili sahada dikkat çekici bir bilgiye rastlanılmamıştır. Bu hususla ilgili ulaşılan ilgiler ise şu şekildedir. Keçikıran köyünden Fatma Taşkın ve Sebiha Taşkın, “Kız çocukları ve erkek çocukları geceleri anne ve babasının yanına yatmaz. Eskiden büyüklerimiz iyi olmaz derlerdi” demektedir. KK1, KK2. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır ise “Çocuk, anne ve babasıyla aynı odada ya da yatakta yatarsa günah olur derlerdi” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK7. Mangırlar, Dedeler, Karataş ve Munduşlar adlı köylerde görüşülen kaynak kişiler kız ve erkek çocuklarının ayıp olması nedeniyle doğum odasına alınmadığını söylemektedir. KK8, KK10, KK11, KK12, KK22, KK23, KK38, KK40, KK43, KK46, KK47, KK48. Erkek çocukları ile ilgili yasaklar nelerdir sorusuna da benzer cevaplar verilmiştir.

Çocuğun terbiyesi nasıl verilir? Çocuğun terbiyesi nasıl verilir hususuyla ilgili ulaşılan bilgiler şunlardır. Mudurnu ilçesinin Yazılar köyünden Müşerref Güngör, “Anne ve baba çocuğa küçük yaşlardan itibaren neyin iyi neyin kötü olduğunu ya da neyin sevap neyin günah olduğunu yavaş yavaş aşılamağa başlar. Böylelikle çocuk zamanla her şeyi öğrenir” demektedir. KK13. Pelitözü köyünden Ayşe Çakır ise kendinden yola çıkarak şu bilgileri aktarmaktadır: “Eskiden ben yaramazlık yaptığımda annem bir daha yapma Allah kafana taş atar derdi. Bende korktuğum için bir daha öyle bir şey yapamazdım.” KK20. Karataş köyünden Nurgül Türk, “Eğer çocuk bir hata yaparsa onu öyle yapma o, iyi bir şey değil

diyerek uyarılır. Böylelikle çocuk zamanla ne yapıp ne yapmayacağını öğrenir” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK43. Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman, “Çocuğu terbiye etmek için ona doğruyu yanlış güzelce anlatırsın, onunla konuşursun” demektedir. KK50. Karacakaya köyünden Akkadın Uslu, “Çubuk küçükken bükülür. Çocuk küçükken terbiyesini vereceksin. Doğruyu, yanlış göstereceksin” demektedir. KK56. Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik ise “Sözlü olarak uyarırsın. Büyüklerine karşı gelme, sözlerini tut denilir” şeklinde bu hususla ilgili bilgisini aktarmıştır. KK62.

Hangi durumlarda ceza vererek, hangi durumlarda da sözle uyararak terbiye verilir? Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, bu soruya şu şekilde bir cevap vermiştir. “Büyüklerine karşı geldiği zaman, komşunun başına zarar verdiği zaman çocukları uyarırdık” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Eğer çocuğun ağzından kötü bir söz çıkarsa sözlü olarak uyarılırdı” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Nezaket Yılmaz bu soruya kendinden yola çıkarak şu şekilde bir cevap vermiştir: “Çocuğun her dediğini yaparsan şımarır, her dediğini yapmayacaksın. Eskiden çocuklarını yaramazlık yaptıklarında seni babana, dedene söylerim diye uyarır, korkuturduk.” KK9.

Anne hangi durumlarda çocuğuna ceza verir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde bu soruyla ilgili olarak bazı kaynak kişiler çocuklarına ceza vermediği bilgisini aktarırken bazı kaynak kişiler ise çok ağır olmamak şartıyla bazı cezalar verdiklerini tarafımıza aktarmışlardır. Bu durumla ilgili olarak 100. Yıl köyünden Fatma Çınar, bu soruya “Çocuklarım küçükken sözümü dinlemez, yapma denilen bir şeyi yaparsa evden çıkmama cezası verirdim” şeklinde bir cevap vermiştir. KK17. Dedeler köyünden Hatice Özpelit, “Şimdiki çocuklar bilgisayar oynamaktan ders çalışmıyor. Gelinim çocukları ders çalışsınlar diye bilgisayar oynamalarını yasaklıyor” demektedir. KK23. Mundaşlar köyünden Emine Başarı, “Çocuklar yaramazlık yaptığıında dışarıya çıkmasına, arkadaşlarıyla oynamasına izin verilmez. Evde iş yaptırılır” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK47.

Baba hangi durumlarda çocuğuna ceza verir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde görüşülen kaynak kişiler, bu soruyla ilgili olarak genellikle çocuk ile annelerin ilgilendiğini babanın ise çalışmaya gittiği için gün boyu çocuk ile ilgilenemediğini bu nedenle de bir ceza vermediğini tarafımıza aktarmıştır. KK1, KK3, KK39, KK48, KK52, KK55, KK56, KK61.

Çocuğun okula başlaması ile ilgili gelenekler var mıdır? Nelerdir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde çocuğun okula başlaması ile ilgili bir geleneğin olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. KK2, KK4, KK10, KK11, KK12, KK23, KK24, KK25, KK36, KK40, KK47, KK51, KK52, KK60.

3.5. Sünnet İle İlgili Âdet ve Uygulamalar

Sünnet ne demektir? Niçin yapılmaktadır? Bu hususla ilgili olarak Mudurnu ilçesi ve köylerinde ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Müslümanların sünnet olması şarttır. Gevur olanlar sünnet olmaz” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Sünnet, bizim dinimize göre yapılması zorunludur. Ayrıca sünnet sağlıklıdır” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK7. Mangırlar köyünden Seher Özdemir, “Dinî amaçla sünnet yapılır. Çocuk sünnet edilmezse gevur olur” demektedir. KK12. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, bu soruya şu şekilde bir cevap vermiştir: “Sünnet, peygamber efendimizden kalma bir şeydir. Sünnet, peygamberimizin yaptığını yapmak, yamadığını yapmamaktadır. Peygamber efendimiz sünneti yapılmış bir şekilde dünyaya gelmiştir. Bu nedenle de erkek çocuklar dini amaçlar doğrultusunda sünnet edilir” demektedir. KK15.

Sünnet hangi yaşlar arasında yapılır? Bu soruyla ilgili Mudurnu sahasında ulaşılan malzemeler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Erkek çocuk 4-5 yaş aralığında sünnet ettirilir” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Bazen kırkı içindeyken sünnet ettirilir” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK7. Mangırlar köyünden Seher Özdemir ve Yazılar köyünden Durmuş Akdede, erkek çocuklarının 4-7 yaş arası sünnet edildiğini tarafımıza aktarmıştır. KK12, KK15. Ayrıca Durmuş Akdede, sünnet için 7 yaşın geçmemesine dikkat edilmesi konusunda bir bilgi aktarmıştır. KK15. 100. Yıl köyünden Fatma Çınar, Pelitözü köyünden Hatice Özdemir, Ormanpınar köyünden Aynur Karaağaçlı ve Bostancılar köyünden Nuray Söbütaş, erkek çocuklarının 7-10 yaş arası sünnet edildiklerini söylemektedir. KK17, KK21, KK34, KK36. Ayrıca Kavak köyünden Çiçek Akalın, Yeniceşihlar köyünden Seher Beyhan, günümüzde ailelerin isteğine göre çocukların doğar doğmaz sünnet ettirildiği bilgisini de tarafımıza aktarmıştır. KK53, KK57.

Yaşı geçtiği halde sünnet olmayan kişiye karşı, çevredekilerin tutumu nasıldır? Bu soruyla ilgili Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, ve Sebiha Taşkın, “Sünnet olma yaşı geçen çocuklara arkadaş arasında gevur

denilir” demektedir. KK1, KK2. Keçikıran köyünden ulaşılan bu bilgiye Feruz köyünde ve Mangırlar köyünde de ulaşmak mümkündür. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır ve Mangırlar köyünden Seher Özdemir, “Eskiden sünnet yaşı geçen kişilere gevur derlerdi” demektedir. KK7, KK12. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, “Böyle kişilere çevredeki insanlar gevur gibi bazı aşağılayıcı sözler söyleyebilir” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK15. Dedeler köyünden Şaziye Altan bu soruya “Sünnet yaşı geçmiş çocuklarla arkadaşları daha erkek olamadın mı, sen erkek değilsin gibi sözler söyleyerek dalga geçebilir” demektedir. KK22. Ormanpınar köyünden Firdevs Alagöz bu soruya “Köy yerindeki kişiler pilavın daha yenmedi mi diyerek çocukla dalga geçer” şeklinde bir cevap vermiştir. KK35. Samsaçavuş köyünden Hatice Durmuş, Yeniceşihlar köyünden Fitnat Kaba ve Karapınarkavağı köyünden Zahide Özçelik, sünnet yaşı geçmiş çocuklara, sünnetsiz denildiği ayrıca dalga geçilerek aşağılayıcı sözler söylendiği yönünde birtakım bilgiler aktarmıştır. KK51, KK62.

Sünnet en çok hangi mevsimde ve ayda yapılır? Bu soruyla ilgili olarak Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Okul öncesi yaz döneminde yapılır. Sünnet kışın yapılmaz” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Havalar sıcak olduğu için yaz mevsiminde yapılır” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK7. Dedeler köyünden Şaziye Altan ve Karataş köyünden Emine Çelikates, Nermin Kaplan, Müzeyyen Tekin, Fatma Zengin ve Nurgül Türk, sünnetin okulların kapalı olması nedeniyle yaz mevsiminde ve Temmuz, Ağustos aylarında yapıldığını söylemektedir. KK22, KK39, KK40, KK41, KK42, KK43. Munduşlar köyünden Neval Ayaz ve Emine Başarı, Karacakaya köyünden Fatma Karacadere ve Akkadın Uslu sünnet için temmuz, ağustos ve eylül aylarının tercih edildiği bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK45, KK47, KK55, KK56. Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice ise sünnet için neden yaz mevsiminin tercih edildiği hususunda şu bilgileri aktarmıştır: “Çocuğu, sünnetten sonra yatıp dinlenebilsin diye okulların tatil olduğu yaz aylarında sünnet ettirirler. Bir de sıcakta yarası çabuk kurusun, iyileşsin diye yaz aylarında yaptırırlar” demektedir. KK60.

Fakir ve öksüz çocukların sünneti nasıl yapılır? Bu soruyla ilgili olarak Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, zengin kişilerin hayır amaçlı fakir ve öksüz çocukların sünnetlerini yaptırdıklarını söylemektedir. KK1. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Eskiden yokluk olduğu için biri gelir çocuğu

sünnet ederdi. Sünnet edene de para olmayınca horoz verilirdi” demektedir. KK7. Yazılar köyünden Durmuş Akdede kendinden yola çıkarak bu soruyu şu şekilde cevaplandırmıştır: Akdede, “Bolu’nun Kındıra köyünde bir sünnetçi vardı. Ben o sünnetçiyi alıp köyümüze getirdim. Bir saat içinde köydeki 12 çocuğu sünnet etti” demektedir. KK15. Yine aynı köyden Emine Akdede, Karataş köyünden Müyesser Kahraman, Emine Çelicateş, eskiden zengin kişiler tarafından kimsesiz ve yoksul kişilerin çocuklarına toplu sünnet düğünü yapıldığını söylemektedir. KK30, KK38, KK39. Munduşlar köyünden Kadriye Dereli, bu soruya “Eskiden köye çingeneler gelirdi. Onlar yoksul kişilerin çocuklarını parasız sünnet ederdi” şeklinde bir cevap vermiştir. KK46. Çavuşderesi köyünden Hayriye Kocaman ve Fatma Çatman ise sünnet işinden anlayan birinin fakir ve kimsesiz çocukları hayır için toplu halde sünnet ettiğini tarafımıza aktarmaktadır. KK49, KK50.

Sünneti kim yapar? Mudurnu ilçesi ve köylerinde bu soruyla ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, Sebiha Taşkın, Seniye Taşkın ve Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, sünneti “sünnetçi” adı verilen kişilerin yaptığını söylemektedir. KK1, KK2, KK3, KK7. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, “Şimdi sünneti sünnetçi adı verilen kişiler yapıyor ya da hastanede doktor yapıyor. Ancak çok eskiden sünneti çingeneler yapardı. Onlar bunu meslek edinmişti. Sünnetçi olan çingeneye bir horoz verirdin o da çocuğu sünnet ederdi” şeklinde bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK15. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin ve Melek Dilmez, eskiden sünnet işini berberlerin yaptığını tarafımıza aktarmıştır. KK16, KK18. Karataş köyünden Mürettet Arıbakır, “Sünneti sünnetçi denilen kişiler yapar. Çok eskiden de köylere çingeneler gelir çocukları sünnet edermiş” şeklinde diğer ulaşılan bilgilere benzer birtakım bilgileri tarafımıza aktarmıştır. KK44. Keçikıran köyünden Aysu Veli, Mangırlar köyünden Rafiye Erdoğan, Pelitözü köyünden Ayşe Çakır ve Yazılar köyünden Nurcan Bayram ise sünneti sağlık görevlilerin yaptığını söylemektedir. KK4, KK10, KK20, KK28.

Sünnet töreni nasıl yapılır? Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın bu soruya “Biz mevlit okuttuk” şeklinde bir cevap vermiştir. KK2. Munduşlar köyünden Emine Başarı, “Mevlit okutulur. Mevlit sonrası yemek verilir. Sünnet gezisi yapılır ve akşama da sünnet kınası yapılır” demektedir. KK47. Salmanlar köyünden Fatma Özmen, “Sünnet günü çocuğu sünnetçi sünnet eder ya da daha öncesinde çocuk sünnet edilmiş olur. O gün kazan kazan

yemekler pişer. Tanıdık tanımadık herkes sünnet törenine katılır. Mevrit okutulur. Sonra arabalarla çocuk gezmeye götürülür. Sünnet gününün akşamına da kınası yapılır” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK61. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin ve Pelitözü köyünden Kadriye Demircioğlu ise sünnet düğünü yapılmadığını tarafımıza aktarmıştır. KK15, KK16, KK19.

Sünnet edilmeden önce ne gibi hazırlıklar yapılır? Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın bu soruyla ilgili aktarmış olduğu bilgiler şu şekildedir. Taşkın, “Sünnet edilmeden önce çocuk için sünnet elbisesi alınır. Bu elbise, beyaz ve mavi renktedir. Çocuğa şapka takılır ve eline asa verilir. Beline Maşallah yazılı kuşak başlanır ve pelerin takılır” demektedir. Taşkın, bu soruyla ilgili ifadelerine şu şekilde devam etmiştir: “Köy halkına ikram etmek için yemek malzemeleri alınır. Çocuğun sünnet yatağını süslemek için ise bazı süs eşyaları alınır.” KK2. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, “Çocuğun odası hazırlanır bu odaya çeyiz serilir. Sünnet töreni için davetiye bastırılır ve bir hafta önceden köy halkına dağıtılır” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Seher Özdemir, “Sünnet töreninde dağıtılacak yemek için malzemeler alınır. Çocuğun giymesi için sünnet kıyafeti alınır” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK12. Karataş köyünden Emine Çelikeş, bu soruya “Sünnet töreni gününde birkaç gün öncesinden sünnet odası ve sünnet yatağı hazırlanır, süslenir. Duvarlara eğer varsa çeyiz asılır. Misafirlere yemek ikram edilecekse yemek hazırlıkları yapılır. Birde akşam sünnet kınası yapılacaksa gelecek olan kınacılara ikramlıklar ve oturacak yerler hazırlanır” şeklinde bir cevap vermiştir. KK39. Yine aynı köyden olan Mürettet Arıbakır, sünnet çocuğunun kıyafeti konusunda şu bilgileri aktarmıştır: “Eskiden yokluk vardı. O nedenle çarşıdan süslü sünnet kıyafetleri alınamazdı. Çocuğun gönlü olsun diye yeni bir kıyafet ve ayakkabı alınır. Sünnet yapan ailenin ekonomik durumu iyi değilse çocuğun boynu bükük kalmasın diye varlıklı biri çocuk için kıyafet alırdı” demektedir. KK44. Çavuşderesi köyünden Fatma Çatman ise “Çocuğun yatağı süslenir. Duvarlara çeyiz asılır. Yemek hazırlıkları yapılır. Çocuğa kıyafet alınır. Şimdi sünnet çocuğu için hazır dikilmiş sünnet kıyafeti alınıyor ama eskiden böyle şeyler yoktu. Gömlek, ceket gibi şeyler giydirilirdi” demektedir. KK50.

Sünnet yemekli olacaksa ne gibi hazırlıklar yapılır? Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Köyde yemek yapmaktan anlayan birine pilav, salata, piring çorbası, nohut yemeği ve komposto yaptırılır. Yapılan bu yemekleri ikram etmek

için ya sünnet evinin bahçesine masalar hazırlanır ya da köy camisinde masalar hazırlanır” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, “Köy halkına yemek dağıtmak için hazırlıklar yapılır. Yemek pişirmesi için bir aşçı tutarsın. Aşçı hangi malzemeleri alın derse onları alırsın. Aşçılar köy halkına yetecek miktarı bildiği için o ne derse o alınır. Sünnet evinin ekonomik durumu iyiye bir hayvan kestirir ve bu hayvan köy halkına ikram etmek için hazırlanır. Aşçı pilav, çorba ve salata yapar. Mevrit okunup öğle namazı kılındıktan sonra hazırlanmış olan bu yemek köy halkına ikram edilir” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK7. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, “Aşçıya pilav, salata, düğün çorbası yaptırılır. Tulumba tatlısı alınır ve mevrit okunduktan sonra halka ikram edilir” demektedir. KK15. 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin ve Fatma Çınar ise sünnet günü köy halkına pilav, çorba, ayran ve tatlı ikram edildiğini tarafımıza aktarmıştır. KK16, KK17.

Sünnet olacak çocuğun yatağı nerede ve nasıl hazırlanır? Mudurnu ilçesinin Pelitözü köyünden Hatice Özdemir, bu soruya “Annenin yatak odasına hazırlanır. Balonlar ve mavi tüller ile süslenir. Duvarlara çeyiz asılır” şeklinde bir cevap vermiştir. KK21. Alpağut köyünden Hayriye Kaya ve Nazmiye Küçük, çocuğun kendine ait odası varsa sünnet yatağının oraya hazırlandığını söylemektedir. KK25, KK26. Yazılar köyünden Emine Akdede, “Çocuğun sünnet yatağı annenin odasına hazırlanır. Odada bulunan yatağa yeni yatak örtüleri serilir. Maşallah yazılı yastıklar koyulur. Balonlar ve bazı süs eşyaları ile süslenir” demektedir. KK30. Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu, “Eskiden sünnet yatağı hazırlayıp süslemek yoktu. Ancak şimdi büyük hazırlıklar yapılıyor” demektedir. KK33. Yine aynı köyden olan Sevilay Aksöz ise bu soruya “Genelde annenin yatak odası sünnet odası olur. Bu odaya isteğe göre çeyiz serilir ve süslenir” şeklinde bir cevap vermiştir. KK37.

Sünnete çağrı nasıl yapılır? Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Seniye Taşkın ve Aysu Veli, ağızdan ağza söylenirdi böylelikle herkes öğrenmiş olurdu demektedir. KK2, KK3. Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, “Eskiden şeker okutulurdu. Düğünümüze buyurun diye şeker dağıtılırdı. Ancak şimdi davetiye bastırılıp dağıtılıyor” demektedir. KK7. Mangırlar köyünden Seher Özdemir, “Eskiden bir kadın şeker dağıtarak sünnet düğününe köy halkını davet ederdi. Ama şimdi davetiye bastırılıp dağıtılıyor” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK12. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, “Eskiden davetiye bastırmak yoktu. Bir kadın

elinde ekmek dolu bir tepsi ile kapı kapı dolaşıp köy halkını düğüne davet eder ve ekmekleri dağıtırdı” demektedir. KK15. Alpağut köyünden Zehra Yılmaz, “Eskiden bir kadın köy köy gezerek sünnet törenine davet eder komşulara şeker dağıtırdı. Ama kimdi davetiye ile çağrı yapılıyor” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK24. Yine aynı şekilde Karataş köyünden Müzeyyen Tekin ve Salmanlar köyünden Fatma Özmen, bir kadının şeker dağıtarak köy halkını sünnet düğüne davet ettiğini tarafımıza aktarmıştır. KK41, KK61. Ayrıca Karataş köyünden Muhammer Öcal adlı kaynak kişi ise köy imamından sünnet düğünü için camiden köy halkına çağrı yapması için rica edildiğini söylemektedir. KK31.

Çağrıyı kimler yapmaktadır? Bu soruyla ilgili Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, “Çağrıyı evin büyükleri yapardı” demektedir. KK1. Mangırlar köyünden Bedriye Uğurlu ve Müşerref Güngör, çağrıyı aileden birinin yaptığını söylemektedir. KK11, KK13. 100. Yıl köyünden Melek Dilbez, bu soruya “Ev halkı çok yoğun olduğu için maddî durumu iyi olmayan bir kadına çağrı yaptırılır” şeklinde bir cevap vermiştir. KK18. Ormanpınar köyünden Aynur Karaağaç ve Firdevs Alagöz, çağrıyı yakın akrabalarından birinin yaptığını tarafımıza söylemektedir. KK34, KK35.

Sünnet evi okuntu dağıtana ne verir? Mudurnu ilçesi ve köylerinde sünnet evi, okuntu dağıtan kişiye para ya da kıyafet verdiği bilgisine ulaşılmıştır. KK1, KK11, KK13, KK18, KK34, KK35, KK43, KK51, KK55.

Sünnet çocuğu giydirilirken ne gibi geleneksel uygulamalar yapılır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde görüşülen kaynak kişiler, sünnet çocuğu giydirilirken uyguladıkları bir uygulamanın olmadığı bilgini tarafımıza aktarmışlardır. KK2, KK7, KK14, KK15, KK32, KK46, KK53

Çocuk gezdirilir mi, kimler tarafından ve nasıl? Bu soruyla ilgili Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Evet çocuk gezdirilir. Ev büyükleri, gençler ve çocuğun arkadaşları toplanıp gezdirir” demektedir. KK2. Feruz köyünden Mükerrrem Çakır, “Evet gezdirilir. Arkadaşları ve akrabaları gezdirir” demektedir. KK7. Fındıcak köyünden Bayise Gündoğdu, “Sünnet düğünü yapılacak gün tüm akrabalar ve komşular toplanır ve hep beraber arabalar ile sünnet çocuğunu gezmeye götürür” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK33. Karataş köyünden Müyesser Kahraman, “Eskiden zengin kişilerin çocukları sünnet günü ata bindirilerek tüm akrabalarıyla gezdirilirdi” şeklinde bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK38. Munduşlar köyünden Neval Ayaz ise bu soruyla ilgili şu

bilgileri aktarmıştır. “Sünnet düğünü yapılacak olan gün çocuk arabalarla gezmeye çıkarılır. Davetiyelerde sünnet gezisinin yapılacağı gün ve saat belirtilir. Tüm eş, dost, akraba o saatte sünnet yapılan evin önünde toplanır. Vakit gelince de hep beraber sünnet çocuğu gezmeye götürülür. KK45.

Sünnet işleminin kolaylıkla yapılması için ne gibi geleneksel uygulamalar yapılır? Bu soruyla ilgili Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Çocuk sünnet edilirken çabuk iyileşsin diye oklava ovalatılırdı” demektedir. KK2. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, “Çocuklar ağlamasın, korkmasın diye oyunlar, cümbüşler olurdu.” KK15. Feruz köyünden Mükerrerem Çakır, Karataş köyünden Hikmet Yılmaz, Mürettet Arıbakır ve Çavuşderesi köyünden Hayriye Kocaman, Fatma Çatman ise sünnet işleminin kolay geçmesi için geleneksel bir uygulamaları olmadığını söylemektedir. KK7, KK32, KK44, KK49, KK50.

Sünnet işleminin bitiminden sonra kesilen parça nereye bırakılır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde bu soruyla ilgili ulaşılan bilgiler şunlardır. Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, bu soruya “Toprağa gömülürdü. Onunla pilav pişirildiği ve kabuk pilavı yemeğe gidiyoruz denildiği olurdu” şeklinde bir cevap aktarmıştır. KK2. Yazılar köyünden Müşerref Güngör, “Cami avlusuna, okul, ilim yerlerine bırakılırdı. Zararlı bir yere koyulmazdı” demektedir. KK13. Yine aynı köyden Durmuş Akdede, sünnet işleminin bitiminin ardından kesilen parçayla ilgili bir uygulamanın olmadığı bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK15. Karataş köyünden Müyesser Kahraman, Nermin Kaplan ve Nurgül Türk, sünnet işleminin ardından kesilen parça ile bir şey yapılmadığını söylemektedir. KK38, KK40, KK43. Alpağut, Yeniceşihlar ve Hacımusalar adlı köylerde ise kesilen parçanın çöpe atılmadığını toprağa gömüldüğü bilgisine ulaşılmıştır. KK24, KK25, KK26, KK57, KK58, KK59, KK52.

Sünnet işleminin bitiminden sonra davetlilere yemek verilir mi? Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Evet yemek verilir. Kabuk pilavı yemeğe gidiyoruz denirdi” demektedir. KK2. Yazılar köyünden Müşerref Güngör ve Emine Akdede, sünnet işleminin ardından davetlilere yemek verildiğini ve bu yemeğin adının sünnet yemeği olduğu bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK13, KK14. Dolayüz köyünden Fatma Karataş, “Çocuk sünnet edildikten sonra mevlit okunur ve öğle namazları kılır. Namaz kılındıktan sonra davetlilere yemek ikram edilir. Hatta eskiler sünnet pilavı yemeğe gidiyoruz derlerdi” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK54.

Mevlit ne zaman okutulur? Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Fatma Taşkın ve Sebiha Taşkın, Sünnet çocuğu gezdirilirken mevlit okunmaya başladığını söylemektedir. KK1, KK2. Dedeler köyünden Hatice Özpelit ve Şaziye Altan, genellikle sünnet günü öğleden önce okunmaya başlar demektir. KK21, KK22. Bostancılar köyünden Nuray Söbüta, Hacımusalar köyünden Hikmet Sezer ve Kavak köyünden Çiçek Akalın, sünnet düğünün yapılacağı gün öğle namazına 1-2 saat kala hocaların mevlit okumaya başladığı bilgisini tarafımıza aktarmışlardır. KK36, KK52, KK53.

Sünnet hediyesi olarak getirilen hediyeler nelerdir? Mudurnu ilçesinin Yazılar köyünden Müşerref Gündoğdu, “Sünnet düğününde hediye olarak para, altın, eşya verilir” demektir. KK13. Yine aynı köyden olan Durmuş Akdede, “En yakınları altın getirir. Köy halkı da elbise, kıyafet felan getirir” demektir. KK15. Alpağut köyünden Hatice Özpelit, “Yakın akrabalar altın getirir. Komşular, tanıdıklar para, çocuk için kıyafet ya da mutfak eşyası getirir” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK23. Karataş köyünden Hikmet Yılmaz, bu soruya, “Altın ve çocuk kıyafeti getirirler” şeklinde cevap vermiştir. Yine aynı köyden olan Fatma Zengin, ev büyüklerinin çocuk için bisiklet, kol saati ve çeşitli oyuncaklar aldığını tarafımıza aktarmıştır. Ayrıca sünnet düğünü yapan ailenin yakın akrabaları altın, komşuların ise para, çocuk kıyafeti, kâse ve bor cam gibi mutfak eşyası getirdiklerini tarafımıza aktarmıştır. KK42. Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice ise “Herkesin durumuna göre değişir altın, kıyafet, kap kakak getirirler” demektir. KK60.

Hediye ne şekilde ve ne zaman verilir? Bu soruyla ilgili Mudurnu ilçesi ve köylerinde ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesinin Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, “Sünnet günü mevlit dinlemeye giderken eve uğranır ve verilir. Eskiden sünnet çocuğunun yanına bir şapka koyulurdu hediyeler bunun içine atılırdı” demektir. KK2. Yazılar köyünden Müşerref Gündoğdu ve Durmuş Akdede, hediyelerin sünnet günü verildiğini söylemektedir. KK13, KK15. Alpağut köyünden Hatice Özpelit, “Sünnet günü camiye mevlit dinlemeye gitmeden önce sünnet evine uğranır ve hediye verilir” demektir. KK23. Karataş köyünden Hikmet Yılmaz, “Sünnet günü verilebilir ya da akşam sünnet kinasında verilebilir” şeklinde bilgisini aktarmıştır. KK42. Yeniceşihlar köyünden Nazmiye Yenice ise bu soruya “Hediyeler sünnet günü sünnet evine gidilerek verilir. Çocuk için hazırlanmış yatakta bir yastık bulunur. Bu yatak süslenir. Gelen misafirler

altın, para gibi hediyelerini bu yastığa iğneler” şeklinde bir cevap vermiştir. KK60.

Kimlerden hangi hediyelerin geldiğine dair bir liste tutulur mu? Mudurnu ilçesi ve köylerinde sünnet düğününde kimin hangi hediye getirdiğini bilebilmek için liste tuttukları bilgisine ulaşılmıştır. KK2, KK3, KK13, KK14, KK15, KK23, KK42, KK60.

Sünnet çocuğunun bakımı nasıl yapılır? Keçikıran köyünden Sebiha Taşkın, bu soruya “Sünnetçi pudra verirdi onu dökerdik. Çocuğu da bir hafta gibi bir süre de yıkamazdık. Yarası yumuşamasın diye” şeklinde bir cevap vermiştir. KK2. Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, “Mikrop kapmasın diye temizliğine dikkat edilir. Eskiden ilaç yoktu kendi kendine iyileşirdi ama şimdi krem veriyorlar” demektedir. KK7. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, “Çocuk birkaç gün sokağa çıkmazdı göz önünde olurdu. Ayrıca yarası kuruyana kadar yıkanmazdı” demektedir. KK15. Munduşlar köyünden Kadriye Dereli, “Çocuk 2-3 gün dışarı çıkmaz. Yarasına da ocak külü dökülürdü. Çabuk kurusun, mikrop kapmasın diye” şeklinde bir bilgi aktarmıştır. KK46.

Sünnetli olarak doğan çocuklara yapılan uygulamalar Bir çocuğun sünnetli olarak doğması iyi sayılır mı? Keçikıran köyünden Fatma Taşkın, bu soruya “İyi kötü bir şey denmezdi ama sünnetli doğmuş denirdi” şeklinde bir cevap vermiştir. KK1. Feruz köyünden Mükerrerrem Çakır, “Köy halkı böyle bir durumu hoş karşılardı. İyi derlerdi” demektedir. KK7. Yazılar köyünden Durmuş Akdede, “İyi sayılırdı. Sanki peygamberimizin bir vasfını taşıyormuş gibi düşünülürdü” demektedir. KK15. Yeniceşihlar köyünden Seher Beyhan, Fitnat Kaba ve Ayşe Yılmaz, 100. Yıl köyünden Fitnet Şahin de sünnetli olarak dünyaya gelen çocukların toplum tarafından hoş karşılandığını ve iyi sayıldığı bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK57, KK58, KK59, KK16.

Böyle bir çocuk bir daha sünnet edilir mi? Ailenin tek çocuğu ise, sünnet töreni yapılır mı? Mudurnu ilçesi ve köylerinde görüşülen kaynak kişiler sünnetli olarak dünyaya gelen çocukların tekrar sünnet edilmediğini ancak sünnet düğünü yapıldığı bilgisini tarafımıza aktarmıştır. KK1, KK2, KK7, KK15, KK16, KK57, KK58, KK59.

Kirvelik uygulamaları var mıdır? Mudurnu ilçesi ve köylerinde kirvelik uygulamalarına ulaşılamamıştır. KK1, KK2, KK7, KK15, KK24, KK25, KK59, KK62.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Mudurnu, yaklaşık yetmiş dört köyü ile Bolu iline bağlı bir ilçedir. Mudurnu ilçesi halk kültürü, geçiş dönemlerinden ilki olan doğum, çocukluk çağı ve sünnet konularında oldukça zengin bir yapıya sahip olduğu söylenebilmektedir. Bu husus nedeniyle saha araştırması için seçilen Mudurnu ilçesi ve köylerinde doğum geleneği, çocukluk çağı ve sünnet konuları incelenmek üzere ele alınmıştır.

Bu çalışma için saha araştırmasına başlamadan önce konuya uygun olacak şekilde yaklaşık yüz on sekiz soru belirlenmiş ve belirlenmiş olan bu sorular altmış bir kaynak kişiye yöneltilerek ele alınan konular hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmıştır.

Dört ana başlıktan oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde Bolu ili ve ona bağlı olan Mudurnu ilçesinin tarihi, coğrafi konumu ve sanatları gibi hususlarda çeşitli bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde Türk kültüründe doğum geleneğinin yeri, aile ve çocuğun önemi hususu üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Mudurnu ilçesi ve köylerinde doğum geleneği; doğum öncesi, doğum sırası, doğum sonrası, çocukluk çağı ve sünnet konularında saha araştırmasında derlenen bilgiler yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise sonuç-değerlendirme kısmı bulunmaktadır.

Mudurnu'da doğumla ilgili inanç-inanış ve uygulamaların oldukça fazla yer aldığı söylenebilmektedir. Doğum olayı geçmişten günümüze tüm Türk topluluklarında olduğu gibi Mudurnu'da da önemini koruduğu görülmektedir. Bu nedenle çocuk sahibi olamayan kişilerin çocuk sahibi olabilmek için pek çok yola başvurduğu söylenebilmektedir. Mudurnu'da kısırlığın hoş görülmemesi nedeniyle gebe kalamayan kadınlar çeşitli çarelere başvurmaktadır. Bu başvuru alan çareler arasında modern tıp olduğu gibi çeşitli sağaltma yöntemleri ve halk hekimliği uygulamaları yer almaktadır.

Araştırma yapılan Mudurnu sahasında gebe kalmak isteyen kişilerin çeşitli bitkilerden ve sulardan yararlandığı gibi dinsel ve büyüsel olarak ifade edilebilecek olan uygulamalara da başvurdukları söylenebilir. Bu hususla ilgili

ilçede bulunan türbelere gitmek, kurban kesmek ve hocalara giderek muska yazdırmak başvuru alan uygulamalardan bazılarıdır.

Yapılan araştırmalar sonucunda çocuk sahibi olabilmek hususuyla ilgili genellikle kadınların uğraş verdiği görülmektedir. Doğum öncesinden başlayarak doğum sırası, doğum sonrası olmak üzere başvuru alan pek çok pratik kadın etrafında şekillenmektedir. Hamile kalmak isteyen kadın, daha doğum öncesinden doğacak çocuğun güzel olması, cinsiyetini belirleme gibi konularda pek çok işleme başvurduğu görülmektedir.

Mudurnu ilçesinde doğacak olan bebeğin güzel olması için bazı uygulamalar yer almaktadır. Bu uygulamalardan bazıları şunlardır: Bebeğin gamzeli olması için ayva yenir, kirpikleri uzun olması için döngel yenir, çilli olması isteniyorsa incir yenir ya da anne bebeğinin kime benzemesini istiyorsa onun fotoğrafına bakar.

Mudurnu ilçesi ve köylerinde hamile kadının bebeğinin kusurlu doğmaması için aşerdiği ürünleri yemesi konusunda titiz davranıldığı görülmektedir. Ayrıca bazı durumlardan kaçınıldığı da ulaşılan bilgiler arasındadır. Bu kaçınımlardan bazıları şunlardır: Hamile kadın balığa dokunursa çocuk balık gibi kaygan olur, ciğere dokunulduktan sonra el yıkanmadan vücudun bir yerine sürülürse bebeğin de o yerde leke olacağına inanılır. Hamile kadın tavşana bakarsa çocuk tavşan dudaklı olur tüylü bir hayvana bakarsa o hayvana benzeyeceğine inanıldığı için bu durumlardan kaçınılmaktadır.

Mudurnu’da doğum zamanı yaklaşan kadınların son sancısı olmaması için son sancısı yaşamayan kadının elinden su içirildiği ya da hayvanların doğum yaparken sancısı olmadığı inancı sonucunda hayvan yularını hamile kadına bağlamak başvuru alan uygulamalardan bazılarıdır.

Mudurnu’da yeni doğum yapan kadına loğusa ya da nüfüse denilmektedir. Loğusa kadına doğumundan hemen sonra karnının boş olması nedeniyle su içirilememektedir ve genellikle çorba ile beslenmektedir. Ayrıca bu dönemde yeni doğum yapmış loğusa anne ve bebeğin çeşitli tehlikelerle karşı karşıya kalabileceği inancı nedeniyle yalnız bırakılmadığı, bırakılmak zorunda kalınırsa da tedbir amacıyla odaya Kuran-ı Kerim koyulduğu ya da beşiğin yanına bıçak koyulduğu görülmektedir.

Mudurnu ilçesinde çocuğun göbeğiyle ilgili pek çok inanç-inanış ve uygulama yer almaktadır. İlçe halkının çocuğun göbeğiyle kaderi arasında bir

ilişki olduğuna inanıldığı görülmektedir. Bu durumla ilgili şu örnekler verilebilir: Kız çocuklarının göbeği eve bağlı olması için sandığa koyulur, erkek çocuklarının göbeği ise okuması için okul bahçesine, mallı olması için ahıra ve hoca olması için cami avlusuna gömülmektedir.

Araştırma yapılan Mudurnu ve köylerinde dikkatle üzerinde durulan bir başka husus ise Kırk Basması'dır. Yeni doğum yapan anne ve bebeğe kırk basmaması için kırk gün evden çıkarılmamaktadır. Bu husus için yeni doğum yapan iki kadın yan yana gelmemesi için özen gösterilir. Şayet yan yana gelirlerse kırklarının karışmaması için birbirine iğne ya da herhangi bir eşya verildiği görülmektedir. İlçe halkında kırk bastığına inanılan bir çocuğun iyileşmesi için ilçede bulunan delikli kayaya götürülerek bu delikten çocuğu geçirmek suretiyle iyileşeceğine dair genel bir inanç da hâkimdir.

İlçede kırk gününü dolduran anne ve bebeği kırklama işlemiyle ilgili ulaşılan bilgiler şu şekildedir. Mudurnu ilçesi ve köylerinde yeni doğan bebek 20 ve 40. Gün olmak üzere iki kez kırklanmaktadır. Kız çocuklar eksik etek olduğu düşüncesi sonucunda 19 ve 39. günler de kırklanırken erkek çocuklar 20 ve 40. günlerde kırklanmaktadır. Kırklama işlemini genellikle evin bir büyüğü yapmaktadır. Ayrıca kırklama işleminde kırk fincan su, taş, pamuk, iğne, anne ve babanın yüzüğü kullanılmaktadır. Hazırlanmış olan bu su ile anne ve bebek farklı odalarda kırklanmaktadır. Kırklama işleminin sonucunda dikkat edilen husus ise kırklanan bebek, annenin bulunduğu odaya gitmesi gerekmektedir şayet anne, bebeğin bulunduğu odaya giderse bebeğe kırk basacağına ve büyümeyeceğine inanılmaktadır.

İlçede yürüyemeyen ve konuşamayan çocuklarla ilgili pek çok işlem yer almaktadır. Öyle ki konuşamayan çocuğun dil altında yer alan bağın kesilmesi ya da çocukla sık sık konuşarak konuşabileceğine inanılmaktadır. Yürüyemeyen ya da yürürken sık sık düşen çocuklara köstek kesme işlemi uygulanmaktadır. Köstek kesme işlemi ise şu şekildedir: Yürümekte sıkıntı yaşayan çocuğun ayakları birbirine bağlanır Cuma namazından çıkan ilk kişiye bu bağ kestirilir ve böylelikle çocuğun sağlıklı bir şekilde yürüyeceğine inanılmaktadır.

Mudurnu ilçesinde çocukluk çağı ile ilgili olarak yer alan inanç-inanış ve uygulamalar şu şekildedir. Mudurnu'da yeni doğan bebek ilk olarak anne yanında yatırılır. İlerleyen aylarda ise tahta beşiklerde yatırılmaktadır. Ancak günümüzde tahta beşiğin yerini daha modern beşiklerin yer aldığı görülmektedir. Kaynak

kişilerden ulaşılan bilgilere göre eskiden anneler bebekleri için zıbın ve gömlek dikip; çorap, yelek, şapka gibi giysiler örerken günümüzde artık hazır giysiler tercih edilmektedir.

Araştırma yapılan sahada kız ve erkek çocuklarının oyuncakları hususunda da çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Kız çocukları daha çok bebek ile oynarken erkek çocukları daha çok araba ve top ile oynamaktadır. Ayrıca kaynak kişilerin aktarmış olduğu bilgiye göre eskiden oyuncaklar büyükler tarafından yapılırken günümüzde ise satın alınmaktadır. Sahada ulaşılan bilgilere göre çocuklar 1-2 yaşlarından itibaren oyuncaklar ile oynamaya başlamaktadır. Ayrıca kız ve erkekler 11-12 yaşlarına kadar birlikte oynarken ilerleyen yaşlarında artık ailelerin tedbir amacıyla kız ve erkeklerin birlikte oynamasına izin verilmediği de ulaşılan bilgiler arasındadır.

Mudurnu ilçesi ve köylerinde sünnet ile ilgili bilgiler ise şu şekildedir. 4-5 yaşlarına gelen erkek çocuğun genellikle yaz mevsimlerinde sünnet ettirildiği görülmektedir. Sünnet düğünü yapacak olan aile düğün günü gelmeden önce pek çok hazırlık yapmaktadır. Sünnet çocuğu için özel sünnet kıyafeti alınır. Sünnet için annenin odasında bir yatak hazırlanır. Oda süslenir ve duvarlarına çeşitli çeyizler asılır. Düğün günü misafirlere yemek ikram edilecekse birtakım yemek hazırlıkları yapılmaktadır. Düğün günü sünnet olacak olan çocuk köy halkı ve ailesi ile birlikte gezintiye çıkarılır ayrıca o gün mevlit de okutulur ve misafirlere yemek ikramında bulunulur. Düğüne katılan misafirlerde çocuk ya da aile için birtakım hediyeler getirir.

İlçede sünnet işlemini gerçekleştiren kişiye ise sünnetçi denilmektedir. Eskiden köy yerlerinde sünnet işlemini berber ya da sünnetçi adı verilen bilgili kişilerin yaptığı bilgisine ulaşılrken günümüzde ise sağlık personeli yapmaktadır. Sünnet işleminin bitmesi ardından çocuk özel olarak hazırlanan odaya alınarak istirahat etmeye bırakılır.

Sonuç olarak araştırma yapılan Mudurnu ilçesi ve köyleri doğum geleneği, çocukluk çağı ve sünnet ile ilgili zengin bir inanç-inanışa ve uygulamalara sahip olduğu ve bu inanç-inanış ve uygulamaların geçmişten günümüze çeşitli değişimlere maruz kalsalar bile varlıklarını hala sürdürdükleri görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1974). *Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Araz, R. (1995). *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını No:108.
- Artun, E. (2013). *Türk Halkbilimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Babalı, M. (2007). *Mudurnu'nun Fiziksel ve Tarihsel Dokusu, Sivil ve Anıtsal Mimarlık Örnekleri Çevresel Analiz ve Koruma Önerileri*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Bars, M. E. (2014, Marr). Manas Destanı'nda İslami Unsurlar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*(1), 450-462.
- Birgören, H. (2017). *Mithat Kemal Bey Âyanlar Devrinde Bolu*. Bolu: Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi.
- Bolu Belediyesi. (tarih yok). 29 Ekim 2019 tarihinde <https://www.bolu.bel.tr/bolu/> adresinden alındı
- Dinçtürk, C. (2019). *Kentsel Dış Mekanda Kadın: Bolu-Mudurnu Yerleşimi Örneği*. Bartın: Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Donuk, A. (1982). Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türkler'de Aile. *Tarih Dergisi*(33), 147-168.
- Ekici, M. (2004). Halk Bilgisi Derleme ve İnceleme Yöntemleri. Ankara: Geleneksel Yayınları. (<https://www.bolu.bel.tr/bolu/> adresinden alınmıştır)
- Ekincikli, M. (1995). *Temettuat Defterlerine Göre 1261 (1844) Mudurnu Kazası'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk İktisat Tarihi Anabilim Dalı.
- Engin, M. (2012). *Tabiatın Kalbi Bolu*. Bolu: Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi.
- Ercan, R. (2014). Gündelik Yaşamda İşlevsel Olarak Kullanılan Türk Atasözlerinde Çocuk İmgeleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 15-31.
- Ferah Türker, V. K. (2016). Tıva Türklerinde Geçiş Dönemi Ritüelleri: Doğum, Düğün, Ölüm. *Türkbilig*, 141-154.
- Gökyay, O. Ş. (2013). *Dede Korkut Hikayeleri*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Hoşcan, N. (2008). *Orman Köylerinden Doğal ve Kültürel Değerlerin Ekoturizm Etkinliklerinde Kullanılması: Bolu İli, Mudurnu İlçesinde Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- İnan, A. (2015). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kalafat, Y. (1990). *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:112.
- Kalafat, Y. (1996). *İslamiyet ve Türk Halk İnançları*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Keser, F. (2016). *Dünden Bugüne Bolu Halk Kültürü Derlemeleri*. Bolu: Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Koçan, N. (2012). Tarihi Kent Koruma ve Mudurnu (Bolu) Örneği. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 2(2), 93-102.
- Mandaloğlu, M. (2013). İslamiyet Öncesi Türklerde Aile Hukuku. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(33), 133-159.
- Mehmet Kurt, N. Y. (1994). *Geçmişten Günümüze Mudurnu*. İstanbul: Mudurnu ve Köylerine Hizmet Götürme Birliği.
- Melda Özdemir, F. Y. (2017). *Bolu İli Yöresel Kıyafetleri ve Folklorik Yapma Bebek Üretiminde Değerlendirilmesi*. Bolu: Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi.
- Mudurnu Belediyesi Başkanlığı. (tarih yok). 4 Ekim 2019 tarihinde (<http://mudurnu.bel.tr/> adresinden alındı
- Mudurnu Belediyesi Başkanlığı. (tarih yok). 4 Kasım 2019 tarihinde (<http://mudurnu.bel.tr/mudurnu/tarihi-eserler> adresinden alındı
- Nermin Kılıç, A. K. (2008). *Bolu Livası 1921-1925 Senesi Salnamesi (Giriş-Metin-Tıpkıbasım-Dizin)*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Halk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları:1.

- Önal, G. (2013). Yıldırım Bayezid. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 43., 529-531. <https://islamansiklopedisi.org.tr/yildirim-bayezid-kulliyesi>. adresinden alınmıştır
- Örnel, S. V. (2000). *Türk Halkbilimi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Serdar Uğurlu, K. K. (2010, Ekim-Kasım-Aralık). Dede Korkut Hikayelerinden Hareketle Türk Kültüründe Erkek Evlat Olarak Oğul Kavramı. *Akademik Bakış Dergisi*(22), 1-10.
- Sertkaya, B. (2012). *Elazığ Folklorunda Eski Türk İnanışlarının İzleri*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Sezgin Bıçak, R. A. (2016). Geleneksel Mudurnu Konaklarının Ahşap Süslemelerinin İncelenmesi. *Çevre Kuruluşları Dayanışma Derneği ISEM2016, 3rd International Symposium on Environment And Morality 4-6 November, Alanya/Antalya*, 894-905.
- Soydemir, S. (2016). *Bir Şehrin Aynası Bolu*. Bolu: Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi. T.C. Bolu Valiliği. (tarih yok). 8 Kasım 2019 tarihinde <http://www.bolu.gov.tr/karamurat-golu>. adresinden alındı
- Ünal, A. (2015, Temmuz-Aralık). Geleneksel Türk Ailesinin Çocuk ve Çocukla İlgili İnanç Felsefesi: Kırgızistan Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(35), 9-36.
- Yaman, C. (2015). *Mudurnu Yöresindeki Tarihi Ahşap Evlerde Kullanılan Gökna ve Karaçam Ağaç Türlerinin Fiziksel ve Mekanik Özelliklerinin İncelenmesi*. Bartın: Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

KAYNAK KİŞİ LİSTESİ

- KK1 Fatma Taşkın; 80 yaşında, okuma yazması yok, ev hanımı, Keçikıran doğumlu
- KK2 Sebiha Taşkın; 64 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Keçikıran doğumlu
- KK3 Seniye Taşkın; 49 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Keçikıran doğumlu
- KK4 Aysu Veli; 39 yaşında, lise mezunu, ev hanımı, Keçikıran doğumlu
- KK5 Ersin Veli; 40 yaşında, lise mezunu, çiftçi, Keçikıran doğumlu
- KK6 Mustafa Taşkın; 65 yaşında, ortaokul mezunu, işçi, Keçikıran doğumlu
- KK7 Mükerrerem Çakır; 60 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Feruz doğumlu
- KK8 Hayriye Temel; 63 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Mangırlar doğumlu
- KK9 Nezaket Yılmaz; 60 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Mangırlar doğumlu
- KK10 Rafiye Erdoğan; 45 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Mangırlar doğumlu
- KK11 Bedriye Uğurlu; 54 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Mangırlar doğumlu
- KK12 Seher Özdemir; 50 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Mangırlar doğumlu
- KK13 Müşerref Güngör; 60 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Yazılar doğumlu
- KK14 Emine Akdede; 63 yaşında, okuma yazması yok, ev hanımı, Yazılar doğumlu
- KK15 Durmuş Akdede; 62 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Yazılar doğumlu
- KK16 Fitnet Şahin; 54 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, 100. Yıl doğumlu
- KK17 Fatma Çınar; 84 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, 100. Yıl doğumlu
- KK18 Melek Dilbez; 61 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, 100. Yıl doğumlu
- KK19 Kadriye Demircioğlu; 65 yaşında, okuma yazması yok, ev hanımı, Pelitözü doğumlu
- KK20 Ayşe Çakır; 40 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Pelitözü doğumlu
- KK21 Hatice Özdemir; 77 yaşında, okuma yazması yok, ev hanımı, Pelitözü doğumlu
- KK22 Şaziye Altan; 76 yaşında okuma yazması yok, ev hanımı, Dedeler doğumlu
- KK23 Hatice Özpelit; 46 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Dedeler doğumlu
- KK24 Zehra Yılmaz; 50 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Alpağut doğumlu
- KK25 Hayriye Kaya; 64 yaşında, ilkokul mezunu, eski köy ebesi, Alpağut doğumlu
- KK26 Nazmiye Küçük; 63 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Alpağut doğumlu
- KK27 Huriye Bayram; 65 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Yazılar doğumlu
- KK28 Nurcan Bayram; 35 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Yazılar doğumlu
- KK29 Emine Duman; 75 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Yazılar doğumlu
- KK30 Muhammer Öcal; 80 yaşında, ilkokul mezunu, emekli, Karataş doğumlu
- KK31 Hikmet Yılmaz; 40 yaşında, ortaokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu
- KK32 Bayise Gündoğdu; 42 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu
- KK33 Aynur Karaağaçlı; 50 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Fındıcak doğumlu
- KK34 Firdevs Alagöz; 63 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Ormanpınar doğumlu
- KK35 Nuray Söbüta; 46 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Bostancılar doğumlu
- KK36 Sevilay Aksöz; 38 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Fındıcak doğumlu
- KK37 Müyesser Kahraman; 70 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu
- KK38 Emine Çelikates; 70 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu

- KK39 Nermin Kaplan; 40 yaşında, ortaokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu
- KK40 Müzeyyen Tekin; 57 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu
- KK41 Fatma Zengin; 62 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Karataş doğumlu
- KK42 Nurgül Türk; 64 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu
- KK43 Mürettet Arıbakır; 80 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karataş doğumlu
- KK44 Neval Ayaz; 60 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Munduşlar doğumlu
- KK45 Kadriye Dereli; 70 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Munduşlar doğumlu
- KK46 Emine Başarı; 56 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Munduşlar doğumlu
- KK47 Müzeyyen Karakaya; 52 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Munduşlar doğumlu
- KK48 Hayriye Kocaman; 60 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı Çavuşderesi doğumlu
- KK49 Fatma Çatman; 65 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Çavuşderesi doğumlu
- KK50 Hatice Durmuş; 60 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Samsaçavuş doğumlu
- KK51 Hikmet Sezer; 60 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Samsaçavuş doğumlu
- KK52 Çiçek Akalın; 38 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kavak doğumlu
- KK53 Fatma Karataş; 40 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Dolayüz doğumlu
- KK54 Fatma Karacadere; 69 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karacakaya doğumlu
- KK55 Akkadın Uslu; 68 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karacakaya doğumlu
- KK56 Seher Beyhan; 39 yaşında, ortaokul mezunu, ev hanımı, Yeniceşihlar doğumlu
- KK57 Fitnat Kaba; 60 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Yeniceşihlar doğumlu
- KK58 Ayşe Yılmaz; 68 yaşında, okuma yazması yok, çiftçi, Yeniceşihlar doğumlu
- KK59 Nazmiye Yenice; 85 yaşında, okuma yazması yok, ev hanımı, Yeniceşihlar doğumlu
- KK60 Fatma Özmen; 69 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Salmanlar doğumlu
- KK61 Zahide Özçelik; 82 yaşında, okuma yazması yok, çiftçi, Karakavakpınarı doğumlu

EKLER

EK 1

ARAŞTIRMADA KULLANILAN SORULAR

1. Doğum Geleneği İle İlgili Sorular

- 1) Gebe kalamayanlar acaba gebe kalmak için neler yaparlar?
- 2) İstenmeyen gebelikte düşürmek için neler yaparlar? Mesela bu işi yapan kişiler var mıdır? Nasıl yaparlar?
- 3) Çocuğu olmayan kadına ve erkeğe ne isim verilir? Toplum böylelerine nasıl muamele eder?
- 4) Karnında çocuk durmayan kadına yapılan uygulamalar ve inanışlar nelerdir?
- 5) Hamile kalındığı nasıl anlaşılır? Hamileliğini kimlere nasıl söyler?
- 6) Hamile kadına ne isim verilir?
- 7) Doğacak çocuğun güzel olması için yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir?
- 8) Gebe iken nelerden kaçınılır?
- 9) Aşerme nedir? Bunun yöresel adı nedir? Aşerme ile ilgili inanışlar, uygulamalar ve kaçınmalar nelerdir?
- 10) Doğacak çocuğun cinsiyetini anlamak için neler yapılır?
- 11) Doğacak çocuğun kız olması isteniyorsa neler yapılır?
- 12) Doğacak çocuğun erkek olması isteniyorsa neler yapılır?
- 13) Neden kız çocuğun istenir?
- 14) Neden erkek çocuğu istenir?
- 15) İlk çocukta hazırlıkların ağırlığı hangi taraftadır?
- 16) Çocuğa ve annesine özel yatak hazırlanır mı?
- 17) Doğumu kim yaptırır? Ne isim verilir?
- 18) Doğumda kullanılan araç-gereç ve aletler nelerdir?
- 19) Doğum yaptıranı para mı hediye mi verirsiniz?
- 20) Doğum odası neresidir? Bu odada doğum için neler bulundurulur?
- 21) Kimler doğum odasına alınır, kimler alınmaz?
- 22) Doğum güçleşirse ne tür uygulamalar yapılır?
- 23) Doğumun güçleşmesine nelerin sebep olduğuna inanılır?
- 24) Zar içinde doğan çocuklara ne yapılır? İnanışlar nelerdir?
- 25) Çocuktan sonra gelen son'a ne ad verilir? Ne yapılır?

- 26)Göbek kordonu nasıl kesilir? Uzunluk veya kısalığı ile ilgili inanışlar nelerdir?
- 27) Göbeği kesildikten sonra çocuğa ne gibi işlemler yapılır?
- 28) Doğum bitince anneye neler yapılır?
- 29) Yeni doğum yapmış kadına ne isim verilir?
- 30) Doğum sonrası ağrısı olan kadına neler uygulanır? Niçin?
- 31) Doğum müjdesini verene ne yapılır?
- 32) Çocuk ilk defa kimin kucağına verilir? Neden?
- 33) Çocuğu ilk defa kucağına alan kişi ne tür uygulamalar yapar? İlgili inanışlar nelerdir?
- 34) Yeni doğan çocuğa ilk ne zaman süt verilir?
- 35) Çocuğa ne zaman ad verilir?
- 36) Çocuğun adını kim seçer? Genellikle hangi adlar verilir? Niçin?
- 37) Ad koyma işlemini kim yapar?
- 38) Ad verme işleminde ne tür uygulamalar yerine getirilir?
- 39) Çocuğu yaşamayanlar bu doğan çocuklarının yaşaması için ne gibi isimler verilir?
- 40)Doğup da yaşamayan çocukların yaşamasını sağlamak için yapılan uygulamalar ve inanışlar nelerdir?
- 41) Kız ve erkek çocuk doğumu nasıl kutlanır?
- 42) Beşik töreni neden ve nasıl yapılır? Kimler davet edilir?
- 43) Kırklama ne zaman yapılır? Yörenizdeki adı nedir? Niçin kırklama yapılır?
- 44) Kırklama işleminde ne gibi araç-gereç ve malzemeler kullanılır?
- 45) Hem çocuk hem de annesi kırklanır mı?
- 46) Susuz kırklama işlemi de yapılır mı?
- 47) Kırklama nasıl yapılır? Kırklamayı kimler yapar? Nerede yapılır?
- 48) Kaç kez kırklama işlemi yapılır? Süreleri nedir?
- 49) Kırklama yapılmadan önce ne gibi tehlikeler söz konusudur? Ne gibi önlemler alınır?
- 50) Loğusa ve bebeğini ilk defa ziyarete gelenler nasıl ağırlanırlar?
- 51) Loğusa ve bebek ilk defa ne zaman sokağa çıkarlar? İlk olarak kimin ziyaretine giderler? Bu sokağa çıkışa bir ad verilir mi?
- 52) Gidilen yerlerde yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir?
- 53) Loğusa ve bebek evde yalnız bırakılır mı? Bırakılmak zorunda kalırsa ne gibi önlemler alınır?

54) Kırkı karışmış ya da kırk basması olmuş bebek ve anne nasıl iyileştirilir? Kim iyi eder?

55) Al basması inancı var mıdır?

56) Al basmasına karşı ne gibi önlemler alınır?

57) Al karısı nasıl bir şeydir? Onunla ilgili bir olay duydunuz mu?

58) Al basınca ne olur? Kimi al basar?

59) Al basması nasıl sağaltılır? Kimler sağaltır? Sağaltmada kullanılan araç-gereç, malzemeler ve özellikleri nelerdir?

60) Loğusanın sütü azalınca ne tür uygulamalar yapılır?

61) Loğusanın sütünün kesilmesine veya azalmasına neler sebep olmuştur?

62) Gece çocuğun bezleri dışarıda bırakılır mı? Bırakılmazsa niçin?

63) Çocuğun giysilerinin yıkandığı su hemen her yere zamanlı zamansız dökülür mü?

64) Doğduktan çok kısa zaman sonra ölen çocukla ilgili uygulamalar?

2. Çocukluk Çağı İle İlgili Sorular

1) 0-1 yaş arası çocuklar nerede yatırılır?

2) Beşikte yatırılıyorsa beşik nasıldır?

3) Beşik ya da salıncakla ilgili inanmalar ya da kaçınmalar nelerdir?

4) Beşikte kız ve erkek çocukların idrarını lazımlığa yapmalarını sağlamak üzerine kullanılan araç ve yöresel bir adı nedir?

5) Çocuğun altı nasıl bağlanır?

6) Çocuk nasıl kundaklanmaktadır?

7) Çocuğa takılan takılar nelerdir? Muska ve nazarlık takılır mı? Niçin?

8) 0-1 yaş arası çocuğun giyimi nasıldır?

9) 0-1 yaş arası çocukların davranışları ile ilgili inanışlar nelerdir?

10) Küçük çocuklara ninni söylenir mi? Hangileri?

11) Çocuğun ilk olarak tırnağı ne zaman kesilir?

12) Tırnak kesilirken herhangi bir uygulama yapılır mı? İlgili inanışlar nelerdir?

13) Kız çocuğunun ilk saç ne zaman kesilir?

14) Erkek çocuğunun saç ne zaman kesilir?

15) Bu kesilen saçlar ne yapılır?

16) Çocuğun ilk dişi çıktığında bunu ilk defa gören çocuğa ne yapar?

17) Çocuğun ilk dişi çıktığında ne tür uygulamalar yapılır?İlgili inanışlar nelerdir?

18) Diş çıkarması gereken çocuğa diş çıkarması için ne gibi işlemler yapılır?

- 19) Çocuğun ilk dişi düştüğünde ne gibi işlemler yapılır? Niçin?
- 20) Çocuğun yürümesi gecikince ne gibi işlemler yapılır?
- 21) Çocuk yürürken sık sık düşüyorsa buna ne gibi işlemler yapılır?
- 22) Konuşması geciken çocuk konuşsun diye ne gibi işlemler yapılır?
- 23) 0-3 yaş arası çocuklara ne gibi yemekler yedirilir?
- 24) 0-3 yaş arasındaki çocukların oyuncakları nelerdir? Kız, erkek farklı mıdır?
- 25) 4-7 yaş arasındaki çocukların oyuncakları nelerdir? Kız, erkek farklı mıdır?
- 26) 8-11 yaş arasındaki çocukların oyuncakları nelerdir? Kız, erkek farklı mıdır?
- 27) Oyuncaklar nasıl temin edilir?
- 28) Oyuncak yapan varsa hangi oyuncaklar nasıl yapılır?
- 29) Kız çocukları hangi yaşta hangi oyunları oynarlar?
- 30) Erkek çocukları hangi yaşta hangi oyunları oynarlar?
- 31) Kız ve erkek çocuklar beraber hangi yaşta ve hangi oyunları oynarlar?
- 32) Kız ve erkek çocuklar beraber hangi yaşta ve hangi oyunları oynarlar? Tespit edilen yaştan sonra niçin beraber oynamazlar?
- 33) Kız çocukları hangi yaştan itibaren hangi işleri yaparlar?
- 34) Erkek çocukları hangi yaştan itibaren hangi işleri yaparlar?
- 35) Kız çocukları ile ilgili yasaklar nelerdir?
- 36) Erkek çocukları ile ilgili yasaklar nelerdir?
- 37) Çocuğun terbiyesi nasıl verilir?
- 38) Hangi durumlarda ceza vererek hangi durumlarda da sözle uyararak terbiye verilir?
- 39) Anne hangi durumlarda çocuğuna ceza verir?
- 40) Baba hangi durumlarda çocuğuna ceza verir?
- 41) Çocuğun okula başlaması ile ilgili gelenekler var mıdır? Nelerdir?

3. Sünnet İle İlgili Sorular

- 1) Sünnet ne demektir? Niçin yapılmaktadır?
- 2) Sünnet hangi yaşlar arasında yapılır?
- 3) Sünnet en çok hangi mevsim ve aylarda yapılır? Nedenleri?
- 4) Fakir ve öksüz çocukların sünneti nasıl yapılır?
- 5) Sünneti kim yapar?
- 6) Sünnet töreni nasıl yapılır?
- 7) Sünnet edilmeden önce ne gibi hazırlıklar yapılır?
- 8) Sünnete çağrı nasıl yapılır? Çağrıyı kimler yapmakta ve özellikleri nelerdir?

9) Sünnet gününde yapılanlar nelerdir?

10) Sünnet hediyei:

- Getirilen hediyeler nelerdir?
- Hediye ne şekilde ve ne zaman verilir?
- Kimlerden hangi hediyelerin geldiğine dair liste tutulur mu?

11) Sünnet çocuğunun bakımı:

- Çocuğun ilk ve sonraki günlerinde bakımı nasıl yapılır?
- Sünnet olan ocuk nelerden kaçınmalıdır?

12) Sünnetli olarak doğan çocuklara yapılan uygulamalar nelerdir?

13) Kirvelik var mıdır?

Resim 10: Ebegümece Bitkisi

Resim 11: Yardak Dikeni Bitkisi

Resim 12: Bir Beşik Görünümü

Resim 13: Boncuk ve Beşik Örtüsü İle Bir Beşik Görünümü

Resim 14: Modern Bir Beşik Görünümü

Resim 15: Modern Bir Beşik Görünümü

Resim 16: Kundak Beziyle Kundaklanmış Yeni Doğan Bir Bebek

Resim 17: Bir Bebek Yapımı ve Kundaklama Örneği

Resim 18: Bir Bebek Örneği

Resim 19: Tahtadan Yapılmış Bir Bebek Örneği

Resim 20: Tahtadan Yapılmış Bir Bisiklet Görünümü

Resim 21: Çocukların Oynaması İçin Yapılmış Bir Kukla Örneği

Resim 22: Bir Oyuncak Örneği

Resim 23: Bir Oyuncak Görünümü

Resim 24: El Emeği Bir Bebek şapkası Örneği

Resim 25: El Emeği Bir Bebek Hırkası Örneği

Resim 26: El Emeği Bir Bebek Yeleği rneği

Resim 27: El Emeği Bir Bebek Süveter rneği

Resim 28: El Emeği Bir Bebek Patiği Örneği

Resim 29: Bebek Töreninden Bir Görünüm

Resim 30: Bebek Töreninde Misafirler İçin Bazı Hediyelikler

Resim 31: Bir Sünnet Kıyafeti ve Taç Örneği

Resim 32: Sünnet Töreni İçin Bir Pelerin Örneği

Resim 33: Kaynak Kişilerimizden Fatma Çınar ve Melek Dilbez

Resim 34: Kaynak Kişilerimizden Nurgül Türk

Resim 35: Kaynak Kişilerimizden Nuray Söbütaý ve Sevilay Aksöz

Resim 36: Kaynak Kişilerimizden Şaziye Altan

Resim 37: Kaynak Kişilerimizden Huriye Bayram, Nurcan Bayram

Resim 38: Kaynak Kişilerimizden Durmuş Akdede

Resim 39: Kaynak Kişilerimizden Emine Akdede

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Esra MERİÇ

Doğum Tarihi :

Doğum Yeri :

Eğitim Durumu : 2018-2020 Yüksek Lisans Eğitimi.

: 2014 – 2017 Lisans Eğitimi.

:2008 – 2011 Lise

:2000 – 2008 İlköğretim Okulu

E-posta Adresi :

ORİJİNALLIK RAPORU

11b- İntihal beyan formu

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÖSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ÖĞRENCİ ve TEZ DANIŞMANI İNTİHAL BEYAN FORMU

Anabilim Dalı	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI		
Öğrencinin Adı ve Soyadı	ESRA MERİÇ		
Numarası	13270805534		
Lisansüstü Programı	Tez Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
Tez Sınavına Girdiği Eğitim Yılı ve Dönemi	2020 / 2021	☒ Güz	☐ Bahar
Tez Sınavına Girdiği Tarih	16.12.2020		
Tezin Sayfa Sayısı	138		
Tez Başlığı (Tr)	MUDURNU FOLKLORUNDA DOĞUM GELENELİ		
Tez Başlığı (En)	BIRTH TRADITION IN MUDURNU FOLKLORE		

Teze ilişkin 04 / 01 / 2021 tarihinde yapılan Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporumu göre, tezin benzerlik oranı % 9 olarak tespit edilmiştir.

Bu tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; alıntıları tespit edilmeesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğumun bilgilerle doğru olduğunu beyan ederiz.

Öğrenci
(Adı, Soyadı, tarih ve imza)

YRLU
Tez Danışmanı Unvanı
(Adı, Soyadı, tarih ve imza)

Açıklamalar:

- 1- Tez sürecinde anırsı süreçlerde ilgili birimden öğrencinin tez çalışması mükemmel düzeyde olduğu için ikinci kez benzerlik raporu alınır. "Öğrenci ve Tez Danışmanı İntihal Beyan Formu"na işlenir.
- 2- Bu form öğrenci tarafından elektronik ortamda hazırlanırken ve tez savunması sonra "tez kabul formu (tez savunması)" ile birlikte öğrenci danışman tarafından anırsı süreçlerde EADH aracılığı ile Enstitüye teslim edilmelidir.